ڕۆمان

فرمێسکی بەفر

PDF4Kurd

عەبدولقادر سەعید

٢٠١٢

ناوی: کتێب: فرمێسکی بەفر
نووسەر: عەبدولقادر سەعید
بابەت: رۆمان
مۆتیڤی بەرگ:
خاتوو؛ لازۆ عەبدولقادر سەعید (تەمەن ٦ ساڵ)
دیزاینی ناوەرۆک: حیکمەت مەعروف
بەرگ: ئارام عەلی
تایپ: ئالین
نۆبەتی چاپ: یەکەم
چاپخانە: کارۆ
تیراژ: ١٠٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی (١١٦٨) ی ساڵی ٢٠١٢ ی پێدراوە.

له ساڵیادی کارەساتی هەڵەبجەدا

ئەم بەرهەمە لەسەر ئەرکی
وەزارەتی شەهیدان و کاروباری ئەنفالکراوەکان
لە چاپ دراوە

ئەگەر مێژوو وەک چۆن روویداوە بنووسرێتەوە،
ئاخۆ دەبێت نەوەکانی ئاینده ..
چۆن یادمان بکەنەوە؟!

پێشەکی

عەلی .. رۆحی سەردەمێکی کوردییانە

خەبات عەبدوڵڵا

(١)

ساڵانێکی دوورودرێژە، ئێمە تەنها لەمیانەی فۆتۆ و ئینشاوە هەڵەبجەمان پێدەگات. راستییەکەی کە باسی هەڵەبجە دەکرێت راستەوخۆ وێنەی ئەو قوربانیانەمان دێنەوە بەرچاو کە لە هەمان کاتدا مێژووی روودانی کۆستە گەورەکەیە. هاوتەریب لەگەڵ ئەم پیشاندانە بەردەوامەی وێنەکانی هەڵەبجە، گوتارێکی ئینشاییش ئامادەیە کە هەڵەبجەمان تەنها لە یەک کایەدا بۆ کورت دەکاتەوە؛ ئەویش کایەی سیاسەت و واوەتریش کایەیەکی حیزبییە کە جگە لە گوتاری قوربانیی چی دیمان پێناڵێت.

بەکارهێنانی ئەم مێژووە وێنەییە لەلایەن گوتاری باوەوە، بەدبەکارهێنانێکی یەکجار وێرانکەر بووە.

قسەی پێناوێت، لەدەرەوەی دەقی نوسراو و تەنانەت کردەی شۆڕشگێڕانەشدا، وێنەکانی هەڵەبجە بوو بە ئامرازی چوونە ناوەوەی نەتەوەیەک بۆ ناو مێژوو، بەڵام بەکارهێنانی یەکبینەی وێنەکانی هەڵەبجە بەتەنیشت گوتاری سیاسی باوەوە بەمەبەستی یادهێنانەوە و ئنجا پیشاندانی کۆستێکی لەو جۆرە هەر

بەتەنها لەمیانەی سیاسەتەوە، ئیتر وێنەکانیشی وردە وردە گۆڕیوە بە کەرەستەی بێ گیان. ئاخر وێنە بۆ خۆی کەرەستەیەکی گرنگی (گەیاندن)ە لەدەرەوەی زمانی ئاخاوتن، بۆیە کاتێک گوتاری سیاسی ئینشایی دەبێتە زمانحاڵی ئەم وێنانە، وێنەکان مێژووی خۆیان لەدەستدەدەن و دەبنە خاوەنی مێژوویەکی نوێ. بەواتایەکی دی؛ ئێمە ئێستا ئیتر خاوەنی کۆمەڵێک وێنە و یادەوەریین کە مەرج نیە خاوەن هەمان ئەو حیکایەتانە بن کە وێنەکان خۆیان لەڕاستیدا هەڵگرین.

(٢)

لەمەڕ هەڵەبجە ئێمە تا نها هەر بەو دەقانە ئاشناین کە باس لە سەفەر و سەرهەڵگرتنی هەڵەبجەییەکان دەکەن، چیرۆکی راکردن و هەوڵی دواساتەکانی خۆڕزگارکردنی ئەندامە پەڕاگەندەکانی ئەو خێزانانەی کە دۆزەخی بەعسیی تەنانەت مافی پێکەوەمردنیشی لێ زەوت کردن. ئێمە تا ئێستا تەنها بەو یادەوەریانە ئاشناین کە لە بریتی بەرامەی هەناری سالح خانی و لاڕەشەی ناو باخەکانی گوڵان و سازان و عەبابەیلێ، هەمووی بۆنی میوەی گەنیویان لێ هەڵدەستێت. چارەکە سەدەیەکە و ئێمە لە هەڵەبجە لەگەڵ ئەو کاراکتەرانەدا دەبینە هاوەڵ کە پشتیان لە دۆزەخەکەی هەڵەبجە و (ئاوڕ بۆ پێشەوە)[1] دەدەنەوە!

عەیامێکی دوورودرێژە هەڵەبجە هەر تەنها لەمیانەی ئەو جەستە راکشاوانەی کوچە و کۆڵانەکانی کانی قوڵکە و پیرمحەمەد و مۆردانە و کانی عاشقانەوە دەبینین کە هەر دەڵێیت خەڵکەکەی بە چاوی والاوە خەوتون.

لەڕاستیدا قوربانییەکانی هەڵەبجە لە قوربانییەکانی تری دەستی فاشیزمی بەعسیی ناچن، ئەمان پێش کوشتنیان چاویان کلۆم ناکرێن و روخساریان ناشاردرێنەوە، ئاخر جەللادی بەعسیی پێش کوشتنی فیزیکی قوربانییەکانی، دەبوا روخساری قوربانییەکانی بسڕێتەوە. بە واتایەکی دی؛ ئەوە جەللادی بەعسی بوو کە نەیدەتوانی قوربانییەکانی بە چاوی کراوەوە ببینێت.

"جەللاد بۆیە دەمانکوژێت بۆ ئەوەی چی دی روخسارمان نەبینێت، چونکە روخسار نیشانەی بوونی ئینسانیانەی ئێمەیە لە دنیادا (...)، جەللاد لەم پڕۆسەی تەلاقدانی جیهان و دەستهەڵگرتنە لە ئینسانییەتی خۆی، پێویستییەکی زۆری بەوە هەیە ئەوەی دەیکوژێت روخساری نەبێت و سیمای ئینسانیانەی شێوێنرابێت. چونکە وەکو فەیلەسوفی لیتوانیایی ئیمانوێل لیڤیناس دەڵێت: روخسار هەمیشە هەڵگری پەیامێکە کە قەتڵ و تێرۆرمان لێ قەدەغە دەکات، بینینی هەموو روخسارێک بیرهاتنەوەی ئەو راستییەیە کە پێمان دەڵێت تۆ بۆت نیە کەس بکوژیت"[٢].

بەعس لە هەڵەبجە دەستی نەدەگەیشتە قوربانییەکانی، نەیدەتوانی قۆڵبەستیان بکات و چاو و روخساریان بشارێتەوە، بەپێچەوانەی ئەنفالەوە، بەعس نەیتوانی روخساری قوربانییەکانی بۆ هەتاهەتایە بشارێتەوە و گۆڕغەریبیان بکات، بۆیە بۆ ناشرینکردنی روخسار و دەموچاوی قوربانییەکانی، بەعسییەکان لە هەڵەبجە دەرگای دۆزەخێکیان بە رووی هەڵەبجەییەکاندا کردەوە کە سەرەڕای کوشتنی بەسۆ، روخساری هەمووشیانی سوتاند.

(٣)

شانزەی سێ کۆستێکی نەتەوەییە. ئامانج لەم تاوانە هەر بەتەنها کوشتن و قڕکردنی هەڵەبجەییەکان نەبوو، شانزەی سێ بەهەمان شێوەی تاوانی ئەنفال، جگە لە قڕکردن، تێکشکانی غروری کوردیی بوو، غروری نەتەوەیەک جیاواز لە نەتەوەی سەردەست لە عێراقدا.

فاشیزمی بەعسیی هەر بەتەنها کوشتنی فیزیکی ئینسانی کوردی لا مەبەست نەبوو، بەعس کوشتنی کوردی دەکردە ماددەیەکی سیمبۆلیک و پاساوی ئایینی بۆ دەهێنایەوە. بەعس پاش کوشتنیش دەستی لە قوربانییەکان هەڵنەدەگرت و دەیناردنە دۆزەخ!

لە شاڵاوی رفاندنی هەزاران گەنج و پیاوی بارزانی لە ساڵی ١٩٨٣دا، کەچی تەنها دوو مانگ دوای ئەو

تاوانه، سەدام حسێن لە وەڵامی میدیاکاراندا وتی: "ئەوانە بەتوندی سزای خۆیان وەرگرت و فڕێدرانە دۆزەخەوە"[٣].

بەرامبەر بە کورد سەدام حسێن خۆی بە پێغەمبەر و حیزبی بەعس بە ئیسلام و سوپاکەشی بە لەشکری سەردەمی فتوحات دەچواند. لەخۆڕا نەبوو، قەتڵوعامی کورد لە ١٩٨٨دا بەناوی سورەتی ئەنفالەوە ناونرا.

هەر بۆیە قسەکردن لە هەڵەبجە تەنها لە میانەی ئینشای بارگاوی بە سیاسەت، هەڵەیەکی کوشندە و خەتایەکی یەکجار گەورەیە.

(٤)

ئەو دەمەی عەرەبەکان لە جەنگی شەش رۆژەدا دژ بە ئیسرائیل دوچاری شکستی گەورە دەبن و روبەرێکی گەورەی خاکی عەرەب و هەردوو بەشەکەی خاکی فەلەستین دەدۆڕێنن، ئەدەبی بەرگری عەرەبی سەرگەرمی داتاشینی چەندین پاڵەوانی وەهمی بوو، ئەو پاڵەوانانەی کە تەنها لە میانەی خەیاڵی شاعیرانەدا دەیانتوانی دەستەوئێخە روبەڕوی داگیرکەری ئیسرائیل ببنەوە و جولەکە شاربەدەر بکەن، ئا لەو دەمەدا ئیمیل حەبیبی لە میانەی رۆمانێکەوە بەناونیشانی (سداسية الأيام الستة)، دور لە جۆش و خرۆشی شۆڕشگێڕانە و لەجیاتی خولقاندنی پاڵەوانی ئەفسانەیی، لە شەش تابلۆدا شەش چیرۆکی جیاوازی گەڕانەوە و بەیەکدی شادبونەوەی

خێزانە فەلەستینییەکانمان پاش لەیەکدان و داگیرکردنی هەردوو بەشەکەی خاکی فەلەستین بۆ دەکاتە دەقێکی هونەریی، چیرۆکی سەفەرێکی نوێ لەسایەی سەردەمێکی نوێ کە سەردەمی داگیرکاری ئیسرائیلی و شکستی عەرەبیە.

ئیمیل حەبیبی هەر بەوەوە ناوەستێت، بۆ بەدەقکردنی ژیانی نوێی فەلەستینییەکان لە پاش شکست و لەسایەی داگیرکەردا، لە رۆمانێکی تریدا بەناونیشانی (الوقائع الغريبة في أختفاء سعيد أبي النحس المتشائل)[٤] ، کە دەکرێت بە یەکێک لە شاکارەکانی ئەدەبی عەرەبی دابنرێت، لەڕێی ئەدەبی گاڵتەجاڕییەوە، پەنا دەباتە بەر پاڵەوانێکی ئاسایی، پاڵەوانێک کە لە کولتوری ئەدەبی بەرگریدا بە پاڵەوانی سلبی ناسراوە. پاڵەوانەکەی حەبیبی هاوڵاتییەکی فەلەستینیی عەوام و کاراکتەرێکی زەلیل و رۆحێکی تێکشکاوە. سەرەڕای ملدانی بۆ ئەوەی ببێتە هاوڵاتییەکی باشی ناو دەوڵەتە نوێیەکە کە ئیسرائیلە، بەڵام دواجار روبەروی کارەسات دەبێتەوە، کارەساتی لەدەستدانی ئەوەی وەکو ئینسان بژی.

بەپێچەوانەی چالاکە سیاسییەکانی سەردەمی خۆی، ئیمیل حەبیبی سەرەڕای ئەوەی هەر لەسەرەتای لاوێتییەوە تێکەڵی بزووتنەوەی کۆمۆنیستی بووە، بەڵام لەبریتی پەنابردن بۆ دروشم و ئینشا، لەڕێی ئەدەبەوە و لەبریتی خوڵقاندنی پاڵەوانی درۆینە، لەڕێی کاراکتەری ئاسایی هەڵقوڵاوی ناو میللەتەکەیەوە، توانی رستێک لە جومگە

تراژیدییەکانی مێژووی نەتەوەکەی لەمیانەی ئەدەبەوە بکاتە چەند دەقێکی هونەریی نەمر.

(٥)

عەبدولقادر سەعید لە رۆمانی فرمێسکی بەفردا، لەرێی خەمی گەڕان بە شوێن دایک و حەزی ئاشنابوونەوە بەو بوونەوەرەی کە ئینسان لە حزوریدا دەگەڕێتەوە بۆ منالی، لەگەڵ عەلیدا سەفەرمان پێ دەکات. بەڵام سەفەری پالەوانەکەی عەبدولقادر سەفەری سەرهەلگرتن نیە، سەفەری گەڕانەوە و گەڕانە بەشوێن ئولفەتێکی ونبوودا. عەلی پالەوانێکی ئەفسانەیی نیە، ئەگەرچی چیرۆکی عەلی سەرگوزشتەیەکی راستینەی هەلەبجەیە، بەڵام عەلی هەلەبجەیی هەمان پالەوانەکەی ناو رۆمانی فرمێسکی بەفر نیە. عەلییەکەی عەبدولقادر هەروەکو چۆن گوزارەیە لە رۆحی سەردەمێکی کوردییانە، لەهەمان کاتدا گەڕانەوەی روخسارێکی نوێیە، روخساری ئەو گەنجەی پاش ئەوەی جەللادی بەعسی نەیتوانی بیکاتە قوربانی، دوور دوور فڕێی دایە دەرەوەی پانتاییەکانی خۆی. ئاخر جەللادی بەعسی نەیدەویست کەسی دی جگە لە قوربانی، لە تەنیشتییەوە بژی. سەفەری عەلی بە دیوێکی تردا، سەفەری بەجێهێشتنی پانتاییەکانی جەللاد و دەستبەردانە لە بوون بە قوربانی.

گەڕانەوەی عەلی وەکو گەنجێکی خاوەن پرسیار، هیچ گومانێک لەوەدا ناهێڵێتەوە کە سەرەڕای خنکاندنی هەڵەبجە، بەڵام هێشتا هەڵەبجە شوێنی ئەو نەوەیەیە کە لە دەمەدەمی بەهاری هەشتاوهەشتدا دور لە باوەشی دایک، شوێنغەریب کران.

ڕۆمانی فرمێسکی بەفر هەروەکو چۆن خەمی نەوەیەکی بێ نەوامان بۆ دەگێڕێتەوە، دواجار سەفەرێکیشە بەناو ئەو کۆستەی کە پێی دەوترێت شانزەی سێ.

***

پەراوێزەکان:

١. تەیب جەبار: ئەو شیعرانەی ئاوڕ بۆ پێشەوە دەدەن، دیوانەشیعر، ٢٠١١، سلێمانی.

٢. ڕێبوار سیوەیلی: نەتەوە و حەکایەت، ل ٤٣٩، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ٢٠٠٢.

٣.خەبات عەبدوڵا: بنەما تیۆریەکانی جوگرافیای عەسکەریی کوردستانی باشور، ل ٢٧٤، چاپخانەی رون، سلێمانی، ٢٠٠٥.

٤. امیل حبیبی: الوقائع الغریبة في اختفاء سعید ابي النحس المتشائل، دار ابن خلدون، بیروت، ١٩٧٤.

بەرەبەیانی شانزەی سێ دایکم مرد.

خـــــەڵکی گـــــەڕەک تەرمەکـــــەیان بـــــەرەو گۆڕستانەکەی نزیـک مـاڵی خۆمـان خـستبووە سـەر شانیان. دەیان کەس بەشوێن تەرمەکەیەوە لەسەرخۆ دەڕۆیـــــشتن. هەنـــــدێکیان بێـــــدەنگ و غـــــەمبار، هەندێکیـشیان تـەنها لـەژێر لێـوەوە ورتـەورتیان لێـوە دەهــات، کــە نەمــدەزانی چیــدەڵێن. ئــەوانی تریــش زۆرینـەی خەڵکەکـەیان پێکدەهێنا سـەرگەرمی قسـە و بـاس و گیروگرفتـەکانی ڕۆژانـەی خۆیـان بـوون. مـن ئاگرێـک لـە ناخمـدا هەڵایـسابوو نێڵـەنێڵ دەسـووتا. هەنـدێ لـە هاوڕێکـانم دەستیاندەخـستە سەرشـانم و هەندێکی دیکەیان لەبەر بێهێزیم لەپشتەوە بەهەردوو دەسـتیان کەمــەریان دەگــرتم، نــەوەکو لــەتر بــدەمو بکەوم. هەریەکێکیشیان بەشێوەی جیاجیا دڵخۆشیان دەدامـــەوە، بـــەڵام مـــن هـــەر کوڵـــی گریانەکـــەم

دانەدەمرکایەوە ... گۆڕستانەکە ڕووبەرێکی فراونی داگیرکردبوو. بە جۆرەها درەخت ڕازێنرابۆوە، هەر درەختەی مانایەکی تایبەت و هێمایەکی جیاواز بوون بۆ ئەوانەی لەسەر گۆڕی ئازیزەکانیان ناشتویانن. هەر گۆڕێک ناو و نازناو و مێژووی لەدایکبوون و مردنیشی لەسەر تۆمار کرابوو. بە جۆرێک مرۆڤ حەزی دەکرد یەک بەیەک نووسراوی سەرکێلی گۆڕەکان بخوێنێتەوەو هۆکاری مردنەکانیشیان بزانێت. دەیان جۆر گوڵی ڕەنگاوڕەنگ لەسەر گۆڕو دەوروبەرەکانیان نێژرابوون. بە تایبەت بەهاری ئەو ساڵە چەند هەنگاوێ پێش وادەی خۆی کەوتبوو. ئەگەرچی بینینی گوڵی ڕەش لەوێدا دڵی ئامادەبووانیان تەنگتر دەکرد، بەڵام ئەمەش پاساوی خۆی هەبوو کە ئازیزەکانیان لەسەر گۆڕەکانیان ناشتبوویانن. بۆنی گوڵەکان کە لەبۆنی دەیان جۆر عەتری تێکەڵکراو دەچوو، وای لێدەکردیت زیاتر بمێنێتەوەو جێیان نەهێڵیت. بەتایبەتی کاتێک دەتبینی چەندین پەپوولەی باڵ نەخشینی ڕەنگاو ڕەنگ و سەدان زیندەوەری باڵگرتووی جۆراوجۆر دەهاتن و دەچوون. پۆل پۆلو تاک تاک باڵندەی ڕەنگاو ڕەنگ دەهاتنو دەچوونو بە جریوەو قریوە خۆشەکانیان

ئاهــەنگێکی وایــان ســازکردبوو کــە هــەر کەســەی بــەگوێرەی ئەوســاتە دەروونــیەی کەتێیــدا دەژی بیگونجێنێ. ئەگەرچی ئەوێ گۆڕستانێکی بێدەنگو هێمن بوو، بەڵام بەوەی ژیان بەجۆرێکی تر ئاوەدان بوو، هەستت دەکرد ژیان بەگشت جوانییەکانییەوە دووبارە دەبێتەوە، وەلێ بەشێوەیەکی جیاوازتر. بەناو گۆڕستانەکەدا دەڕویشتین، دەنگی مەلاکە لەپێشەوەی خەڵکەکەوە دەگەیشتە هەمووان. کە بەشێوەیەکی قەتارەیی بەنێو کێلەکاندا ڕێیان دەکرد، ئەو گۆڕەی بۆ دایکم ئامادەکرابوو دەکەوتە بەشی ئەوسەری گۆڕستانەکەوە. گۆڕێکی قووڵو تاک و تەنیا، پێچەوانەی ساڵانی زووی جەنگە خوێناویەکە، کە ماوەی هەشت ساڵی خایاندوو لەهەموو گۆڕستانێکدا هەمیشە دەیان گۆڕ ئامادە کرابوون بۆ ناشتنی سەربازە کوژراوەکانی بەرەی جەنگ، کە ڕۆژانە دەیان سەربازی کوژراو بەسەر گۆڕستانی شارەکاندا دابەش دەکران. مەلاکە بەقامکە باریک و درێژەکەی شوێنی دانانی تەرمەکەی دایکمی دەستنیشان کرد. تادەهات خەڵکەکە لە تەنیشت گۆڕەهەڵکەندراوەکە کۆدەبوونەوەو چوار دەوری گۆڕەکەیان دەتەنی. عەمامەی سەری مەلاکە لەنێوان خەڵکەکەدا سپی

دەچووەوە کە لەناوەڕاستدا بەچیچکانەوە دانیشتبوو. هەوڵمدا بچمە تەنیشت دایکمەوە، خەڵکەکە ڕێیان بۆ چۆڵکردم. لەتەنیشت سەریەوە کوشکەڵەم کرد. دەستم بەبەشی سەرەوەی ئەو جاجمەدا دەهێنا کە درابوو بەسەر تەرمەکەیدا. لەگەڵ ئەوەی دڵتەنگیەکەم ڕێی بیرکردنەوەی قووڵی لێدەگرتم، بەڵام بیرەوەری ئەو هەموو ساڵە زۆرانەم لەگەڵ ئەودا ژیانی خۆم دەهاتەوە پێش چاو. حەزم دەکرد سوچی سەرەوەی جاجمەکە لابدەمو بۆ دواین جار ڕووخساری ببینمو دەست بخەمە ناو دەستە سپی و لەرزۆکەکانیەوە، کە پیریەتی بڕستی لێ بڕیبوون. بۆ دواین جار تێر لە چاوە پڕ میهرەبانییەکانی بڕوانم، ئەگەرچی دڵنیاش بووم چاوەکانی بۆ هەمیشە لێک نابوون. خەڵکەکە دەستیان دەگرتمو نەیاندەهێشت، بەڵام نەمدەزانی بۆچی. مەلاکە فەرمانی کرد جاجمەکەی لەسەر لابدەن. هەروایان کرد، هەموو هەستانە سەرپێ، کەس نەما بەدانیشتنەوە هەموو لەدایکم ڕادەمان، وەک ئەوەی بیر لەشتێ بکەنەوە کە نازانن‌و دەیانەوەێ چۆنێتی لەگۆڕنانی کەسانی تر بزانن. دوو گەنجی بەهێز دایکمیان بەبەرگە خامە سپییەکەوە بۆ ناو گۆڕە تەنگو شێدارەکە داهێڵایە خوارەوە، دڵم

هێنـــدەی تـــر گوشـــرا. گریـــانم نـــەما، فرمێـــسکەکانم وشکابیان هـاتو تـەنها هەنسکم هەڵدەداو هیچی تـر. هاوڕێکـانم هاتنـە تەنیـشتمەوە، دڵنـەواییان دەکـردم. لەگـەڵ هەڵـدانی یەکـەم خاکـەنازە گڵدا موچوڕکەیـەک لەتەوقی سەرمەوە هاتو لەنووکی پەنجەکانی پێمـەوە دەچـــووە دەرەوە. خەڵکەکـــە ســـەری گۆڕەکـــەیان دادەپۆشـــی بـــەڕێزەوە باســـیان لـــەدایکم دەکـــرد. بەبـەزەییو سۆزیـشەوە لـەمنیان دەڕوانـی. ئەگەرچـی زۆرکەسـیش لـەئامادەبوان چیرۆکـی منیـان نـەدەزانی، بەڵام بە هۆی پەرێشانیی حاڵی منو سۆزی ئەوانـەی چیرۆکـی منیـان دەزانـی ئـەوانی تـریش بەهـەمان سۆزەوە لێیان دەڕوانیم. دوای ئـەوەی مەلاکـە هەندێ چیرۆکـی کـورت کورتـی دەربـارەی چاکـەو خراپـەو ژیـانو مـردن گێڕایـەوە. وەک پاککردنـەوەی ڕۆحـی ئامـادەبووان کـە بـەهێمنی گوێیـان گرتبـوو، بـە هـەمان هێمنییـەوە هەسـتانە سـەرپێو نیگـەرانیی خۆیـان بـۆ دەربـڕیم و یـەک لـەدوای یـەک ماڵئاواییـان دەکـردوو بـەجێیان دەهێـشتم. منیـش هـەر دوابـەدوای ئـەوان هەستام بڕۆمو گۆڕەکـەی دایکـم جێ بێڵـم. نەمتوانـی جارێکی تر هەوڵمدا هەر نەمتوانی، پێیەکانم تـا دەهـات قورســـتر دەبـــوون. ئەگـــەرچی دەمزانـــی مـــردن

چارەنووسـێکی سروشـتیی یـەک لـەدوای یەکـی مرۆڤەکانـە، بـەڵام گەڕانـەوە بـۆ ماڵـە تەنیاکـەم، لـەدڵنیاییو لـە جێهێشتنی گۆڕەکـەی دایکم پەشـیمانی دەکردمەوە. دەمزانی (تـەنیایی گۆڕێکی تەنگە) تەنگتر لـەگۆڕە تەنیاکـەی دایکـم. ئـەو ڕۆژەشـم هـەر لەگـەڵ دایکمدا بەسەر برد. من زۆر دوامو ئـەو هـەر بێدەنگ، مـن زۆر بـانگم کـرد ئـەو بێ وەڵام. پرسـیارم لـەزۆر شت دەکرد. دەمپرسی دایکە گیان ناترسیت؟ تینوت نییە؟ دایە ئەی ناتەوێت گوێ لـەدواین ئەندێشـەی مـن بگریت؟ دەزانی چەندە سەرسامم بەکاتی گیانەڵاکەت؟! کە چاوەکانت تێ بڕیبووم‌و هەر بە چاو پێت ئـەووتم؛ عەلی کوڕە تاقانەکەم مەگری. من دەچم بۆ ئـەوێ، بۆ لای گـشت خێزانـە ژەهربـاران کراوەکـەت. لـەوێ چیرۆکی تۆیان بۆ دەگێڕمەوە، باسی هەموو شتێکیان بۆ دەکەم. هـەموو ئـەو جوان خاسیانەت باس ئەکـەم کە زۆر جار ئێواران ژنێکی سـەرگەردان، دێوەرەیەک یان منداڵە بێ نەواکانت لەگەڵ خۆتدا دەهێنایە ماڵـەوە و پێشت دەووتم: دایـەگیان ئەمشـەو میوانێکمـان هـەیـە ڕەنگە ئەو برا بچوکەکـەم، یان خوشکە ناوەنجیەکـەم، یان دایکە چاوەڕوانەکەم یاخود ڕەنگە باوکم بێت. کە لە کارەساتی ژەهر بارانکردنی شارەکەماندا ون بونو

هیچ دەربارەی چارەنووسیان نازانم. دڵ لە دڵ نەدەی دایــە گیــان هــەژاران لەهــەر شــوێنێک بــن ئاســمان پێخــەفو زەوی ڕاخــەری خۆیانــە، ئەمــشەو میوانــی ئێمەنو دەبێ بەدڵ لەگەڵماندا پێبکەنن. چیرۆکی زۆر درێژترم بۆ دەگێڕایەوە ئەو هەر بێدەنگ بوو. منیش ئەمدایە قوڵپی گریانو خەمی دووری دایکم دەبوون بە فرمێسک و هۆن هۆن بە چاوەکانمادا دەهاتنە خوارەوە. بەبیرەوەرییە شیرینەکانی دایکمەوە خەریک بووم. وردە وردە هەستم دەکرد مردنی ئەو دەبێ بە حەقیقەتێکی تاڵ. لەچەشنی ژەهری مار بەڵام هەر دەبــێ بیچــێژم. ئــەو ژەهــرەی کــە نــازانم لــەدوای خواردنــەوەی دەمکــوژێ یــان دەژیــم. هەســتم دەکــرد تــەنیایم دەبــێ بەچارەنوســێکی ئاشــکراو ڕونو دەبــێ خــۆم لەگەڵیــدا بگــونجێنم و بڕیــاری ژیــانی لەگەڵــدا یەکلایی بکەمەوە. هەستامە سەرپێو هەندێ بەردی ئــــەو دەورو بــــەرەم کۆکــــردەوەو بــــەچواردەوری گۆڕکــەی دایکمــدا دامنــان. وەک ئــەوەی خەریکــی پاراستنی خۆشەویستی دایکم بم. نازانم بۆ وامکرد. بەڵام دەمزانی دەبێ شتێ بکەم، هەرشتێ کە نیشانەی ڕێزو خۆشەویستیم بێ بۆ ئەو، ئینجا جێی بێڵم. خەریک بوو درەنگ ببێ، چونکە کات جێی هێشتبووم.

وەک جێهێــشتنی هاوڕێیــەکی بــێ وەفــا لەکاتـــی لێقــەومانو ســەرگەردانیدا. بــە تــەنها درەختــە بــاڵا بــەرزەکانو قۆپــەنی گوڵــە ڕەنگاوڕەنگــەکانو باڵنـدە خۆشـخوانەکان نـەبێت. جـارێکی تـر هەسـتم بـەژیان کردەوە، لەوە تێگەیشتم دوای مردنی دایکە هاجەرم هێشتا ژیان بەهەموو مەرگەساتو جوانیەکانیەوە هەر بەردەوامە. .

***

گەیشتمە ماڵەوە. ئەمجارە کەس دەرگای لێنەکردمەوە. دەمزانی ئەو لەوێ نیە، لەشوێنێکی تاریک‌و نوتەکدایە. هەر لەجەڕەسی دەرگاکەم ئەداو کەس وەڵامی نە ئەدامەوە. دەستم کرد بەگیرفانەکانمدا کلیلی دەرگای ماڵە تەنیاکەم دەربهێنم نەمدۆزیەوە. هەموو گیرفانەکانی خۆم گەڕام تەنانەت هەردوو تاکە پێڵاوەکانی خۆم داکەند. زۆر گەڕام نەمدۆزیەوە. ویستم بگەڕێمەوە بۆلای دایکم، تادەگەمە لای ئەو بەشەقامەکەدا بچمەوەو گۆڕستانەکەش بگەڕێم، یان هەرهیچ نەبێت وەکو هەموو جارێک کەوا ڕاهاتبووم، کە ئاستەنگێکم بۆ پێش هاتبێ، پەنام دەبردە لای ئەوو دەمپرسی؛ دایکە گیان دەبێت چی بکەم؟ چۆن چۆنی ڕزگارم بێ لەم ئاستەنگ‌و هەڵدێرە؟ لەوێش لێی بپرسم کلیلەکانم چیان لێ بەسەرهات! لە کوێ جێم هێشتن؟ هەر وەکو

بەهانەیەکیش بچمەوە لای بیرەوەریەکانی ئەو وەسەر لـە نـویَ تیَهەڵچمـەوە. هـەنگاوم هـەڵهیَنا وەک ئـەوەی دەمویـست وابکـەم. لـەناکاو لـەزرِەی کلیلـەکانی خـۆم ئاگادار بوومەوە کە لەنیَوان پەنجەکانی دەستە چەپمدا جۆلانەیان دەکردو پیَکەوە دەنووسانەوە. هەناسەیەکی قـووڵم هەڵکیَشا، لەبەر خـۆمەوە وتـم ئـای دایە گیـان مردنـی تـۆ هەمـوو شـتیَکی لەبـیر بـردومەتەوە تەنهـا خۆشەویستی تـۆ نەبیَت. بـەپرتاو دەرگاکـەم کـردەوە، ســەرەتا چوومــە ژورەکــەی دایکــم بــۆنم بەهــەموو ژوورەکــەوە کــرد. بەتاییــەتی ســەرپۆش و تەزبیحــە دریَــژە بەجیَماوەکــەی. هیَــشتا تیَرنــەببووم لــە بۆنــی یادگارو بیرەوەریـە شـیرینەکانی ئـەو. دەرگـای ژوورە داخراوەکـەی خـۆمم کـردەوە، چاوەکـانم چوونـە سـەر تابلۆ هەڵواسراوەکەی سەرو چرپا ئاسنینەکەی خـۆم. نەمزانی سەرەتا لە کویَوە دەست بکەم بەسـەیرکردنی تابلۆکــە. وەک بینــەریَکی ناشــی کــە نــازانیَ جوانیــی تابلۆیــەک لەکویَدایــەو ناشــزانیَ نهیَــنی جوانییــەکان لەیـەک جیابکاتـەوە، هـەر لـە تابلۆکـەم دەروانـی، کـە تــابلۆی شــاریَک بــوو هــەموو مرۆڤــەکانی تیــادا مردبــوون. هــەوریَکی ســپی بــە ســەر شــارەکەوە راوەسـتابوو کـە تنـۆک تنـۆک تورِەیـی لـیَ دەبـاری.

ئەگەرچی هێشتا بۆنی ژیانی لێنەبڕابوو. ئەو شارەی کە بێگومان بووم ڕۆژێ لە ڕۆژان شاری گاگۆڵکێو سەرەتای ژیانی من بووە. ساتەکانی دوای مردنی دایکم سەختتر دەبینی لەچاو ئەو تابلۆیەی کە چاوەکانم پێی ڕاهاتبوون، بەڵام دواتر زۆر نهێنی ترم دۆزیەوە لەو تابلۆیەدا، کە پێشتر چاوەکانم نەیان توانیبوو بیان بینێو هەستیشم بەو هەموو نهێنییە شاراوانە نەکردبوو لەتابلۆکەدا دڵیان دەکردم بە تنۆکێک ئاو. هەستم بەو ڕاستییەش کرد کە بۆچی ئەم شارە بێ چەکو جوانیی پەروەرە کراوە بە وێرانەخاک، هەرچی زیندەوەری ئاسمان و سەرزەویشی هەیە ژەهرباران کراون. چومە بەردەم کتێبخانەکەم، دیوانە شیعرییەکەی حافزی شیرازیم هەڵگرت، کەلەپێشەوەی کتێبخانەکەمدا دامنابوو، تا هەمیشە لەپێش چاوم بێت. ماچم کردو توند بەسنگمەوە نوساند، هەروەکو بۆنی سۆزی دایکایەتی بکەم. چونکە چەند ساڵێک لەمەوبەر دایکە هاجەرم بەبۆنەی هاتنی جەژنی نەورۆزەوە پێشکەشی کردبووم. کە دەیزانی دڵم بەو شیعرە غەمگین و بەسۆزانەی ئەو دەکرێتەوە. هەمان دیوانە شیعریش بوو هانیدام فێری زمانی دایکم ببم، کە بەداخەوە

نــازانم نــاوی چیبــوو. ئەو زمــانەی ڕۆژگــار چەنــد وشەیەک زیاتر نەبێت هەمووی بیر بردبومەوە. دیوانە شیعرییەکەی حافزی شیرازی بەهەردو زمانی فارسی و کــوردی چــاپکرابو کە مامۆســتا حەقیقــی لەزمانــی فارســییەوە وەریگــێڕابوو بــۆ ســەر زمــانی کــوردی. ئەگەرچــی زۆر درەنــگ بــوو بــۆ فــێربوونم، وەلــی ئەندێشە قوڵەکانی من و هاوکاری نەوەی ئەو کوردە شۆڕشگێڕانەی پاش نسکۆی شۆڕشی ئەیلول لەساڵی ١٩٧٥ دا لەبەر دڕنــدایەتی ڕژێــم دژی گەلــی کــورد نەیانــدەتوانی بــگەڕێنەوە زێــدی خۆیــان. لەئاوارەیــدا مــابونەوەو لەو شــارەدا نیــشتەجێ ببــون. لەڕێــی ئەوانیــشەوە دەیــان کتێــبی شــیعر و چــیرۆک و بەســـەرهاتی ســـەر سورهێنەریـــشم دەســـتکەوت دەمخوێندنەوەو زۆرجاریش لەکەشکۆڵە تایبەتیەکەمدا دەمنوســینەوە تــا بەتەواوەتــی فــێری خوێنــدنەوەو نوسینیان ببم. تەنیایی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ وەک تۆڕی جاڵجاڵۆکە چواردەوری دەتەنیم. بەجۆرێک بەیانیان کــە دەچوومــە ســەر کــار هەســتم بــە تارمایــی جاڵجاڵۆکەکــان دەکــرد، کــە لەســەر دەرگــاو بنمیــچ و هــەموو جێیــەکی ماڵەکەمــدا سـێبەرەکانیان دەهــاتن و دەچــوون. هــەرکاتێکیش لــە کارەکــەم دەگەڕامــەوە،

بەئاشـکرا دەمبینیـن دەرگاکـەم لـێ دەتـەنن و ڕێـی چوونـە ژوورەوەم لـێ دەگـرن. ناچـار دەکەوتمـە پساندنی پەتە سفتو ڕایەڵە پێچاو پێچەکانیان، بەڵام لەهەموو لایەکەوە بەسەدان جاڵجاڵۆکەی هارو هاج لە جۆری گەورەو بچووک و هەوڵی چنینی دەرگاکەیان دەدایەوە. دیسان بە ماندووبوونێکی زۆر ڕایەڵەکانیانم دەپساندەوە و دەچوومە ژوورەوە، ئەو ڕۆژانەشی کە لەکارەکـەم دوا دەکـەوتمو درەنـگ دەگەڕامـەوە ئـەوا ڕایەڵـە چڕەکـانی ئـەوانم پـێ نەدەپـسێندراو لـەتاو ماندوویەتی هەر لەسەر شەقامە تاریکەکە تا بەیانی دەمامـەوە و لـەوێ ڕۆژم دەکـردەوە. بۆیە بڕیارمدا لەوەولا کە چوومە دەرەوە دەرگەی سەرەکی ماڵەکەم کلۆم نەدەم تەنها ژوورەکەی خۆم نەبێت کە مەترسی چنینی کەمترەو پساندنی تاڵەئالۆزەکانیشی ساناترن. چەند مانگێکم بەم جۆرە گوزەراند. ئەگەرچی ڕۆژانە سـەرم لەگۆڕەکـەی دایکـم دەدا، بـەڵام لـە ترسـی جاڵجاڵۆکەکانو هەموو ئەونهێنیانەی لە ژوورەکەمدا کـەبۆم نەدەکرانـەوە هـەر زوو دەگەڕامـەوە و زۆر لـەوێ نەدەمامـەوە. ئیـتر ناچـار دەبـووم ژووورە تەنیاکەی خۆم جێبهێڵمو لەژوورەکەی دایکمو لەگەڵ تارماییـەکانی ئەو و هـەموو بیرەوەریـەکانی لـەو

ژوورەدا کەسـوکناییان پێدەبەخـشیم و خـەمەکانمیان سوکتر دەکرد. هەستم دەکرد خەوەکەم هێمن ترەو ئـارامتریش دەتـوانم بیربکەمـەوە، بـەڵام ئـەوەی زۆر سەرسـامی کردبـووم لـەو ژوورەدا دایکـم بـوو، کـە زۆرجـار شـەوانە دەهاتـە خـەونمو بـە ئـارامی لێـی دەڕوانیمو هیچی نەدەگووت. هەستم دەکرد چاوەکانی پـڕن لـە گلـەیی و گازنـدە، کە بـۆ چـی نـاتوانم بـە یـەکجاری ئـەو جاڵجاڵۆکەکانـە دەربکـەمو خـۆم لـە تەنیایی ڕزگار بکەم. لەڕاستیدا ئەو ماڵە بۆ من هەموو شـتێک بـوو. تەنانـەت لـە زۆر شـتی پیرۆزیـش خۆشەویـستتر بـوو لام، بـەڵام نیگـا بەردەوام پـڕ لەگلەیـی دایکـم لـە خەونەکانمـداو ئـەو جاڵجاڵۆکـە بێزارکەرانـە وردە وردە خەریـک بـوو تێڕوانینیـان دەگۆڕیم. تا گەیشتمە ئەو بڕوایەی کە خۆشەویستی سنووری بۆ نیە، لەهـەر شـوێنێک بیت دەتوانیت دڵت پڕ بێت لەسۆزو وەفاو خۆشەویستی. لـە هـەر کوێ بیت دەتوانیت پرشنگی دڵت بنێریت بۆ ئەو کـەس و شوێنەی خۆت دەتەوێت. خـەیاڵم کەوتـەوە سـەر وێنـە هەڵواسراوەکەی سەرووی چرپا ئاسنینەکەم. کە دایکە هاجـەرم هەڵیواسـیبوو، دیـارە ئـەویش هـەروا بـێ مەبەسـت هەڵینەواسـیبوو، بـەڵکو مەبەسـتی سـەرەکی

ڕاهێنانی چاوەکانی من بوو بەو تابلۆیە و هۆکارێکی باشیش بوو لەگەڵ هەڵکشانی تەمەنی مندا خەیاڵەکانم گەورەببن و فراوانتر لێی ورد ببمەوە. هەستیشم دەکرد ئەو تابلۆیە زۆر نهێنی تیایە کە پێویستیان بە درکاندن هەیە. هەر بەکاریگەریی ئەو تابلۆیەش بوو کە سەرەتا هەوڵمدا شتێ لە هونەری شێوەکاریی فێرببم، دواجاریش بووە تاکە ئارەزووم، تا دەستم کردبە هەوڵدان بۆ زانینی نهێنیەکانی پەیکەرتاشیو سەرەتا شتێکیش لەو هونەرە فێربووم. دواتر قوڵبومەوەو تیایدا قاڵبووم. دەشمزانی دایکە هاجەرم هێشتا ئەو ئاواتەی نەهاتۆتە دی کە من بە خێزانە ون بووەکەی خۆم شاد ببمەوە، یان هەرهیچ نەبێت شتێ لەچارەنووسی ونی ئەوان بزانم. بەهانەی زۆر باشیشم کۆکردبۆوە تا بڕیاری گەڕانەوە بدەم بۆ ئەو شارەی کارەساتی شانزەی سێیان بەسەردا هێنا. بەم کارەم هەم خۆم لە تەنیایی ڕزگار دەکەمو هەم دڵنیادەبم لەچارەنووسی خێزانەکەم بەسەرجەم ئەگەرەکانیەوە. لە هەمووشیان گرنگتر هیواکەی دایکە هاجەرم دێنمە دی کە بەخەمی ئەو شارەوە هەر لە شانزەی سێدا گیانی سپاردو بۆ دواجار جێی هێشتم.

***

(باوکە) من پرسیاردەکەمو هیچیتر...

تـەنها بەپرسـیار دەتـوانم هەرەس بە نیگەرانـی خـۆم بێنـم و نەیهێڵـم. باوکـە مـن نـاتوانم چاوەڕوانـی وەڵام بـم. ئـەوەی مەبەسـتمە تـەنها پرسـیارکردنەو هیچیـتر، چونکـە وەڵامـەکان دڵنیـام دەکەنـەوە لـەو قـەدەرەی دەبێـت پـێی قـایلبمو بـیر لـە نیگەرانیـی نەکەمەوە کە سەرچاوەی بەردەوامیی ژیانەبۆ مرۆڤ.
باوکە .. پرسیارەکانم قوڵنین. من لە تاریکایی ژیانەوە دەڕوانمـە ئەفـسوونی ژیـان. دەزانـم هـەموو ئـەو کارەسـاتانەی منیـان فـێری گومـانو پرسـیار کـرد لـە ڕادەبەدەر زەحمـەتنو تەنانـەت لـە حەوسـەڵەو توانـای مرۆڤ بەدەرن.

مـن حـەز ئەکـەم هـەموو ڕابـردووم وەک خـۆی بگێڕمـەوە هـەموو داهاتووشـم بەنووسـینەوەی ستەمکارییەکان گوناهبار نەکـەم ... باوکـە لـە بێمانایی

ژیان وەڕس بووم بەشوێن مانایەکی ترەوەم کە قایلم بکات من کێم؟ کوڕی کێ؟ خەڵکی کوێ؟ کام ماڵ؟ کام گەڕەک؟ لە کوێوە هاتووم؟ بەشوێن چیدا دەگەڕێم؟ کێن ئەوانەی چاوەڕوانن و بۆم دەگەڕێن و نامدۆزنەوە. من لە بێکەسیدا بە شوێن کەسێکدا دەگەڕێم ئاشنامکاتەوە بە ژیان بەکەسانیتر بەوانەی منیش بە شوێنیاندا دەگەڕێم!

باوکە من چیرۆکی ئۆدیب پاشام خوێندۆتەوەو عەزابی سیزیفم بیستووە. خەریکە بە ناخی زەویدا ڕۆدەچم. باوکە بمپارێزە لە دووبارەبونەوەی گوناهە گەورەکانی مێژوو کە ڕوویانداوە یان ڕەنگە ڕووبدەن.

تاوێکی تر دەستەیەک مرۆڤ لە پیاوی بەساڵاچوو و چاو بە فرمێسک... دەستەیەک ژنی قژ ئاڵۆزکاو و دەم بەخەندە دێنە ئێرە کە بۆناسینەوەی من هاتوون. .. تۆزێکی تر لەم هۆڵەدا دەستەیەک کوڕی چاوەڕوان، چاو پڕ ئومێد لە ئامێزم دەگرن... چەندین کچی خەیاڵ باڵگرتوو ئاوات دەخوازن هی ئەوانبم، بەڵام ئایا کامیان باوک؟ کامیان برا؟ کامیان خوشک؟ کامیان دایک؟ کامیان کلیلی هەموو دەرگا داخراوەکانیی رۆحمە؟

باوکــه ئــەزانم مــرۆڤ چەنــد بــەهێز و کاریگەربێــت ناتوانێ بێ بیرکردنەوە گرێکوێرەیەک بکاتەوە. ئەزانم دەبــێ بیربکەمــەوە بۆئــەوەی خــۆم بدۆزمــەوە، بــەڵام نــازانم چــۆن گــویێم بــە زرنگانــەوەی نــاوی خــۆم ڕاهــاتووە. وەک ئــەوەی شــارێک هــەموو پێکــەوە هاواربکەن: عەلی.

بــەڵێ دەیبیــستم، تەنانــەت لــە خەونەکانیــشمدا بەزەنگی ناوی خۆم دێمەوە هۆش، ئەگەر چی نازانم بۆ ئەم ناوەم لێنراوە!! ڕەنگە سەدان نهێنیی لە ناوی منــدا هــەبێت‌و نــەیزانم. ئایــا موزیکــی وشــەکە سەرنجڕاکێشە؟ یان ناوەکەم کورت‌و مانا بەخشە؟ یــان بــەناوی پاڵەوانەکــەی ســەدەکانی ناوەڕاســتی ســاراکانەوە نــاونراوم؟ ئــەزانم ناوەکــەم تەژیــە لــە سومبول‌و هێمای جۆراو جۆر، بەڵام من عەلیەکم جیاواز لەهەموو عەلییەکانی تر، عەلیەکی رووت‌وقوت. ئەوەی کە هەمەو جیام دەکاتەوە لەعەلییەکانی تر تەنهــا چاوەڕوانییــەکی بەردەوامــەو هیچیــتر. چاوەڕوانیەک کە پڕە لە ئومێدی پەشۆکاو لەخەونی بزر بزر، چاوەڕوانییەک کە پڕە لە حەزی پەژموردەو لێوانلێو لە نیگەرانی.

تـاوێکی تـر ئـەوان دێـن، هاکـا هـاتن. ئەوانـەی چـاوەڕوانی کردنـەوەی گرێکوێـرەی ژیـانی منـن و دەیانـەوێت هـەرچی زووتـرە گرێکـە بکەنـەوەو سەرفرازبن. دەیانەوێت بچمە باوەشی خێزانێکیانەوەو بـە تـەلی دڕکـاوی درشـت چـوار دەورم بگـرن، تـا لەمەترسـیی دوورمبخەنـەوە. دەیانـەوێت دڵنیاییـم مـسۆگەر بکـەن و گـوێ لـە خەمـە تـاڵ و شـیرینەکانم بگرن، یان لـە بێ ئومێدیدا بڵێن: بەداخـەوە عـەلی تۆ ناچیتـەوە سـەر ڕەنگی خەمـەکانی ئێمـە..! تۆ هیچمـان نیـت. بەلەرینـەوەی دەنـگ و جوڵـە هەسـتیارەکانی جەستە شەکەتەکانیانەوە بڵێن: لە ئێمە ناچیت، تۆ هـی ئێمە نییت و ناچیتەوە سەر ڕەگ و ڕیشەی ئێمە.

یـان بڵێیـن: عـەلی تۆش وەک هـەر منداڵێکی تـر، یـەکێک لـەو سـەدان منداڵـەیت کـە لەگـەڵ کەوتنـە خـوارەوەی بۆمبـە ژەهراوییەکانـدا ونبویـت و هـەموو شـتێکت لەگـەڵ خۆتـدا بزرکـردو دوا جـاریش لـە نـاو هەموو ئومێدە بەدینەهاتووەکاندا بیرچویتەوە.

باوکـە لـە یەکـەم ڕۆژی هەستکردنمەوە زانیومـە کـەژیانی مـن پڕتـەمتومان و مەترسییە، بـەڵام ئـەوەی زۆر ئـازارم ئـەدات نـاتوانم گلۆڵـەی بیرەوەریـی خـۆم کۆبکەمەوە کە من کێم و لە کوێوە هـاتوم و چیـم دەوێ

لەژیان و چارەنووسم بە کویێ دەگات.

باوکە تەنها هەرخۆت دەزانی من چڵە پووشێکی دەم با بووم، ڕەشەبایەک ڕفاندمی سیخناخ بوو لە ژەهرو دوور ئێجگار دوور لەو دیوو سنورەوە لەباوەشی دایکێکدا ئۆقرەی پێگرتم کە هێشتا بۆنی دوکەڵو ژەهرەبام لێدەهات. وەک دایکێک کە چاوەڕوانی هاتنی کۆرپەکەیەتی ئەو هاتو گرتمیە ئامێزی دایکایەتی. من منداڵێکی بیمارو ئەو سەوداسەرێکی عەوداڵ بۆ ڕێزگرتن لە دایکایەتی خۆیو حورمەت گرتن لە ژنێتی خۆی. ماڵ بە ماڵ برینەکانی سارێژ دەکردم، زوخاوی جەستەمی لە بیمارستانەکاندا پاکدەکردەوە. شەوان بەدیار گریانە بەکوڵەکانمەوەفرمێسکی دەباراندو جار ناجاریش سۆزی دایکایەتی پێدەبەخشیم.

باوکە تۆ خۆت ئاگاداریو دەزانی وایە یان نا؟ باوکە من ڕقم لە دڵنیاییە دەزانم دڵنیایی چەند مەترسیدارو بێبەرهەمە. ئەو دەمانەش هاجەری دایکم بەجۆرێک دەدووا پیتەکانی هەر لە سەرزمانی دەتوانەوە. وشەکان بەریەک نەدەکەوتن ئەو بەزمانی دڵ دەدواو من بەهەستی هەموو ئەندامەکانی جەستەم تێدەگەیشتمو سەرم بۆ هەموو میهرەبانییەکانی

دەلەقاند، بێئەوەی یەک وشە چیە تێبگەمو ماناکەی بزانم.

هەمیشە شەوانە ئەو خەریکی جیاکردنەوەی خەمە ورد و درشتەکانی من بوو. ئاوا بالاَم دەکردو خۆشەویستی ئەو دەیپاراستم، تا گەورەبوومو خەڵفی قەدو پەلوپۆو چڵەکانم سێبەریان کردە سەر ڕۆحی پەژموردەی ئەو. باوکە چی بکەم کە تاوێکی تر خەڵکی شارەکەم ئاپورەم ئەدەن. لێم دەپرسن هەستی هەڵەبجەییەکی بریندار چییە؟ کاتێ بیرەوەریی مردن بە کوڵ دەگێڕێتەوە، یان دەپرسن ئایا دووری دایکە هاجەرو دایکە نیشتیمان بە چ پێوانەیەک دەپێورێ، لێم دەپرسن: شاری ئەسفەهان لەسنووری خەیاڵە ڕەنگاوڕەنگەکانی تۆوە چەند دوورە.

باوکە ئەی ئەگەر من نەچومەوە سەر رەچەڵەکی کەسیان چی بکەم؟ هەستی هەڵەبجەییەکی بێنەوا دەبێ چیبێ ها باوکە؟ ئەبێ چی بێ منێک کە هێشتا تەمەنێکی زۆرم لە خەمو ئازار لەپێشە، حەزناکەم دڵنیاییم بە ئەندازەی گەمژەییم برینەکان ژەنگ پێهەڵبێنێ. ئەو وەک کاریلەیەکی ئاوەکی لە بەردەم گەلە گورگێکی برسیدا هەڵیگرتم تا گەورەبوومو ئێستاکەش کە پەردەی شانۆی ئەو

شاره هەڵدەدرێتەوە، لە خۆم دەپرسم باوکە لە تۆنا ... ئایـا ژیـان هێنـدە جوانــە تــا مــرۆڤ ئــەم هــەموو قوربانییانـەی لـە پێنـاودا بدات هـا؟ باوکـە ژیان هێندە جوانە؟ من دەڕۆم باوکـە. ئایا تـۆ هـەر لـە گەڵمدایتو گوێت لێمە؟ بە راستی باوکـە تۆ گوێت لێمـە؟ واميلـی کاتژمێرەکە گەیشتە کاتی ژوانی هەموماندەبێ بڕۆم دەبێ خـۆم تاقیبکەمـەوە(بـاوکە بەتەنیـا جێم نەهێڵێت) دەبـــێ بـــڕۆم بەیارمـــەتیت باوکـــە، بـــە یارمەتیـــت پەروەردگار.

❊❊❊

هەر لەسەرەتای گەڕانەوەی عەلییەوە بۆ شاری هەڵەبجە، دادگای باڵای شار بەهاوکاری پزیشکی دادوەریی بڕیاریدا لەهۆڵێکدا هەموو ئەو خێزانانە کۆبکەنەوە کە منداڵیان لە کارەساتی شانزەی سێدا لە شاری هەڵەبجە لێ ون بووەو تا ئێستا هیچ کەس هیچیان دەربارە نازانێت، بەڵکو بەپێی لێکۆڵینەوە زانستییەکان‌و پشکنینی تاقیگەیی(DNA) کەعەلی بناسرێتەوە سەر بەگروپی خوێنی کام خێزانەیە. هۆڵەکە بەتایبەتی بۆ یەکلاییکردنەوەی دۆسیەی عەلی ئامادەکرابوو کە دەکەوتە ناوەندی شاری هەڵەبجەوە، هۆڵەکە بەکورسی‌و مایکرۆفۆن‌و چەند مێزێکی لاکێشەییەوە ڕازێندرابۆوە. دەیان خێزانی منداڵ بزربووی کارەساتەکەش ئامادەببوون بۆ ناسینەوەی منداڵەکانی خۆیان. بەجۆرێکی سەرسووڕهێنەر دادوەر سەرنجی لە سەر عەلی هەڵنەدەگرت. وەک

ئـەوەی پێـشوەخت لەنـاخی خۆیـدا بڕیـارێکی دابێـتو حەز نەکات گفتوگۆ و لێکۆڵینـەوەی دوورو درێـژی لـە سـەر بکرێـت. لـەلای چـەپی مێزەکـەوە کـە بەرامبـەر ئامادەبوانی هۆڵە سیخناخەکە دانرابوو، پزیشکەکە بە جلوبـــــەرگێکی درێـــــژی ســـــپییەوە کەتایبەتـــــە بەنۆژدارەکان دانیشتبوو. کەپیاوێکی سوورو سپی و قـژ مـاشو برنجـی بـوو. دوایـی دەرکـەوت نـەک هـەر دادوەرو پزیـــشکەکە، بـــەڵکو ســـەرجەم ئامـــادەبوان بەژنو پیاو و منداڵو گەنجەکانیشەوە، چاویان لە سەر عـەلی نـەدەتروکان. دیمـەنی ڕێکپۆشـیی پزیـشکەکە بـە جۆرێک سەرنجی عـەلی ڕادەکێشا پزیشکەکە هەستی پێدەکردو جاروباریش نائاسایی، لـە چەند چرکەیەکدا چەنـــد جارێـــک ملیوانـــی کراســـەکەیو بۆینباخـــە سـورەکەی ڕێکـدەکردەوە. دەسـتی بەقژیـدا دەهێنـا. جـارو بـاریش شـانەکانی هەڵدەتەکانـد. نیگەرانیـی پزیشکەکە پرسیارێک بوو لای عەلی، زۆر لێکدانـەوەی جیـاوازی هەڵـدەگرت، بۆیـە لـە ناخـدا هەسـتی بـە ناتەباییـەک دەکـرد، لـەنێوان ئامـادەبوونو ئامـادە نەبوونیدا. دانیشتنەکە لـە نمایشێکی سیاسیی دەچوو، بۆیـە تـابلێی پـەرشو بڵاو و بێ سـەروبەر دیـاربوو. چـونکە هـەر ئەگـەرێکی بـاش یـان خـراپ هیـچ لـە

بەسەرهاتی ئەم ناگۆڕێ، هێندە نەبێ برینەکان سەر لە نوێ دێنەوە سوێ. عەلی وەک مەلێکی تازە لە قەفەزنراو دەیڕوانیو هیچی نەدەگوت، جگە لە سەرسامی کە پڕ بوو لە هەستی ئەزمونێکی تازە و لەنزیکبوونەوەی گەیشتن بە سەرەتای ڕێگەیەک کە خۆیشی نەیدەزانی بەرەو کوێ دەیبات. بۆیە هەر ئەم سەرەتایە جۆرە ماتەمینییەکی تێکەڵ بە خۆشییەک دەکرد کەس بۆی نەدەکراو نەیدەتوانی هۆکارەکەی لێکبداتەوە. هێشتا سەرەتابوو، وەلێ دیاربوو چ جۆرە چاوەڕوانییەک باڵی بە سەر هۆڵەکەدا کێشاوە، کە پڕە لە خەمو نیگەرانییو دوودڵی، جگە لەوەی لە هەستی هەر ئامادەبوویەکدا مژدەیەکی شاراوە حەشاردرابوو، بەڵام هێزی ماتەمینیو یادەوەریی کارەساتەکە نەیدەتوانی ئەم سێبەری مژدەیە لە سەر لێوی هیچ کەسێک لەئامادەبوواندا بدۆزێتەوە. عەلی پاش بێدەنگییەکی زۆر کەوتە قسە بە جۆرێک دەدوا، وات هەستدەکرد دەیەوێ ئەوەی دەیزانیو فێربووە هەمووی بەجارێ بگێڕێتەوە. هێندە خێرا دەدوا کەس فریای چەشتنی ئازارو خەمێکی ئەو نەدەکەوت. تەنانەت خەمێکی لەویتری پێ جیانەدەکرایەوە کە هەر دیمەنێ لەو دیمەنانەی باسی دەکردن دەکرا دەیان

ڕۆژ غەمگینو دڵتەنگت بکات. عەلی زیاتر لەمایکی سەر مێزەکە نزیک بووەوە، کە بە تەنها بۆ ئەو ئامادەکرابوو تا وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە دادوەر و پزیشکەکە دەیکەن، بەڵام بە جۆرێک شڵەژابوو، نەیدەتوانی قاچو دەستە لەرزیو و ناجێگیرەکەی ئۆقرە پێبگرێت. سەرئەنجام کەوتە قسەکردن: بمبەخشن، من ناوم عەلیە، نازانم ئەندامی کام خێزانم! خەڵکی کام گەڕەکم! تەنها دەزانم هەڵەبجەییمو هیچی تر. هیچ کەسێکم لە دەمارە وردەکانی خوێنو ئێسکی خۆمم بیرناکەوێتەوە، ئەوەی بە تەواوەتی دەیناسم تەنها دایکی میهرەبانی دوای کارەساتەکەیە کەدایکە هاجەرمە. ئەو بەزمانو هەستی شیعرەکانی سەعدی شیرازیو عومەری خەییام دەدوا، بەڵام ئارەزووی لە حیکمەتو پەندەکانی پیاوە زاناکانی سەردەمی جاهلیو خێڵی قوڕەیش بوو. کە گەورەتر بووم ئینجا زانیم ئەو سەر بە دەستەی چەپی منارە بەرزەکانی کەربەلاو بیابانە سەرابنشینەکانی ئەوێیە. هەموو ژەمێ بە قورگی پڕ گریانەوە دەیگووت: گیانم دەرچێ حسەین، چۆن توانیان بە تینوێتییەوە بتکوژن، تەنها عەلی دەزانێ برسێتی مانای چییە و تینوێتی چ کارەساتێکە. کاسە

ئاوەکـــەی هەڵـــدەگرت، دەنگـــی بـــەرزدەکردەوە و دەیگووت: یا عـەلی .. ئینجا لێوە وشـک و برینگەکانـی تەڕ دەکرد. دەربارەی ئـەو شـتێ نـازانم لـەوەی چـۆن تـــەزبیحی هـــەزارو یـــەک دەنکـــەی تەمـــەنی خـــۆی هۆنیوەتـــەوە. ئـــەو لـــە شـــاری بـــەرینی ئەســـفەهان گـەورەبوەو هـەتا مـردیش گـۆی زەوی بـە دوو بـەش تێدەگەیشت، بەشێکیان ئەسفەهان‌و بەشەکەی دی ئەو شارانەن، کـە بـە نەخشـە لـەدوری خـەیاڵ بـەرینترن و دەچنـەوە سـەر گـەورەیی شـاری ئەسـفەهان. مـن لـە نێوان عـەلی ئەسـفەهانی و عـەلی هەڵەبجەییدا، گومـان لـەو کەسـانە دەکـەم کـە نـاتوانن سەرزەنشتی خۆیـان بکەن، کاتێک ژیان دەکەن بە دووبەشـی نایەکسانەوە، بەشە گەورەکەی هی خۆیان‌و بەشـە بچوکەکـەش هـی هەمووکەس. بەهەرحاڵ ڕەنگـە کارەسـاتێک ناوەکـەمی بیربردبێتەوە ڕەنگە ئەویش ژەهرباران کرابێت. نـاوی لاپـاڵی شـــاخێک، یـــان گـۆمێکـــی مـــەنگ، یـــان گـوڵـــە ئەســـتێرەیەکی تـــیژڕەو، یـــان درەختێکـــی بـــاڵا بـــەرز بووبێـت. تـەنها ئەوەنـدە دەزانـم مـن بەعـەلی بانگـم ئەکـەن‌و ئـەو نـاوەش لـە بێژنگـی سـەری دایکمـدا داچۆڕاوە. ماناکەشی هـەر لـەناخی ئـەودا گوڵدەکات و بۆن و بەرامەی خۆی هەیە. بەڵێ من ئـەوم .. عـەلی ..

ڕەنگە ئێستا بەرامبەر خوشک یان برا یان دایکو باوکم ڕاوەستابم. ئەو دایکەی بە شیری مەمکەکانی گۆشیکردوم‌و چەندساڵێکیش شەونخونیی بە دیارمەوە کێشاوە. ڕەنگە هەر بە لەرینەوەی دەنگم تەلی ئەو کەمانە لە ناختاندا لێبدات کە سەمایەکی سیحرییە بۆ ناسینەوەی یەکتری. لە ڕاستیدا من بە شوێن دڵنیایدا ناگەڕێم، بەڵکو نیگەرانیم دەمخاتە بەردەم زۆرپرسیاری سەرسوڕهێنەر. لەکاتێکدا وەک باڵندەیەکی دەستەمۆ حەزدەکەم بێمە نێو چنگی هەریەکێکتانەوە. پرسیارەکە لێرەدایە؛ ئایا دەکرێت باڵندەیەکی نیگەران لە چنگی کەسێکدا دڵنیابێت کە نازانێ چارەنوسی بە کوێدەگاو چی چاوەڕوانیەتی؟ دەزانم سەدان کەس لەم شارەدا چاوەڕوانی خۆشەویستێکی خۆیان دەکەن، خۆ ئەگەر نیشانەیەکیش لە سەر یەکێ لە ئەندامەکانی جەستەم هەبێ کە گەواهیدەربێ لە نزیکبونەوەم لە یەکێ لە ئێوە، بەڵام ئایا دەکرێت چیرۆکی من لە چیرۆکی هێماکانی جەستەی دەیان کەسیتر بچێت کە لەم هۆڵەدا چاوەڕوانن لە کاتێکدا چیرۆکی هەر یەکێ لە ئێمە، ئەوانەی لێرەن‌و ئەوانەی هەڵوەداو بێ ناسنامەن جیاوازن‌و، هەریەکەشمان لەگۆشە نیگایەکەوە

دەردەکـــەوین کەڕەنگـــە هـــونەری هیـــچ وێنەگرێکـــی شارەزا پەی پێ نەبات، چۆن ئەو گۆشانە بدۆزێتەوە لـــە بەرمەترســـیو گـــەورەیی کارەســـاتەکە. لـــەم ســـەردەمەدا کـــە ئـــازادی وەک تنۆکێـــک فرمێـــسکی قەتیـــسماو وایە لـــەچاوی بـــێ ئومێدێکـــدا، مـــن گەڕاومەتەوە تا بەشداربم لە کەرنەڤاڵی هەر کەسێ کـە دەخـوازێ بەشـوێن زێـدو بیرەوەریـی خۆیـدا بگـــەڕێت. تەنانـــەت تـــامەزرۆی بینیـــنی ســـەگێکی دەربـازبوم لـە ژەهرەبـای کارەسـاتەکە کـە بەشـوێن بیرەوەریی خۆیدا گەڕابێتەوە. حەز دەکەم لەوپۆلە مەلـە کۆچەرییانـە بـڕوانم کـە ڕزگاریـان بـووە لـەو ڕۆژەداو دەستی مەرگیان نەگەیشتۆتێ، کاتێ بەقەتارە دێنەوەو مەلە، لەژەهر دەربازبوەکان لەپێشەوە تەتەر ئاسا چیرۆکی ئەو ڕۆژەیان بۆ دەگێڕنەوەو ئەوانیش هەموو بە نەغمەیەکی غەمگین شتێک ئەڵێن. غەمگینتر لەو گۆرانیانەی بەبڵاچەیەکی بچووک ئاگر لە دەروون بـــەردەدەن. دەزانـــم ئێـــستە مـــن هیوایـــەکم لەدڵـــی هەریەکێکتانـــدا، ئێـــوە حـــەز بـــە گەشـــانەوەی ئـــەو پشکۆیانە دەکەن کە لەناختاندا سروەیەکی غەمگین خـەریکی گەشـانەوەیەتی. تەنانـەت ئـەو چیرۆکانـەش دەزانم کە فاڵچییەکان دنیایەکی پڕلە ئومێدیان بۆ

بنیات ناون. من وەک مەلێکی باڵشکاو دەمەوێ بفڕم، بەڵام بەپێچەوانەی فڕینی مەلە تەریوەکانەوە دەمەوێ بفـڕم بۆئایندەیـەکی دوور. ئـەو ئایندەیـەی چیرۆکـی مـەلێکی پەڕاگەنـدە ئاشـت دەکاتـەوە بـەژیان. تابزانـم کوێی تری گۆی زەوی ژەهرباران دەکرێتو چیرۆکی گەڕانەوەی ئەوانـەی ڕزگاریـان بـووە لـە مـردن چییە؟ نازانم ئەمە ئەنجامی هەست بە تەنیایی کردنمە ...!

یـاخود تـەنیایی حیکمـەتێکی جوانـە بـۆ قـەدەری مـەلو مـرۆڤـو گیانلەبـەرە تـەریوەکان. مـن لـە خـۆم دەپرسم لە ئێوە نا؛ تەمەنی بیستو ئەوەندە ساڵەم چ مانایـەکی هـەبوو؟ مـادام مـن تـەنیاییم دەبەسـتەوە بـەدەیان چیرۆکـی دەسـتکردو ڕوداوی ڕاسـتەقینەی تـرەوە کـە نەمـدەزانی لـەکوێ بیـستومە، یـا خوێندومەتـەوە ئـەو ڕوداوانـەی مـرۆڤ دێننـە سـەر چـۆک، کڕنـوش بـە مـرۆڤ دەبـەن بـۆ ڕێگەیـەک بیانگەڕێنێتەوە بۆ ژیان. یان دەبنە هۆی بە هێزکردنی ئـەو توانایـەی مـرۆڤـو پەلـەوەرو گیانلەبـەرە یاخیـەکانیان پـێ دەناسـرێنەوە. مـن لـەوێ لـە شـارێک متوربە کرام بە ژیان. شـارێک جوانتر لـەو خـەیاڵەی نەخشەسازێکی شارەزا دەیـەوێت خـەونی پێوە ببینێ. شـاری ئەسـفەهان بـۆ مـن شـاری خـەونی مـردوو و

زیندوەکان بوو. خەونە مردووەکانمی تێدا دەژیانەوەو خەونــە زیندووەکانیــشمی تێــدا گــەورەو فراوانتــر دەبوون. لەوێ ڕۆژانە دەمڕوانییە مۆزەخانەی (چڵ کۆڵەکــە) کــە مــێژووی دوور و درێــژی نەوەکانــی پێشوی تێدا تۆمار کرابوو. لە یەکەم شەڕو یەکەم خوێن ڕشتنو یەکەم داگیرکارییو یەکەم سەنگباران. تا یەکەمین ژوانو یەکەمین دڵداریو یەکەمین ماچو یەکــەمین لەئــامێزگرتن. شــەوانی تــەنیایم لــە (باخــی پەلەوەرەکان) بەسەر دەبرد لەوێ خەمەکانم بەسەر ڕەنگــی گوڵەکانــدا دابــەش دەکــردو لــە ســەروە بــاڵا بەرزەکان دەپاڕامەوە لە مەترسی کەوتنە خوارەوەی بێچوە هاقووە دەنگ خۆشەکان. بۆ یەکەمین جارلەو باخەدا هەستم بە نیگەرانیی باڵندەکان کرد. کاتێ هەر بــە ئــارەزوو باڵندەیــەکم خــستەنێوان هــەردوو دەستەساردو سڕەکانمەوە. باڵندەیەکی باڵشکاو، من دەســتەکانم گوناهبــار کــرد بە گرتــنی ئەو باڵنــدەیە دەستەکانم تاوانبار کرد تاباڵندەکان تووڕە ببن هەر ئەوەنــدە و لــە چــوار لاوە، لــە ســەر دڕکــەزی قــەراغ باخەکەو لە ناوقۆپەنی گوڵە ڕەنگاو ڕەنگەکانداو لە ســەر پــەلوپۆی هــەموو درەختــەکان باڵنــدەکان بــە جۆرەها ئاواز دەکەوتنە خوێندن. بە جۆرەها نەغمە

گوزارشـتیان لـەناڕەزایی خۆیـان دەکـرد. هەنـدێکیان باڵـەکانیان لـە زەویەکـە وەردەداو دەنوکیـان لەقـەدی درەختەکان وبەردی ڕیزکراوی گۆمی ناوباخەکە دەدا. باخەکـە سـەرتاپا ببـووە سـیمفۆنیایەکی غـەمگین. کـە چیرۆکـی مەرگەسـاتی شـارێ بگێڕێتـەوە. شـنەبایەک درەختـــەکانی هێنایـــە لـــەرزین، گوڵـــەکانی خـــستە سەرســـەمایەکی شـــێتانە. دەچوومـــە ژێـــر هـــەر درەختێکـەوە سەرشـانو ناوچـەوانو هەمووجەسـتەم دەدرانـــە بـــەر ڕیقنـــەی ســـپیو ڕەشو خۆڵەمێـشیو هەموو ڕەنگەکانی تری ڕیقنە . هەستم دەکرد خەریکە زریکـە دەکـەمو دەمـرم. خـەریک بـوو زەنـدەقم بچـێ، لـەوەی هـەر ئێستا نـا، تـاوێکیتر لـە هـەموو لایەکـەوە دێـنو هـەر بـەدەنوک هـەردوو چـاوم هەڵـدەکۆڵن، بـە پەلـە داوای لێبـووردنم لـە باڵنـدە باڵـشکاوەکە کـرد. داوای لێخۆشبونیشم لە هەموو پەلەوەرەکانی ترکـردو دڵی هـەموو گوڵـە ڕەنگاوڕەنگەکانیشم دایـەوە. سـەرم نـەویکرد وەک ئەوانـەی لـە ئاسـتی جوانیـدا کڕنـوش دەبـەن، یـەک بـە یـەک درەختـەکانم بەسـەرکردەوە. پەشـیمانی خـۆم دەربـڕی بۆیـان و زۆریـش تەریـق بوومـەوە. هەسـتم کـرد ئـازادی پێویـستی بـە هـەموو نەغمەکانـە، پێچەوانـەی مـرۆڤ کـە هەمیـشە بەیـەک

نەغمە بۆ ئازادی دەخوێنن. دایکە هاجەرم هەمیشە چیرۆکی گۆڕی بە کۆمەڵی پەپوولە پایزەکانی بۆ دەگێڕامەوەو، لەگەڵ قرشە خۆکوژەکانی گوێ زەریا زەبەلاحەکاندا بەراوردی دەکرد. شەوان درەنگ داستانی ڕەنجی بەخەساری فەرهادی کۆکەنی بۆدەگێڕامەوە. چیرۆکی بێهودەیی گەڕانی گلگامێشی بۆباس دەکردم. کە بەدوای گیای نەمریدا دەگەڕا. من هەموو چیرۆکەکانی دایکە هاجەرم والێکدەدایەوە کە؛ هەموو گیان لەبەرەکانی سەر زەمین مەترسی ژەهرخواردوو کردنیان لەسەرە وەکو چۆن پەپوولە پایزییەکان ڕەشەبای مەرگ دەیبردن و فەرهادەکان ڕەشبین دەبوون و گلگامیشەکان بێئومێدو ڕەنج بەخەسار چۆکیان دادەدا بۆ مردن. هەستەکانم وەک گلۆڵەیەک بەنی ئاڵۆزکاو تادە هات زیاتر تێکدەچڕژان و سەری گلۆڵەکەم پێ نەدەدۆزرایەوە لە بەریەکڕەنگی هەموو گلۆڵە ئازارەکانم کە لەو سات و زەمانەوە دەست بە چنینی کرابوو، ژەهرباران خەیاڵی لێک ترازاندبووین، تەنانەت من ئێرەییم بەو خواپێداوانە دەبرد چەند خۆشبەختانە لە پاڵ کێلە بەردینەکاندا وەستاون و، ناوی هەموو خۆشەویستانی خۆیان دەخوێننەوە. دواجار پێش زەردەپەڕ ماڵئاوایی

له گۆڕه بەکۆمەڵەکان دەکەن‌و دەڵێن: به هیوای دیدار ئازیزه لێک دابڕاوەکانی ژەهرەبا.

مـن لـەوڕۆژەوە هەسـتم بـە تـەنیایی کـرد کـە هاجەری دایکم هەوڵی دەدا ئەوگۆرانیانە فێرببم کەبۆ لاواندنەوەی دڵی خۆی و، زیندوکردنەوەی بیرەوەری مــن خــۆی فێرکردبــوو. کــە دەمزانــی ئــەو ســەدا غەمگینانـەم بیـستووەو سـەرچاوەکانیان نـازانم. ئـەو هەمیشە کاسێتێکی کۆنی دەهێناو بەهێواشی دەیکردە نـــــاو ڕیکۆردەرەکـــــەوەو بـــــەزۆر خـــــۆی‌و من‌وچـواردەووری ژورەکـەیان دەهێنایـە گریـان. مـن ئەوکاتـەش ئـەم خەمـە قوڵـەم هەسـت پێدەکرد، وەلێ سـەرچاوەکەیم نـەدەزانی کـە بـەدەنگی پۆلـە ژنێکـی دەنگخۆش پێکەوە دەیان وتەوە. وەک گریانی بەکوڵی یـادی کەسـێک کـە سـەدان سـاڵ بـوو لـە سـاراکانا کوژرابوو، لەگەڵ دەیان هـەزار شمشێربەدەستی تـردا خـەڵکانێکی زۆر بـۆ ئـەو دەگریـان‌و لـە خۆیـان دەدا، فرمێسک وەک بـاران بەسـەر ڕوومـەت‌و چەناگەیانـدا دەهاتە خوارەوە بێ ئەوەی باسـی یـەک دڵۆپە خوێنـی هاوڕێکــانی بکــەن، کــە هــەزاران شمشێربەدەســتی شـەڕکەربوون. خوێندنی ئـەو دێڕە بەسـۆزانە هـەموو ئـەو فیلمانـەی بیردەهێنامـەوە کـە لـە جەنگـە گـەورەو

بچووکەکاندا بینیبوم یابیستبوم، کاتێ لەبەر خاتری قسەی فەرماندەیەک، لەبەر نەشکاندنی پەیمانی سەرکردەیەکی تورە گوندەکان خاپوور دەکران‌و جەنگەڵەکانیان دەبڕیەوەو ڕێڕەوی چۆم‌و ڕووبارەکانیان دەگۆڕی‌و، پەلەوەرو درەخت و شینایی ئاسمانیان گوناهبار دەکردو بڕیاری مردنیان بۆ پەلەوەرە بێ زمانەکان‌و تەنانەت پەلەوەرە لاسایی کەرەوەکانیش دەردەکرد. نەوەک ڕۆژێ لەڕۆژان لاسایی فەرماندە یان سەرکردەیەکی شەڕکەر بکەنەوە. لاواندنەوەکە هێندە بەسۆزبوو لە ڕاستیدا هۆن هۆن من‌و دایکە هاجەرم‌و هەموو ژوورەکەش لە گەڵماندا دەیاندایە پرمەی گریان زۆرجاریش شووشەی پەنجەرەی ماڵەکەمان‌و شووشەی بلوری چرای ژوورەکەمان دەیاندایە هاڕەی شکان و دەبوون بەهەزارەها پارچەی لەیەک نەچوووەوە. چەند دەنگێکی غەمگین لەڕیکۆردەرەکەوە بەسۆزەوە لەگەڵ کۆمەڵێ دەفژەندا، دەرویشانە دەیانچڕی:

تۆ ئەی بەهەشتی ژەهرخوارد کراو
سڵاو بنێرە بۆ ئاشتی دزراو
بڵی جاڕنامەی مافی گەردوونی،

هەبێ یانەبێ . . باشە یاو خراو.
نزا پیاوچاکان، مەدەد پیرشالیار
جۆگەلەی مردن وابوو بە ڕووبار
تانە لە کێ بەین، بەکێ بڵێین بۆ؟
کەڕاستی بۆتە ئاوێنەی درۆ.
باهۆزی مەرگ ، ڕێژنەی ژەهرەبا
چۆک بەبڵندگۆی پەیمانی ئاشتی جیهان دادەدا

***

دایکم خێرا دەستی دەنا بە ڕیکۆردەرەکەداو بێدەنگی دەکرد.

من هەستم دەکرد دایکم مانای شیعرەکان بە تەواوی تێ ناگات، وەکو چۆن لێیان تێدەگەیشت هەموو جارێک ئاواش بۆی دەگێڕامەوە، ئەگەرچی بە هەمان سۆزی ڕیکۆردەرەکە دەیووتەوە، بەڵام کوڵی گریانەکەی گەواهیدەری ئەو سۆزەی بوو کە هەرگیز پێی نەدەشاردرایەوە، تەنانەت ئەو کاتانەش کە حەزی نەدەکرد من بزانم کە دەگریو، بەسۆزە غەمگینەکەی ناو کاسێتەکە خەریک بوو لەهۆش خۆی بچێت. دەیوت: تۆ مەگری عەلی کوڕم بەسیە ئیترمەگری، تۆ بچۆرە دەرەوە بایەکی باڵی خۆت بدە. من دەمزانی هێشتا دایکم کوڵی دانەمرکاوەتەوەو دەیەوێ لەم کۆتەڵەدا بەشداری نەکەم. بە تەنها هەرخۆی هەرچی زوخاوی ئەو کارەساتەیە لە ناخیدا پەنگی

خواردۆتەوە بە فرمێسک دایبڕێژێ.

بەڕێزان ئێستە من بەرامبەر بە ئێوە ڕاوەستاوم، کە هەر یەکێکتان خاوەنی چیرۆکێکی پڕکارەساتی خۆیەتی. پێچەوانەی چیرۆکی ئەو جەنگاوەرە کوژراوانەی دوای سەرکەوتنی شۆڕش هەندێ لە زیندوە ترسنۆکەکان دەیانکەن بەناوی خۆیانەوەو تامردن پێی دەبن بە پاڵەوانو مێژووش سوکو ئاسان چیرۆکەکان دەکات بەناوی ئەمانەوەو ئیتر تا هەتایە کوژراوەکان بیردەچنەوە. دەترسم هەڵەم کردبێت، یان خراپو ناجۆر بیربکەمەوەو مافی کوژراوەکانم خواردبێت. کە نازانم شاعیرانە ستایشی ئەو مێژووەبکەم، کە هیچ مەخلوقێک ڕاستیەکەی بە تەواوی نازانێ گوللەو مردنو گڵ نەبێت. من لەچاوی پڕلە گریانی هەریەکێکتاندا چیرۆکێکی کارەساتبارتر دەبینم لەوی دیکەتان. تۆ دایکە ڕەشپۆشە غەمگینەکە، تۆش پیاوە بالآبەرزە حەپەساوەکەی ئەوبەر. ئێوە هەموو ئەو مێردمنداڵە سەودا سەرانەی بە شوێن نەوەکانی پێش خۆتاندا دەگەڕێن.

***

لــە شــوێنێکی کــەمێ شــاراوەو پــەراوێزخراوی هۆڵەکــەدا، ژنێکــی بــاڵا بــەرزی قــژ درێــژ کراســێکی مۆدێرنــی ئــەوروپایی لــە بــەردابوو ســەرنجی عەلــی ڕاکێشا. چونکە ڕێک لەتابلۆی هونەرمەندێکی جیهانی دەکــرد کــە بەتــەنها هــەر نــەیتوانیوە ڕۆح بکــات بــە بەریــدا . ئــەو نــە پێدەکــەنیو نــەدەگریا، ڕێــک لێــوە بەناوبانگەکـــەی جیـــۆ کەنـــدای لیۆنـــاردۆ داڤنـــشیم بیردەکەوتـــەوە. ســـەرنجی لـــە پەیکـــەرێکی بەفریـــن دەچـوو، پێـش تواندنـەوەی لەبـەردەم تیـشکی خـۆری بــەیانیانی ئەســفەهاندا. وەهــای وێنــا دەکــرد کە ئــەو لەغەریبەیـەک دەچـێ تـا خانەخوێیـەک خولقـی بکـات بۆمــاڵی دڵێکــی چــۆڵ وهــۆڵ. ســەرنجی لــە ســەر هـەڵگرتو سـیمای ئـەو پیـاوە ڕیـش سـپییە سـەرنجی ڕاکێشا، کـە لـەنێوان ڕیشە سپیە چرچەکەیدا فرمێسک وەک چۆڕاوگــەی گوێــسەبانە قوڕینــەکان دادەچــۆڕا،

بۆیە جارێکی تر نەستەکانی گەڕانەوە بۆ ئەو کاتەی هەواڵی بێ وڵاتیو کارەساتی بزر بوونی خۆیان پێدا. لە هۆڵەکەدا کە ڕەنگی خۆڵەمێشی دیوارەکانی دەچونەوە سەر ئەونیگایانەی تادەهات تاریکتر دەیانڕوانی. لە جەنگی ڕەنگەکانی ناو هۆڵەکەدا رەنگی خۆڵەمێشی زاڵتر دەبوو بە سەر ڕەنگەکانی تردا. عەلی لە هۆڵەکەی دەڕوانی. بە درێژی و پانی هۆڵەکە سەرنجی دەداو تێڕادەما، جارێکو دوو جارو دەیان جاریتر تێهەڵدەچۆوە. ئامادەبووانی ناوهۆڵەکە هەر یەکە بە شێوەیەکی جیا لەوی تر دەیڕوانی. بەچاو و دەم و برۆکانیان دەپەیڤین. بە ئەندازەی ئارەزووە شاراوەکانی دەروونیان خۆیان دەبزواندو شوێنیان بە خۆیان نەدەگرت. هەر یەکە بە شێوازێکی جیا بانگی دەکردم؛ عەلی تۆ کوڕی ئێمەی، تۆ کوڕە ونبوەکەی ئێمەیت، بەدەنگو سیمایان دەپاڕانەوەو هانایان دەبرد بگەڕێمەوە لایان، بچمە ژێر باڵیانەوە، دەست بکەمە ملیان. هەریەکەیان بەناوی خۆیانەوە بانگیان بکەمو لە سیماو پەرۆشیەکەی ئەوانەوە بیرم لەو ساتانە دەکردەوە دایکە هاجەرم لە کۆڵانەکەماندا دەیقیژان: وەرە ژورەوە عەلی دیسان بزر دەبیتەوە. عەلی من کێم هەیە جگە لەتۆ. کوڕم کێم هەیە تۆم بۆ

بدۆزێتەوە. ئەگەرچی لەم هۆڵەدا هەست بە غەریبی ناکەم، تاڵە داوێکی هەست بزوێن وەک تاڵە داوی کەمانچەیەک لە بەستەیەکی غەمگیندا، بۆ بزواندنی شاعیرێک کە خەمێکی تەنک چەشنی پەیدابوونی پارچە هەورێک لە سەرەتای بارانی بەهاردا تەنگی پێ هەڵچنی بێت، تاکو شاکارێک بخولْقێنێ، ئاوا منیش هەستم دەبزوێ، بۆ هەر یەکێکتان ئەو هەستەی دەمخاتە سەر کەڵکەڵەی خەیاڵێکی شیرین، کە دەیان چیرۆکی نەمر دەخولْقێنێ. بە تایبەت ئارامیی ئەو کچە باڵا بەرزە جل ڕەشە، دەڵێی مەتەڵێکی لە مێشکدایەو تەنها بەو ماناکەی لێک دەدرێتەوە. من نایناسم نازانم تەمەنی چەندو خەریکی چییەو چی خوێندووەو حەزو ئاواتو ئارەزووەکانیشی نازانم، بەڵام هەستەکانم ئەو هەستانەی پێش ڕوودانی بومەلەرزەو ڕەشەبای وێرانکەرو هەڵچوونی دەریاکان هەمووجەستەم ئاگاداردەکاتەوە، تەنانەت سەرتاپا ئەندامەکانی جەستەم عارەقەی ماندوو بوونی ئەو هەستانەم دەردەکەن. کەپێم دەڵێن: ئا ئەو دەناسین هەموو هەستەکانمان یەک بە یەک هەستی بۆن کردنو هەستی لەزەتو هەستی بینینو بیستنو دڵنیابوون. وەکو ناسینەوەی ئەو گوڵە ڕەشەی لە ناو باخچەی

گوڵــە باخــە ســپیەکاندا جــوێ دەکرێتــەوە لەهــەموو گوڵەکانی ناو باخچەکە. عەلی هێندە لەسەرخۆ دەدوا بەئاسانی کەس نەیدەتوانی وشەکانی ببیستێ. تەنانەت ڕەنگە هیچ کەس لەم هۆڵەدا ڕستەیەکی تەواوی پێ کۆنەکرابێتــەوە لەودەنکــە تەزبیــحە وشــە هەڵــڕژاو لێکترازاوانەی. دادوەرکە پیاوێکی باریکەلەی هەمیشە دەم بەپێکــەنین بــوو. بەدەنگێکــی لەرزۆک دەدوا وەک ئەو دەنگــانەی کە هــەرگیز نــاتوانی گوێیــان لێنــەگری کاتێـک دەکەونـە قسەکردن. ئـەو خـۆی لـە بەرگێکـی ڕەشی سادە هەڵکێشابوو. بۆینباخێکی سووری تۆخـی بــە ســتبوو، کــە ببــوە نیــشانەیەکی جیــاواز لەگــەڵ پێکهاتەی جلوبەرگو قژە ڕەشەکەی، بەوەی هەمیشە دەستی لە کاغەزەکانی بەردەمی وەردەدا کەمێ جرپن دیـاربوو، وەک ئـەوەی هەسـت بـە گونـاهێ بکـات کـە دەیــەوێت بیکــات، یــان کردوویــەتیو پەشــیمانە لــەو گوناهــە. وەک بڕیــاری ئــەو گوناهانــەی ســەرکردەی جەنگــە گــەورەو بچووکــەکان دەیــدەنو دواییــش پەشیمان دەبنەوە لێی. کەمێ نوشتایەوەو دوایی هـەر بەهــەمان خێرایـی قنـج دانیـشتو خـۆی بـۆ پرسـیارە سەرەتاییەکانی دادوەریەکە ئامادە دەکرد.

***

- ناوت؟

+ عەلی

- تەمەنت؟

+ ڕەنگە بیست و چوار ساڵانە بم

- وتت ڕەنگە؟

+ بەڵێ ڕەنگە

- ناوی باوک؟

+ نازانم

- ناوی دایکت؟

+ هاجەر، دایکی دوای ژەهربارانەکە ، دایکی ڕۆحیم !

- دادوەر: لەوە گەڕێ ناوی خوشک، یان برا؟

+ نازانم

دادوەر شڵەژا، وەک ئەوەی سەرەداوی گلۆڵە ئاڵۆزکاوەکەی دادگایکردنەکەی نەدۆزیبێتەوە، بۆیە

زۆر ساکارانە کەو تەپرسیار، کەڕەنگە گرنگیەکی وەهای نەبێت بۆ یەکلاییکردنەوەی دۆسیەکە. دەیپرسی: چۆنت زانی کە لەم شارەدا لەدایک بویت؟ کێ دەناسیتەوە لەم شارەدا؟ بەبیری تیژی منالّیت ئایا کوێت بیردەکەوێتەوە؟ هەستت چییە بەرامبەر ئاپۆرای ئەم خەڵکە کە هەر یەکە لەم هۆڵەدا خۆی بەخاوەنی تۆ دەزانێت ؟ زۆر پرسیاری تر کەبێ ماناییان لێدەچۆڕا، بۆیە عەلی کەمێ حەپەسا. وەک ئەوەی هەموو پرسیارەکان یەک وەلامیان هەبێت بلێت؛ جەنابی دادوەر من جگە لەوەی هەر لە سەرەتای مێردمنالّیمەوە کەهەستم کرد من ئەسفەهانی نیم، خەڵکی شارێکی ترو تەنانەت ولاتێکی ترم. بەلێ ئەو هەستەم لەلا دروست بوو، غایەڵەم کەوتە سۆراخی ڕاستیەکان. دەربارەی ژیانمو ڕابردووە نادیارەکان. حەزم دەکرد سات بە سات ڕۆژ بە ڕۆژ هەموو ڕابردووم بیر خۆم بهێنمەوە، بەلام دایکە هاجەرم هەمیشە لە ژێر بالّی سۆزو میهرەبانیدا دەیشاردمەوە، وەک شاردنەوەی پەلەوەرێک بە بالّەفش‌و فراوانەکەی تا بێچوە وردیلەکەی بپارێزێت لە مەترسی. تاکە ڕاستیەک کە دلّنیای دەکردم من دەبێ بە شوێن ڕاستییەکدا بگەڕێم

کـەنایزانم ئـەوە بوو؛دایکـە هاجـەرم وەک حەکایەتـە ئەفـسانەییەکان بـۆی دەگێڕامـەوەو هەمیـشەش منـی دەکــرد بــە پاڵــەوانو ئازایــەکی بــەهێزو کەســێکی ئەفسوناوی سەرسوڕهێنەر، بۆیـە هـەر لـە منداڵیمـەوە هەستم بە هێزێک دەکرد لـە گیانمـدا. تـا بەرگـەی ئـەو مەینـەتیو ئازارانـە بگـرم، کـە ڕەنگـە لەڕۆژگارێکـی نزیکـدا ڕووبـە ڕووم ببنـەوە. دایکـە هاجـەرم شـتێکی وای لەمێشکمدا چاندبو کە ئیتر من خـەیاڵی ڕوانینێکی چـاوەڕوان نـەکراوبم، کارەسـاتێک کەڕەنگـە سـەراپا ژیـانم ئـاوەژو بکاتـەوە. هەرچەنـد سـەیری تابلـۆ هەڵواســراوەکەی ســەروچرپا ئاســنینەکەم دەکــرد لەژورەکەمــدا کــە شــارێکی نوقمــی ناوژەهرەبــاو دووکەڵی خۆڵەمێشی ببوو، لـە هـەر کوچـەو کۆڵانێکدا خــەڵکانێکی زۆر وەک دیمەنــی فیلمــە ســامناکەکان هەنـدێ کەس بەدەمـدا پـاڵ کـەوتبوونو هەنـدێکیان لەسەرلاو هەندێکیان هەر بەپێوە لەپاڵ درەختێکی بـاڵا بـەرز، یـان لـەپاڵ دیوارێکـدا بـە پێـوە ڕاوەسـتابونو چاوەکانیـان داخـستبوو، دەسـتەکانیان شـۆڕببونەوەو ڕوومەتــەکانیان بــە دەزولــەی خــوێن نەخــشێنرابون. هەندێ منداڵ لە کۆڵانەکاندا مردبوون و هەندێ منداڵ پەلەوەری جۆراو جـۆری بـاڵکراوی مردارەوەبوویـان

لــەنێو چنگــدابوو. هــەموو درەختــەکانیش لــە وادەی هەڵوەرینو هەندێکیشیان نیشانەیەکی نامۆیان لە سەر گەڵاو لقوچڵەکانیان بە ئاشکرا دەبینرا. چەمێکی تەنگ بــە تەنیــشت شــارەکەدا تێدەپــەڕی، کــەناری چەمەکــە پڕبــوو لــە بۆنــی ناخۆشــی جۆراوجــۆر لــەناو قــەوزەو ڕووەکەکانی نــاو جۆگەلەکــەدا ســەدان ماســی گــەورەو بچــووک بەپــاڵ یەکــەوە مردبــوون. هــەموو ئەمانــە نیشانەی ئەوە بوون لە شوێنێک جا هــەرکوێیەک بێت ڕۆژێ لــەڕۆژان لــە هــەردەمو زەمەنێکــدا ڕووداوێکــی ترســناک لــە شــارێکدا ڕویــداوەو لــەبیرەوەری ئــەم وێنەکێــشەدا چــۆن ڕویــداوە هــەروا بەزینــدویی وەک خــۆی ماوەتــەوە. زۆرســـەرنجمدا هــەرخۆم بەخۆمــم دەوت؛ ژیان بــە مردوویــی لــەم تابلۆیــەدا نــەک خەیاڵــی هونەرمەندێکی ڕەشبینە، بــەڵکو مەحاڵیشە ڕویدا بێت یان ڕوبدات.

***

عەلی هەردوو دەستی لە سەر مێزەکە دانابوو، وەک ئەوەی شاعیرێکی بەهرەمەندو زاڵ بە سەرجەستەو پەیڤو جوڵەو نیگەرانیی خۆیدا قەسیدەیەکی ئاگرین بخوێنێتەوەو دەوروبەری خۆی بهێنێتە جۆش. بەردەوام بوو دەیگوت: ئەو دەمە نازانم تەمەنم چەند خەزانی دیبوو، چەند وەرزی ئومێدم جێهێشتبوو، تەنها ئەوەندە دەزانم هێشتا شەقامەکانی ئەوشارە بە ڕۆیشتنی من نامۆبوون. سێبەری هیچ درەختێکم بیرنایەت. تەنانەت ناوی یەک قوتابخانەی شارەکەم نەبیستبوو نەمدەزانی کڵێساو مزگەوتەکان دەکەونە کوێی ئەوێوە. لاواندنەوەی دایکم یان لاواندنەوەی کاریلەیەک بۆدایکی، یان عەوداڵیو سەوداسەری چۆلەکە دایکانەیەکم بیرنایەت بۆ بێچوەکەی، کە لەنێو دەستی مناڵانی گەڕەکدا هەڵلەرزیبێت. هیچم بیرنایەت، شایەنی گێڕانەوە بێت

تـا ئێـوه بهێنمـه پێکـهنین، یـان گریـانێکی بـهکوڵ. مـن ناوی خۆم له زمانه گۆنهکردوهکهی دایکمهوه ژنهوت، بــهڵام ئــهوهی زۆر سهرســامی کردبــووم ڕۆژێ لــه ڕۆژان جگـه لـه لایهلایـهکی غـهمگین گـوێم لـه سـۆزی گۆرانیهکی نـهبوو. تادڵنیـام بکاتـهوه لـهژیان. تـا نزیکـم بکاتــهوه لــهخۆم. تــا دههــات خــۆم لــه خــۆم نــامۆترو ژیـانیش هـهر دوورتـر دهکهوتـهوه، بـه ڕادهیـهک هیـچ ئومێـدێکم نـهبوو جـارێکی تـر دهگهمـهوه بـه هـهنگاوه گهورهکانی ژیان. ههموو ژیانم بهو تابلۆیه دهچوواند که لـه سـهرهوهی چرپـا ئاسنینهکهم ههڵواسـرابوو، بـه خــهتێکی خــواروخێچ وهک کــشانی کرمێکــی برســی بهزمـانی فارســی نووســرابوو "شــهر حلبچــه شــهید". دواتــر زانیــم شــارێکی دوکــهڵاوی لــه نــاو باخچــه سـێوهکاندا چـی دهگهیـهنێ. بۆنــی ســێو لــهو باخچـه پهژموردهیهدا که متوربه کرابوو به مردن ماناي چی. عهلی دهدواو بـهنیگای چاوهتیژو زیتـهکانی دهیڕوانـی. وهک ڕوانینی ههڵۆیهکی برسـی بۆ نێچیرێکی سـرکو وریا. ڕوانینهکانی له سهر کچه باڵا بهرزه قژ ڕهشهکه ههڵنــهدهبڕی. وا لێیــدهڕوانی وهک ئــهوهی چیرۆکــی تهمـهنی ڕابـردووی تـهنها بـۆ ئـهو بگێڕێتـهوهو کهسـی تـر. ئیـتر کـهمێ حهسـایهوهو ههسـتی کـرد زیـاد لـه

پێویــست دەروونــی خــۆی یــەکلا کردۆتــەوە، بۆیــە هەوڵیدا تا دەتوانێ خۆی کۆنترۆڵ بکاو چاوەڕوانی دادوەرو تیمە پزیشکیەکە بێت. کە هاتبون بۆ یەکلایی کردنــەوەی ژیــانی عــەلیو دۆزینــەوەی خێزانەکــەی. لــەڕێی پــشکنینی تاقیگــەیی (DNA) کــە لەیــەکێ لــە تاقیگاکاندا ئەنجام بدرێ. عەلی بێدەنگ دەیڕوانی تا چاوی لەســەر بریــسکەیەک ڕاوەســتا. کــە تیــشکێکی باریک بوو لە درزی دەرگای هۆڵەکەوە وەک هێڵێکی بــە ئەنقەســت ئاراســتەکراو دەیــدا لــە کراســەگوڵ گوڵیەکــەی کــچە باڵابــەرزە قژدرێژەکــەی ناوهۆڵەکــە. تیشکەکە ئەکرۆباتیکیانە یاری دەکردو دەگەڕا وەک گــەڕانی مێروولەیــەک بەشــوێن خۆراکێکدا، لــە ســەر گەڵایــەکی وەریــو. جــار جــار دەچــووە نــاو قوڵایــی ڕەنگــەکانی نــاو کراســەکەو، بەشــێوەیەکی نائاســایی پەلکــە زێڕینەیــەکیان دروســت دەکــردو جــار جاریــش بەســەر دەســتی ڕاســتیدا شــۆڕ دەبــۆوە تــا دەگەیــشتە ســەر ئەو موســتیلە زێــڕەی لەپەنجــە ســپییەکانی دەستەڕاستیدا دەبریسکایەوە، دواترسەمایەکی لەگەڵ جوڵاندنی پەنجەی ئەودا دەکردو دەگەڕایەوە قوڵایی ڕەنگــە زەقــەکانی ناوکراســە گــوڵ گوڵییەکــە. عەلــی نەیدەتوانی ســەرنج نەداتە تێکەڵاو بوونــی ئەم تیشکە

كە لەسەر پەنجەی ئەو كچە كراس گوڵ گوڵییە ڕەنگاوڕەنگە بوو. چونكە لەهەر چركەیەكدا هەموو ڕەنگەكان ئاوێتەی یەكتردەبوونو هارمۆنییەكی ڕەنگیان دەروست دەكرد. وەك دوو پەلەوەری ئاگرین لە خەیاڵی حیكایەتخوانێكی پیردا كە بیەوێ ئەفسوونی توانای خۆیو ئەفسوونی ئەو جوانییە تێكەڵ بكات. عەلی وردو بە دیقەت دەیڕوانی، كچە باڵا بەرزە قژ ڕەشەكەش لەگەڵ ڕوانینەكانی عەلیو تیشكە ڕەنگ ڕێژەكەدا تێكەڵ ببوو. عەلی بیری كەوتەوە؛ سەرەتای پاڕانەوەی ناو هۆڵەكەی بیركەوتەوە "باوكە بمپارێزە لە دووبارە بوونەوەی گوناهەكان. بمپارێزە لەو گوناهانەی كە هەرگیز پاك نابنەوە. تەنانەت ئەگەر ژەمەخواركی هەموو ئەو دیلە برسیو تینوانەش بدەم، كە لەجەنگە جۆراو جۆرەكاندا چاوەڕوانی بەزەیین. یان تەنانەت ئازادی فەراهەم بكەم بۆ هەموو ئەو زیندانیانەی لەسەر نیشتیمانپەروەریو لەسەر ئازادیو لەسەر مافی ژنانو مافی منداڵانو مافی بێكاران سزادراون بەمردن". نیگەرانی عەلی بۆ دەوروبەرەكەی جیهانێكی جەنجاڵ و ئەزموونێكی هێندە قوورس و ئاڵۆزی دروستكردبوو. لەلایەكی ترەوە هەموو ئەو ڕوانین و

نیگایانــەی کچــە باڵابــەرزە قــژ درێژەکــە جــۆرە دڵنیاییــەکی تێــدا دەخوێنرایــەوە لــە هــەر لایەکــەوە سەیری عەلی بکەیت یەکێکە لە پارچەی جەستەی ئەم یـان هـەر پێکهێنـەری تـەواوی ڕۆحـی ئـەوەو هەسـت دەکـات لـە هـەموو شـێوەیەک بـە ئـەم تـەنراوە، بـەڵام هــەرچی دەکــرد نەدەگەیــشتە ئــەو بیرکردنەوەیــەی یـەکێک بێـت لـە خێزانەکـەی ئـەو و تەنانـەت خزمێکـی نزیکیـشی. بـە بـەراورد لەگـەڵ کـاتی کارەسـاتەکەدا، تەمـەنی عـەلیو بـاڵاو چۆنێتی برۆکـانیو هـەموو ئـەو تێکـــسمڕاویەی تادەهـــات دووری دەخـــستەوە لـــە بیرکردنـەوەی، شـێوەی قـژو ددانـە شاشـەکانی عەلـی هـەر زۆر دوور بـوون، لەسـیماو شـێوەی نـەدەچووەوە سـەر دوورتـرین خزمـی، لەکاتێکدا بـەراوردی سـیماو شێوەی ئـەوی دەکـرد لەگـەڵ سـەرجەم ئـەو وێنانـەی ئەو هەموو ساڵە پاراستبووی، چ لەو کەسو کارەی لەکارەسـاتەدا ژەهـرخنکێن کـراون، یـان لەوانـەش کـە هێشتا زینـدوون. جـۆرە دڵنیاییـەک لـە گیانیـدا سـەری هەڵـدا کـە پێویـست بەسـەر ئێـشەو لێکدانـەوەی زۆر نەدەکرد.

***

دادوەر هۆڵەکەی بێدەنگ کرد. بێدەنگیەک لەکپی ئێوارانی لاپاڵ شاخێکی پێش خۆرنشین دەچوو. بە بڕیارێکی خێرا وەک بڕیاری دڕاندنی تۆپی پێی تیمێکی منداڵانی گەڕەک بە دەست دادوەرێکی گۆڕەپانی یارییەوە. تیمێکی پزیشکیی بەهەموو کەرەستەکانییەوە کەوتنەکار، هەموو سەرقاڵ و شڵەژاو تا هەرچی زووە دادوەر قایل بکەن بە ئەنجامێک کە دڵنیابن عەلی هەر ئێستا نا ساتێکیتر دەچێتەوە ئامێزی یەکێ لەم خێزانانە. ئەگەرچی کارەکە هەر سەرەتا لە هەوڵی زیندوو کردنەوەی گۆڕغەریبێک دەچوو لە گۆڕێکی تەنگو تاردا، کە کەس نەزانێ هۆی مردنەکەی چییە! جگە لەوەی غەریبەیەک مردووەو هیچی تر. دادوەر دەیویست کاتی خوێن بەخشینی ئامادەبووندا جۆرێک تەبایی لە نێوان خۆی و تیمە پزیشکییەکە لە لایەک و

ئامـــادەبووانی هۆڵەکـــەو عـــەلی هێـــشتا غەریـــب لەلایـەکیترەوە درووسـت بکـات. ئـەم کـارەی دادوەر ڕێک لە گۆرانی گوتنی ئامێردێک دەچوو کە دەتوانین گـوێ لـە بیـستنی بگـرین، بـەڵام نـاتوانین لـە شـێوەو شـــمایلیدا بـــەهیچ جۆرێـــک هەســـتی پێبکـــەین. ئەو دەیویـــست تیمەکـــە بـــەخێرایی کارەکـــەی خۆیـــان تەواوبکەن و خوێن لەهەموو ئامادەبووان بە گەورەو بچـــوکەوە وەربگـــرن. دادوەر ڕووی لەیـــەکێ لـــە ئامـادەبوان کـرد کـە پیـاوێکی تەمـەن سـەرو پەنجـا ساڵان بوو، پیاوێکی قژ ئاڵۆزکاو هـەژارو چاوەڕوان دەهاتە پێش چاو، بەڕیشە سپیەکەیدا دەچووە سـەر پیـاوێکی ئـاینی نیگـەران. ئـەو پیاوانـەی کـە ئـەمڕۆ پەیمانێک دەدەن‌و پاش تاوێکی تر پەشیمانن لێی. یان تاوێـک پرسـیارێک دەکـەن‌و چـاوەڕوانی وەڵامەکـەی ناکـەن، هـەر خۆشـیان وەڵامـی پرسـیارەکەی خۆیـان دەدەنەوە. وەک ئەوەی بیستویانە یان دەیزانن. بەوەی چاوی بە هەر چوار لادا دەگێڕا، هەر بە چاو بـە هـەر چوار پەل سەمای دەکرد لە شتێک دەدوا کە بەڕاستی بـزری کـردووەو دەیـەوێت بیدۆزێتـەوەو نەیدەزانـی چۆن سۆراخی بکات. ئەگەرچی ئـەو یـەکێک بـوو هـەر دوای کارەســـاتەکە لەهـــەوڵ و گەڕانـــدا بـــوو بـــۆ

دۆزینەوەی ئەندامانی خێزانەکەی، شتێکی وای چنگ نەکەوتبوو شایەنی باسکردن بێت، تەنانەت زۆربەی شارو گوندو شارۆچکەکانی ئەودیو سنووریش گەڕابوو. ناوی تۆمارکراوی ژەهربارانکراوەکان‌و تەنانەت ژەهربارانەکراوەکانیشی بینیبوو نائومێدبوو لەدۆزینەوەیان. ئەو پیاوە هەموو کێلی سەر گۆڕە بەکۆمەڵە کانی چەندەهاجار خوێندبۆوە. ئیتر وای لێهاتبوو بەشوێن گۆڕە بێ کێل‌و بێ ناسنامەکاندا دەگەڕا، هەمیشە دەیگوت: بڕواناکەم ئەوان مردبن یان بە شتێکی وا دڵخۆشی خۆی دەدایەوە هەمیشە دەیگوت: مردن بەدەست بەندەی خوا نیە بەڵکو بەدەست خۆیەتی خۆی.

❊❊❊

مـن نـاوم سـەید وەفـای عەبابەیلێیـە بەبنەچـە دەچمـــــەوە سەرســــیانزە مــــاڵەی هەڵەبــــجە کە بەدامەزرێنەرو ئاوەدانکەرەوەی ئەم شـارە ناسـراوین. من لەماوەی گەڕانمدا بەشوێن کچو کوڕێکی ونبومـدا لەکارەســــــاتی ژەهربـــــارانکردنی شـــــــارەکەدا، بەخەستەخانەکانی هەموو شارەکانی ئەو دیو سنوردا نامەیـەکی دوور و درێـژم لـە پەرسـتارێکی دڵـسۆزی یەکێ لە نەخۆشخانەکان دەست کەوتووە کە پیاوێکی بەتەمـەن بـە لەشـی مانـدوو برینـدارەوە بـە ماوەیەکـی زۆر کـــە ماندوویـــەتی بـــە نامەکەیـــەوە دیـــار بـــوو نوسیویەتی کەوەک وەسیەت نامەیـەک پێش ئەگـەری مردنی خۆی کەدواتر لەبەر زۆری خـەڵکی بریندار بـە چـــەکی ژەهـــراوی کەزۆربەیـــان لەبەر ســـەختی برینەکانیان مردبوون ئەم پیـاوەش چارەنوسـی نادیـار ماوەتـەوە. لەسەرپـشتی نامەکـەش نوسـراوە تکایـە

هەرکەسێ ئەم نامەیە وەردەگرێت بیگەیەنێتە دەستێکی دادپەروەر تا وەک بەڵگەیەک بمێنێت بۆ ئەوانەی لەڕوودانی ئەم مەرگەساتە دوودڵن یان تائێستا دڵنیانین چونکە هەمیشە زۆردارەکان مێژووی قوربانییەکانیان لەبەرژەوەندی خۆیان نووسیوەتەوە. نامەکە لەوە دەچوو زۆرتر بێ لەم چەند لاپەڕەیەی گەیشتۆتە دەست سەید وەفای عەبابەیلێ. بەوەی لەکۆتایی زۆر لاپەڕەیدا پەیوەندیەکی قوڵی نیە بەلاپەڕەی دوایی خۆیەوە لەگەڵ ئەوەشدا دەست و خەتی ئەو کەسەی نامەکەی نووسیوە دیارە چەند ماندوو بووە ، بەوەی لە هەندێ شوێندا گومان لەوە دەکرێت بۆ ماوەیەک لە نوسینەکەی وەستابێت و پاشان دەستی کردبێتەوە بەتەواو کردنی نامەکەی. هەموو ئەم گومان و نیگەرانیی و ئەگەرانە نیشانەی ئەوەن کارەساتی نووسراوی ناو ئەم نامەیە زۆر کەمە لەچاو کارەساتە گەورەکەدا. کەژەهربارانی شارێکە لەوەش گرنگتر شارێک لە نێوان دووجەنگی گەورەی کۆتایی سەدەی بیستەمدا کە بەسەدەی جەنگە گەورەکان ناسراوە. ئەم شارەش جگە لە بێلایەنی لەم جەنگە مێژوویەدا قوربانیەکی ترە کە هەمیشە ئەوانەی نایانەوێ لایەنگری خوێنڕشتنی

خەڵكی تربن زۆرجار خۆیان پێش خوێن ڕێژیەكە دەبن بە قەرەبرووتو قوربانی. بەگشتی نامەكە كورتەیەكی بچووكە لە گێڕانەوەی بەسەرهاتی خێزانێكی چەند كەسیی كە هەر خێزانێك لەو شارەدا ڕەنگە چیرۆكی كارەساتی تریان هەبێت، وەكو چۆن لەجەستەی قوربانیەكان دەیان گۆڕی بە كۆمەڵ هەن، ئاوهاش دەیان گۆڕی بەكۆمەڵ لەچیرۆك و بەسەرهاتی سەرسوڕهێنەری خەڵكی ئەو شارەدا هەن بێ ئەوەی كەس چەپكە گوڵێ بنێتە سەر یادگارە تاڵەكانیان.

ناوەرۆكی نامەكە:

"گرنگ نییە من كێم. پیاوێكی باڵا بەرز یان كورتە باڵا یان هەرهیچیان نیم. وابزانن من سۆفییەكی كونجی خانەقا یان ئیماندارێكی نیگەران یان هەرهیچیان نیم. گرنگ ئەوەیە دەزانم مرۆڤمو شایستەی ڕێزم نەك بەزەیی. من لەم نامەیەدا ئارەزوو ناكەم تەنها باس لە دەردەسەری خێزانەكەم بكەم، بەڵكو دەمەوێت باس لە چۆنێتی مەرگی شارێك و قوربانیەكانی بكەم. ئێمە دانیشتووانی شارێك بووین چەندە دەستەمۆ بووین بە ژیان، هێندەش یاخی بووین لە مردن. ئەو مردنەی جەنگەكان

ناوزەدیــان دەکــەن بــە پــیرۆزی، مــردن لــە پێنــاو نیشتیمان و پیرۆزییەکانی نیشتیماندا، شارەکەمان لە نێوانی دوو بەرداشی گەورەدابوو، بەرداشی جەنگ کە مرۆڤی وەک دانەوێڵە دەهاڕی. جەنگی کۆتایی سەدەی بیست، کە دەستپێکردن‌و کۆتایی ئەو جەنگە تەمەنێکی دورو درێژ بوو ڕەنگە نەگاتەوە بە کەمەری بیرەوەری بالاّی ئازاری کەسمان، جەنگی نێوان هەردوو وڵاتی عێراق و ئێرانی دراوسێ. جەنگی نێوان تێکەڵ کردنی ناهەقیەکان‌و پێشێلکردنی گشت جوانیەکانی مرۆڤ. لەو جەنگەدا ئێرانیەکان ئێراقیەکانیان بە زەندیق و لادەر و خوانەناس ناساند بەدنیا. جەنگاوەرەکانیان هاندەدا کلیلی دەرگای بەهەشت بکەن بە مەدالیاو لە ملی بکەن، دوا هەناسە بکەن بە دوو پارچەوە نیوەی هەناسەی سەرەمەرگیان لەسەر زەوی بەجێ بهێڵن و نیوەکەی دی بگەیەنێتە دەرگا چاوەڕوانەکانی بەهەشت. ئێراقیەکان ئێرانیەکانیان بە میکرۆبی سەدەی بیست‌و لادەرەکانی ئایین و زمانی پیرۆزی قورئان دەزانی. هانی جەنگاوەرەکانیان دەدا وڵات لەئافاتی ئەوان دوورخەنەوەو زەوی لە ڕیشە درێژوو عەمامە قوچەکانیان پاک بکەنەوە. جەنگ وابوو. شارەکەی

ئێمە لەنێوان ئەو دوو بەرداشەدا دەنکە گوێزێکی گەورەبوو. هەریەکێکیان بەهەموو هێزیان چەکوشی سەرکەوتن‌و دۆڕانی خۆیان پیادەکێشا. شارەکەمان لە نێوان زمانی عەرەبی‌و زمانی فارسیدا لە کەروێشکێکی ڕاکردووی بەر تفەنگی دوو ڕاوچی بێویژدان دەچوو. کە هەردووکیان بیانەوێ لە ڕاوکردنی ئەو کەروێشکەوە فێری نیشانە گرتن بن لەیەکتری. لە ئاسمانی شارەکەمان هەمیشە ژمارەی فڕۆکە شەڕکەرەکان لە ژمارەی چۆلەکە زارەترەک و تەریوەکان زۆرتر بوون. ژمارەی ناپاڵمەکان لە ژمارەی خانووە کاولەکان زیاتر بوون لەو شارەدا دڵنیایی ڕەوە ماسییەکی تەریو بوو لەگۆمێکی ئاو لێبڕاوی گوماندا. فڕۆکە جەنگیەکانی ئێران هەڵدەهاتن و فڕۆکە جەنگیەکانی ئێراق بۆمبێکیان تێ دەگرتن و پێش ئەوەی فڕۆکەکان خۆیانیان لێ بدزنەوە بۆمبەکان دەکەوتنە سەر بانیژەی ماڵێکو لە کۆڵانەکاندا جۆگەلەی خوێنێکی تازەیان دروست دەکرد. جارێکی تر فڕۆکە جەنگیەکانی ئێراق ڕایان دەکردو فڕۆکە جەنگیەکانی ئێران بەگولەو شەست تیر دوایان دەکەوتن. یان پێش ئەوەی فڕۆکەوانەکانی عێراق هەست بەدڵنیایی بکەن‌و گۆڕەپانی جەنگە

ئاسمانییەکە جێی بڵێن دەیان ڕێبواری بێ ئاگاو دەیان منداڵی ناو بێشکە لاشەیان تێکەڵ بە پارچە گوللەی گەرمی فڕۆکەکان دەبوون. لە نێوان ئەم جەنگە ئاسمانی و زەمینییەدا ئەندێشەیەک کەوتە بیری سەرکردەی ژێر سێبەری دارخورماکانی بەغداوە. کەوەک مێش و کوللە و ئافاتی زەوی گیانلەبەری نێوان جەنگەکە لەناوبەرن بەجارێ شارەکەمان لەو زیندەوەرانە پاک بکەنەوە، بەمرۆڤ و ئاژەڵ و پەلەوەر و سەوزاییەوە. بێلایەنی شار لە ژێر پێی جەنگە ڕق ئەستورەکەدا بکەن بە شوێنی مردن و وێرانە. تا دوژمن بە هەموو هێزی مەرگی خۆی بەسەر هێزی ژیاندا بانگەواز بکات. بەتایبەتی بۆ شارێک کە بەمیکرۆبی کوشندە دەناسرا ئەو میکرۆبانەی کە هێشتا زاناکانی جیهان جگە لە مەترسی گەورە هیچی تری دەربارە نازانن. من لەم نامە کورتەمدا کەوەک شکایەتی خەزانی گەڵایەک لە درەختێکی پیری چەند ساڵە، ئەم چیرۆکەتان بۆ دەگێڕمەوە. من هەڵبجەییم ئەوەی لەبیرم مابێت لەچیرۆکی هەوڵی دەربازبونی خێزانە بچکۆلەکەمتان لەژەهرەبا بۆ دەگێڕمەوە. کە ڕەنگە هەر یەکێک لەوان ئێستاکە لە سوچێکی بیمارستانێکدا بیرەوەری خۆیان

بۆ ئێوه بنووسنەوە، یان ئێسقانی هەر ئەندامێکی جەستەیان بەدەم قەل و دالەوە بێت بیخۆن. من نازانم . . . ڕۆژانی دوایی نەبێ کە ڕەنگە من پێش ئەوەی نوشداریێکی بە ویژدان پەلکێشم کاتەوە بۆ ژیان. بمرمو بە نووکە بێڵی جوتیارێک بچمەوە ناو نهێنیەکانی ژێر زەویەوە. چیرۆکەکەی من لەو ساتەوە دەست پێ دەکات کە فڕۆکە باڵ گرتوەکانی بەغدای پایتەخت بە هەموو بیرەوەریی و مێژووی بیابانەکانەوە بەئاگاداریی هەموو سەرکردەو خەلیفەو والیو مەلیکو خانەکانی جیهانەوە بە سروودی تۆڵە لە دوژمن کە وشەکانی شاعیرەکانی جەنگ نووسیبویان هونەرمەندەکانی جەنگ دەیان چڕی و کۆرسەکەی سەدان هەزار خەڵکی هەژار و بەشمەینەت دەیانوتەوە. هاتن وەک گای ڕەش، هاتن کە کاتێ دیلێکی بریندار بە کراسی خوێنینەوە دەکەوێتە بەردەستیان ئەوان ژمارەیان لە ئاسماندا لە ژمارەی پەنجەی دەستو قاچی مرۆڤێکی ئاسایی زیاتر بوو. هەندێکیان ڕەنگیان لە قرشە زەبەلاحەکانی زەریا گەورەکان دەچوو. کاتێک پەلاماری سەرنشینی کەشتیەکی شکست خواردوو دەدەن. هەندێکیان سپی و زەیتونی ئێمە دەمانتوانی بیان بینین تەنها ئەو

کاتانە نەبێت تیشکی خۆرە ئاڵتونیەکە بازد بازدێنی لەگەڵدا دەکردن تاپیشانی نیگەرانی و شڵەژاوی ئێمەیان بدەن. هەموو ئاسمانیان تەنی بە جاڵجاڵۆکەی خەیاڵێک کە هیچ کەسێک نەیدەتوانی لەخەیاڵی پەرش و بڵاوی خۆی دایماڵێ، سەرەتا وەک ئەوەی ئەوان هاتبن منداڵانی ئەم شارە ژێر بکەنەوە لە گریان. داوای لێبوردن لە خەڵکی بکەن، تاچاو تێربوو لە بینین هاتنو چوون، تا گوێچکە تێربوو لە بیستن هاتن و چوون، بە ئەندازەی هەڵهاتنی مانگ لەو دیو کێویکەوە تا ئەم دیو ئاسۆگەی ڕوانینمان بڵاوەیان لێکرد. نزیک بوونەوە لێمان، دوامان کەوتن، پێشمان کەوتن، لەگەڵ هەنگاوەکانماندا ڕۆیشتن، لەسەر سەری خەیاڵی هەر یەکێکماندا قسەیان دەکرد و ئێمە لەبەر هاڕەی دەنگی ئەوان نەماتوانی هیچ ببیستین. وەک سامناکیی یاری باوکێکی توڕە لەگەڵ منداڵێکی لاساردا. هاتنە خوارەوە ژمارەیان بەقەد ژمارەی تیمێکی ڕاوچی دارستان بوو. هەر هەموویان لە یەک کاتداو پێکەوە هاڕەیان لە شوشەی هەموو پەنجەرەکانی شار هەستان. هاڕەیان بە شوشەی دڵی هەموو دانیشتووانی شار کرد. دەرگاو دەروازەکانیان شکاند، ژیانیان لە گریژەنەبردو ڕۆیشتن. ئەوەندەو

دوای چەند چرکەیەک هەرهێندەی دەمو چاوشتنی بەیانیانی پیاوێکی تەمبەڵ. بەقەد ژمارەی دەستو قاچی مرۆڤێکی کەم ئەندام فڕۆکەی ڕەنگ ئاڵتونیوخۆڵەمێشیو ڕەنگ زیوینو هەموو ئەو رەنگانەی کە هەر وڵاتە و بە ئارەزوی سەرمایەدارێکی زەوق سز ڕەنگ کرابوون. هاتن هەر هەموویان بوون بە پاسەوانی با هەڵکردووەکانی ئاسمان، شوێن پێی باکانیان هەڵگرت، لەگەڵ ڕێڕەوی باکەدا دەڕۆیشتنو نامەی جۆراو جۆریان دەدایە دەست با. کە تێیاندا دەیان شیعری جاهلی و، حکایەتی شەڕی کۆچەریەکانی سەحراو تەنانەت بەسەرهاتی کەنیزەو غیلمانی خەلیفەی ئەوسای پایتەختی تێدا نوسرابوو. بە ئاشکرا (با)کان ڕێگای مردنیان پیشاندان نامەکان بەدەم باکانەوە سەمایان دەکرد، سەمایەک کەلەپێکانی لەناکاوی مەلێکی کێوی دەکرد کە بە باڵی شکاوەوە پێش ئەوەی کەوتبێتە سەرزەوی. ئەوان تەنها ئەوەندەیان لە سەربوو. نامەکان بدەنە دەست با ئیتر لە نێوان فڕۆکەوانەکان و (با)کاندا، لە نێوان باکان و پایتەختدا، لە نێوان پایتەخت و فڕۆکەکاندا ڕاوێژکرا. هەر ئەوەندەی پیاوێکی میهرەبان توڕەبێو پەشیمان بێتەوە لە

تورەیی، شار وەک نەخۆشێکی بێزار لە ڕووناکی، خۆی لە جاجمێکی خۆڵەمێشیەوە ئالاند. پێچەوانەی نەخۆشێک کە نرکەو ناڵەو هاواری دەگاتە هەموو شوێنێک، کە پەرستارێک نەبێت هەتوان بخاتە سەر زامە بەسوێکانی جەستەکەی ناڵەو هاوار تا دەهات خامۆشتر دەبوو. تا دەبوو بە نوزەیەکی شەرمن دواتر وەک چرایەکی بێ نەوت هێواش هێواش دەکوژایەوە. سەرەتا هەروەک بە زۆر پچڕاندنی ملوانکەی گەردنی گەورە کچێک بەدەستی سەربازێکی داگیرکەر مەل و موور و باڵندەی ئاسمان پێکرا هەڵوەرین. درەختەکان خۆیان لە پۆلە چۆلەکەو پۆلە کۆتری هەڵنیشتوی نێودارسنەوبەرەکان تەکاند. وەک دابارینی بەردە فڕکێی کۆمەڵێ منداڵی چەتون بۆ درەختێکی پڕ هێلانەی بالابەرز. ڕەنگی سەوزی بەهاری شار گۆڕا بەڕەنگی مردن. با جۆلانەی بە پەنجەرەی کراوەو دەرگای والاو لێکترازاوی ماڵەکان دەکرد. دەستی تێکەڵی پیاو و ژنەکان لێک جودابوونەوە. گۆچانی دەستی پیرەکان کەوتنە خوارێ تەشی و تیرۆکی دەستی پیرێژنەکان لە پەنجەکان وەستان. باکان چاوشارکێیان لە پاڵ تەپۆڵکە گردە نزمو شێدارەکاندا دەکردو کڵاوی

لوتکەیان دادەگرت. گوێی ئەشکەوتیان بە شەونم دەئاخنی، ژەهرەباکان پێ دەکەنین، لە نێوان گریان و پێکەنیندا شتێک نەبوو کە بیزانین. عاشق هەبوو خەیاڵی توڕدابوو تەنها هەر پێدەکەنی. منداڵ هەبوو دایکی بیرچووبۆوەو پێدەکەنی، ژن هەبوو چاوەڕوانیی خێزانەکەی بیر چووبۆوەو پێدەکەنی، ژەهرەباکان مردنیان ژیانیان هێنایە پێکەنین ژیانیان پڕ کرد لەگریان. بە ئەندازەیەکیش پێدەکەنین گەورەو بچووک بە پێکەنین پێشوازی ڕەشبەڵەکێک لە مردن بکەن. وەک ئەوەی مردن خۆی جۆرێکی تربێت لە درێژکردنەوەی ژیان. بە پێکەنین پاڵیان دەنا بە یەکترەوە تا دەگەیشتنە دوا سەرچۆپی کێش و گاوانی. ڕیزیان دەبەست بۆ مردن، وەک ڕیزبەستنی باڵندە بێئاگاکان لەژێر ئامێری سەربڕینی قەسابخانەکان هەر لەوێدا لە نێوانی پێکەنین‌و گریاندا، بەپاڵ جەستەی مردنەوە دەستی ژن قرتێنرا بوو کە هێشتا پەنجەکانی لە ژماردنی فڕۆکە بۆمب هاوێژەکان سارد نەببونەوە. باڵ هەبوو بە تەنها هێشتا بۆنی بازنگ‌و خڕخاڵی ئاڵتوونی لێدەهات. گەردن هەبوو دەزوولەی خوێن شوێن پلپڵەو گەردانە ئاڵتوونییەکەی سواغ دابوو. گوێچکە هەبوو هێشتا

هەستت بە لەرینەوەی گوارە زێڕە دزراوەکانی دەکرد. قاچ هەبوو شوێن پاوانە ئاڵتوونییەکانی تێدا نەخشێنرابوو بە قرتاوی. بۆنی پیاو لە هەندێ قۆڵ و باسکی تووڕدراوی ژن دەهات. لەوێ بەشە مردووەکەی گیانی مرۆڤ زیندوو دەبۆوەو وەک گەلە گوورگ دەی لوراند. بەشە زیندووەکەی مرۆڤیش دەستەوستان هۆن هۆن دەگریاو هیچیتر. مەرگ پەیکەرێکی ئاسنین بوو، پێدەکەنی! قووڵتر بتڕوانیایە ئەویش پێنەدەکەنی، بەڵکو شێوەی کەڵبەکانی دەچوونەوە سەر پێکەنین. لە دوورەوە تارمایی مەرگت دەبینی بانگی دەکردین ناوی یەک بەیەکمانی دەزانی. دەستی دەهێنا بە سەرمانداو بۆنی دەکردین تا خۆشمان بووێت کەڵبەو پشکۆی چاوە داگیرساوەکانی بۆنی عەتری سێوی مەرگی لێدەهات. ئێمە چوار کەس تەنها چوار گەڵای ڕاکردووی درەختی پەژموردەی خێزانەکەمان تەنها چوار گەڵای سەوزو هیچیتر، نەمانزانی خەزانی ژەهرەبا چەندی لێ هەڵوەراندوین‌و چەندی لێ هەڵبزرکاندوین، چەندیشی زارەترەک کرد، چەندیش بەدرەختی مردنەوە خۆی هەڵواسی. من‌و ژنەکەم پێکەوە دەستی ماندوی یەکترمان دەگرت‌و کچ‌و کوڕە ناوەنجییەکەم

هەردووکیان پێکەوە کەشکۆڵێ پرسیاریان خسبووە سەرشانیان، دەیانویست بیدەنە دەست ڕێبوارێک ماندوویەتیان بحەسێنێتەوە. کەسێ نەبوو. . هەرچوارمان بەسەر تەرمی جۆراو جۆردا هەڵهاتین. بەسەر سەدان هاواردا بازماندا بڕۆین، هەزاران باڵە فڕێی مردنمان جێهێشت بەتەنیا. زۆر نەڕۆیشتین هێشتا خونچە نێرگزی دەرکردووی ناو سەرمان نەگەشابۆوە. هێشتا نەگەیشتبووینە ترۆپکی خەیاڵێک هەموو دانیشتوانی شار ببینن چەند لە دوا ئێمەوە دەمرن، هێشتا هەر سەرەتابوو سەرەتای مەرگی بە کۆمەڵ.

به هەر چوارلادا دەمانڕوانی، (با)کان نۆکەرانە لە پێش فڕۆکەوانەکانەوە دەڕۆیشتن. هەندێ جاریش فڕۆکەکان بەشوێن (با)کاندا دەگەڕان بۆمبێکیان دەگرتە شوێن پێکانی با، کاتێک دەیانزانی(با)دەیەوێت خۆی تێدا حەشاربدات، ژیان فریای داوای لێبوردن لەکەس نەکەوت، مەرگیش فریای داوای لێبوردن نەکەوت لە ژیان. دەڕۆیشتین بە پەلەپەل هەندێ جار خاو و هەندێ جار دوو باڵمان دەخواست هەڵفڕینو دوورکەوینەوە لەشار. دواجار (با)کان ئێمەیان ناسیەوە بە کوڵەباڵ و ڕانکو جۆغەکانمانەوە

ناسـیانینەوە، بـە هەناسـە مانـدوەکانمان‌و شـڵەژاوی هەنگاوەکانماندا ناسیانینەوە.

هەسـتمان بـە ئازادییـەکی کورتخایـەن دەکـرد. وەک گێژەنی ڕەشەبا زەبەلاحەکان، ئەو ڕەشـەبایانەی بیابانێک دەکەن بە دوکەڵ شـارێک دەکـەن بە بیابـان. پێچـاو پێـچ هـاتن، هـەرچی لمـی ڕوبـاری سـیروان و ووردەبەردی ئـەو شـاخانەبوو هێنایان. لـە هـەر چـوار لاوە پەلاماریانداین، چون پەلاماری گێژەنی دەریایەکی هـەڵچوو لەبێ ئاگایی پۆلـە ماسـییەک. نـەمان دەزانـی کەوتوینەتــە کوێــی گــۆی زەویــەوە، نەماندەزانــی شــارەکەمان دەکەوێتــە کوێــی هەنگاوەکانمانــەوە، بــەرپێکانمان پــڕ بــوو لــە پەلــەوەری کــوژراو. کە زووربەیان ئەو پەلەوەرە دەگمەنـانە بـوون کەتەنها لە پێدەشـتەکانی ئەو شـارەدا دەژیـان و لەسەرانسـەری دونیادا نەماون و ڕەچەڵەکیان بڕاوەتەوە. چاوەکانمـان تـا دەهـاتن دەکزانـەوە وەک ئـەو منـاڵـە هەژارانـەی تـا درەنگـانێ لەبرســا دەگــرین و خەوناچێتــە چاویــان. گوێچکەمان پڕبوو لـە دەنگی نـامۆی وا هـەرگیز پێش ئەوسا بەر گوێمان نەکەوتبوو، هەستمان دەکرد ئێستا دنیـا دەبـێ بـە تۆفـان شـاخەکان دادەڕمێـن. ڕێگاکـان کوێر دەبنەوە، ئاسمان دادەبەزێتە سەرزەوی، ئێمە لـە

نێوان ئەو هەموو دارمانو هەرەسە گەورانەدا دەبین بە زوخاڵ. (با)کان ناوسکیان پڕبوو لە ژەهر بە لوورە لوور وەک گەلە گورگێکی برسی پەلاماریان داین، هەرهێندەی ئەم دوو دێڕەم نوسی یەکەم جار ژنەکەم بوو بە نێچیری ئەو، وەکو چۆن ڕاوچیەک بەخت یاری بێت هەر سەرەتا قولاپی مەرگ لە قورگی ژنەکەم گیربوو، هاوارمان کرد ئەی مەرگ نەکەی، چیمان کردووە بۆ وادەکەی، ئەی مەرگ بەڵام سوودی چییە ئاسمان کەڕ بووبێت و زەوی کوێر بوبێت. دەنگمان لە ناو گێژەنی (با)کاندا تادەهات زیاتر دەتاسا. دەنگمان سنووری گەرووومانی تێ نەدەپەڕاند، زانیم لەنێوان ژەهرەباو شیرینی ژیاندا تامێکی ترنیە بۆچەشتن، جگە لەوەی چاوەڕوانی قەدەربین بزانین چی دەکاو هیچیتر.

بیرم کەوتەوە ئەو قورئانە پیرۆزەی لە باخەڵمدا بۆ سەلامەتی خۆمو خێزانەکەم هەڵمگرتبوو دەرمهێنا، لاپەڕەی سورەتی یاسینم کردەوە، پەنجەم خستە سەر یەکەم دێڕی سورەتەکە ...

(**يس. وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ. إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ.**)

کچەکەم وەکو خۆی لەدەستی مەرگ ڕاپسکێنێ دەستی گرتم پەنجەی شایەتمانی بۆ شکاندمەوە،

بەدەستە بێهێزەکانی کە وەک شۆڕەبی دەلەرزین دەستەکانمی دەگوشیو بەری نەدەدا، هەوڵی دەدا بەرینەدا. نەوەکو من سورەتەکە تەواوبکەم. ئەو لە مردنو خوێندنی سورەتی یاسین دەترسا، چونکە بەگوێی خۆی گوێی لێ بووەو دەیزانی هەموو مەلاو ئیمانداره خوێندەوارەکان کاتی گیانەڵای دەیان پیرو نەخۆشو پەککەوتە ئەم سورەتەیان خوێندووە. نیشانەیەکە بۆ پێش مردنو پاککردنەوەی گیانە لە گوناه. کچەکەم سەری خستە سەرسنگی دایکی دەیویست هەرچی زیاتر هەڵکشێو بە تەواوی باوەشی پێدابکات. دایکی هێشتا هۆشی لە دەست نەدابوو کەساسو بێدەسەڵاتانە دەیڕوانی، لە ناکاو دایە پڕمەی گریانو ژەهرەکە لە دەمو گوێچکەو لوتو لە هەموو جەستەی دەتکا.

هەردووکیان باوەشیان بەیەکدا کرد، ئیتر زانیم کارمان تەواوە. وەک ئەوەی مردن چنگی لە قژی کچەکەم گیرکردبێ ئەویش خۆی لە مردن ڕادەپسکان، ئیتر هەردووکیان وەک بڕیار بدەن پێکەوە بمرن دەستیان خستە ناو دەستی یەکترەوە، چاوەکانیان بڕیە ناو چاوانی یەکتری، باڵایان پێکەوە جووتکرد، باڵای کچەکەم یەک دوو قولانج لە دایکی

درێژتر دەینواند بەبێ دەنگی لێم دەڕوانین و هیچیشم پێ نەدەکرا. تا هەردووکیان وەک دوو کلوبەفر تێکەڵ یەک بوون و بوون بە پارچەیەک سەهۆڵی ساردو سڕ. دڵم نەدەهات بڕوا بە مردنیان بکەم. زۆرم بیستبوو لە حیکایەتی مردنی کتوپڕ، یان حکایەتی مردن بۆ چەند ساتێکو جارێکیتر خۆڕاپسکان لە دەست مردنی نەفرەتی.

بۆیە جارێکی تر قورئانەکەم لە باخەڵم دەرهێنایەوەو کەوتمەوە خوێندنی سورەتی "یاسین" ، ئەو سورەتەی کە گوایە فریادڕەسە و سنوورێکە لەنێوان مردن و ژیاندا یان پاک بوونەوەی ڕۆحە لە هەموو تاوان و گوناهە گەورەو بچووکەکانی سەرزەمین.

یس. وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ.

هەر ئەوەندەو (با)کان بە توڕەیی لاپەڕەکانیانی دابەیەکدا. هاوارم کرد؛ هۆ ئێوە پیاو چاکان ئەوانەی پێش مردن مژدەی بەهەشتتان پێدرا، ئێوە ئەوانەی تا شمشێرەکانتان بەخوێنی باپیرە بێ بڕواکانی ئێمە سوور نەبوو. مژدەی بەهەشتتان پێنەدرا. فریامانکەون، نەوەکانی ئێوە دەمانکوژن. وا

ژەهربارانمـــان دەکـــەن. ئێـــوە ئـــەی دارو بـــەردە پیرۆزەکـان. زۆرمـان هـاوار کـرد ئـەوەی یەکجاریـش ناویمان بیستبوو بانگمانکرد بەهانامانـەوەبێن نـەهاتن!. ئیـتر قورئانەکـەم بـە پەلـە خـستەوە باخـەڵمو پەلـی کوڕەکـەم گـرتو هـەردووکیانم جێهێشتو بـە دەنگـی بەرز وتـم: کـەس بەهانامانـەوە نـەهات، کـەس فریامـان نەکـەوت، ئیـتر بـە ئومێدی دیـدار، بـە ئومێدی دیـدار. ئێستە دوو پیـاوی دڵ پـڕ لـە خـەمو قـورگو چـاو و گـوێ پـڕ لـە ژەهـر. ڕامانـدەکرد، وەک دوو کارژۆڵـە بەپەلـە پـەل بـە شـاخ و داروبـەردا هەڵـدەزناین، بـە چاوێکمان بەرپێکانمان دەبینیو هەڵدەنوتاینو خۆمـان دەگرتەوە . بە چاوەکـەی ترمـان هەمیشە لـە تارمایـی ئـەوانمان دەڕوانـی. هـەنگاوێکمان بـۆ پێـشەوە دەنـاو دووان بۆ دواوە، (با)کان پەلەیان لێکردین، بە پاڵ بـە گۆچانی دەستی مردن ڕاویان دەناین. ئاسمان تاریک، دڵمـان تـاریکتر لـە ئاسمان، بـە سـەر سـەدان گیانـەلاو لاشەی بێ گیانو بە سـەر تـەرمی هـەزارەها باڵندەو پەلــەوەری جــۆراو جــۆردا بازدمانــدا. ســەدان نــزاو پـاڕانەوەو هاوارمـان لـە دوای خۆمـانەوە جێهێـشت. کوڕەکەم نەیدەوێرا بـانگم بکات، نـەوەکو مـردن نـاوی مـن بزانـێ، نەیـدەوت باوکـە نـەوەکو نهێـنی ئـازاری

مردنـی نێـوان بـاوكو كـوڕ بـەچاوی خـۆی ببیـنێ. تادەهـات مانـدووتر، هـەنگاوەكانمان خـاو دەبوونـەوە، لاشەمان سسترو ورەمـان تادەهـات بە پلـەی بانیژەی دیـــواری ژیانـــەوە دەهاتـــە خـــوارەوە. كوڕەكـــەم دەستەسـڕە تەڕەكـەی بـەدەم و كەپـویەوە گرتبـوو. دەینالاند، ئاوڕم دایەوە حەزم نەدەكرد گوێم لـە ناڵـەی ئەوبێت و نەمرم. تا دەهـات ئـەویش وشـەكانی لەسـەر لێـودا دەترازانـد، نەمـدەزانی چـی دەڵـێ، قسـەكانی لـە قسەی كەسێكی تـر دەچوو، یـان لـە قسـە بزركاندنێك لــە كـاتی خەوبینینـدا كـە ڕوداوێكـی ترسـناكی بـە سـەرهاتبێ. بۆیـە جارێكی تـر قورئانەكـەم لـە باخەڵـم دەرهێنا. بۆنی سێوی نەفرەتـی لـە هـەموومان دەهـات. بۆنـی ئـەو سـێوەی سـەرەتای كارەسـاتی دەركردنـی مـرۆڤ لـە بەهەشـتی لێكەوتـەوە. حـەزمان لـە بۆنـی زیاتری سێو دەكرد. بێ ئەوەی بزانین ئەم بۆنـە بۆنـی سێوی ژیـانە یـان بۆنـی سـێوی مـردنە. دەسـتم خـستە سەر یەكەم دێڕی سـورەتی یاسـین وابـزانم یـەك دوو دێڕم خوێندەوە كوڕەكەم بە دەنگێكی تێكەڵاو دەیگوت بابـە نەكـەی مەیخوێنـە بـا نـەمرین. مـادام پێش مـردن دەخوێنـدرێ مەیخوێنـەرەوە بـا نـەمرین، مـن دەمگـوت كوڕەكـەم یاسـین بـۆ پاكبوونـەوەی مرۆڤـە. كوڕەكـەم

وشەکانی لە نوزەی پێش سەربڕینی کەروێشکی دەکرد. من وام دەگوت و فڕۆکەکان بە سەرمانەوە دەگەڕان، دەهاتن و دەڕویشتن جاریکی تر دەڕۆیشتن‌و دەهاتنەوە.

کوڕەکەم چاوەکانی داخستبوو، وەک ئەوەی لە بینینی ئەو داڵە ئاسنینانە بێزار بێت.

وتم سوورەتی قورئانەکە دەخوێنم چی دەبێت با ببێت، وەلێ نەمتوانی. هەستم کرد چاوەکانم دەکزێنەوە قورگم خەریکە وشک ببێت، دەستەکانم کەوتنە لەرزین، وەک بڕیاری هەڵنەفڕینی باڵندەیەک لەنیشانەی ناسینەوەی ڕاوچییەکی شارەزا چاوەڕوانیم هەڵبژاردو و لاپەڕەی قورئانەکەم هەڵدایەوە هیچم بۆ نەخوێندرایەوە، چاوەکانم ڕێشکەو پێشکەیان دەکرد. هەستم بە قورسی جەستەم دەکرد. قاچەکانم خەریک بوون سڕدەبوون، کوڕەکەم ڕاکێشایە قەراغ ڕێگە گڵەکە، یەک دوو بەردی گەورەو بچووکم کۆکردەوە هێنامن‌و لەسەر یەک دامنان تانیشانەی ئەو بێت ئەگەر مردن بواری ژیانی پێداین. چیاکەی بەردەمم تا دەهات دوورترو لە خۆی بەرزتر لەپێش دەینواند. هەندێ جار خۆرەکە تیشکی دەناردە سەر گاشە بەردەکانی قەد پاڵی چیاکە، بەفری چیاکە

بەتیشکی خۆرە بەهارییەکە دەتوایەوە، وات دەبینی کێوێکە دەگری‌و جۆگەلەی فرمێسک بە قەدپاڵ‌و سەرتاشە بەردەکانیدا دەهاتنە خوارەوە. تەنها کێوەکەم دەبینی دەگریا، لەم سەر زەمینە گەورەیەدا تەنیا چییاکە دەنگی دەبیستین. لەو کاتەدا من ئەو پەندەم بیرکەوتەوە کەدەڵێت:بەدرێژایی مەرگە ساتەکانمان (بەتەنها چییاکان هاوڕێمان بوون) بەتەنها ئەوان پشتیان تێ نەکردین. سەرم خستە سەر دڵی کوڕەکەم، بەڵام لەبەر ناڵەو هاواری خەڵکی دەوروبەر چیم نەدەبیست . ویستم هانایان بۆ بەرم بێدەنگبن تا لە زیندوێتی کوڕەکەم دڵنیابم، نە من هیچم بۆ گووتراو نە ئەوان توانیان ببیستن. چاوم بڕیبووە چاوەکانی کوڕەکەم، وام هەست دەکرد بە چاوەکانی پێم دەڵێ: باوکە بڕۆ راکە. ئاوڕم بۆ دوای خۆم دایەوە بە پەلە هێشتا کچ‌و ژنەکەم بەدەم ژەهرەباکانەوە دەشەکانەوە. سووچێکی لەچکی کچەکەم بەدەم شەڕی (با)کانەوە دەهات‌و دەچوو. ویستم بگەڕێمەوە سەریان، هەوڵمدا نەمتوانی. دەستم بۆ هەڵبڕین تا بزانم دەمبینن، دەمناسنەوە؟ ئەوان بێدەنگ بوون، وەک خەوێکی خۆش بە ئارامی پاڵ کەوتبوون. هەستم بە بەرگری ڕۆحی ژیان دەکرد،

بەرامبەر بە مردن، کاتێک ژیان خۆی دەکەوێتە مەترسییەوەو ئیدی مردن مانایەکی نامێنێت. تەنها ئەوەندە نەبێت لەسەرخۆ لێی بڕوانیو بیرلە بیرەوەرییەکانی ڕابوووردووی خۆت بکەیتەوە. دەمویست بگریم نەمدەتوانی، هەستم بە دڵرەقی خۆم دەکرد بەوەی بۆچی فرمێسک لەچاومدا هاژە ناکات. ئاگرێک لە سینەمدا نێڵە نێڵ دەسووتا، بە پرتاو دەستی ڕاستم خستە سەر دڵی کوڕەکەم و ویستم گوێم لە چرپەیەک لە شتێکی بێت لە دەنگی ئەو بچێت، هەستم بە هیچ نەکرد جگە لە لێدانی چرکەی کاتژمێرەکەی دەستی نەبێت کە کاتژمێر دوانزەو نیوی پاشنیوەڕۆی شانزەی سێی لێدەدا. هەستامە سەرپێ کە بڕۆم قاچەکانم لەدوام نەدەهاتن، سێبەرەکەم خاو و خلیچک ڕێی دەکرد. هەموو گەڵاو چڵ و پۆپی هیواکانم هەڵوەرین، حەزم دەکرد بگەڕێمەوە بۆ ناو شار تا ماڵ بە ماڵ، کۆڵان بە کۆڵان بگەڕێم ، تا دەهات شار لە پێش چاوم دوور دەکەوتەوە، (با)کان هەموو شتێکیان شێواندبوو تەنانەت تارماییەکانیش وەک مەرگ ڕاوەستابوون، مەرگو ژیانم. لەیەکتر بۆ جیا نەدەکرانەوە.

دڵم بڕوای نەدەکرد کوڕەکەم جێبهێڵم، گەڕامەوە بەردێکی لوسم هەڵگرتو خستمە ژێر سەریەوە و بەردە زبرەکەی ژێر سەریم تورهەڵدا، هەر ئەوەندەم پێکرا یارمەتی کوڕە تاقانەکەی خۆم بدەم. جارێکی تر بڕیارمدا بڕۆم دوور بکەومەوە، چونکە سنوری نێوان ئێمەو بەرزایی شاخەکان چەند گابەردێکی زەبەلاحو لاپاڵێکی جەنگەڵی بوو، زۆر نەڕۆیشتم ماندوویێتیم سەری چیاکەی لە پێش چاوم دوور دەخستەوە. چەند هەوڵمدا نەمدەتوانی تا دەهاتیش ژەهرەباکە کاڵ دەبووەوە. ئومێدم لە نێوان شەڕی (با)کاندا وردو خاش دەبوو گەرچی (با)کان دەیانویست پاشەکشە بکەن بڕۆن، لوتکەی شاخەکان هاتن بە پیرمانەوە، سەریان خستینە سەر کۆڵی خۆیان من دڵنیا نەبووم بڕوام نەدەکرد، ئومێدم تا دەهات کاڵتر دەینواند.

جارێکی تر قورئانەکەم لە باخەڵم دەرهێنا تا یاسینی خۆم بخوێنم هەرچیم کرد زمانم گوێی نەدەکرد پەنجەکانم ئۆقرەیان لێ بڕابوو. چاوەکانم هیچیان نەدەبینی هەستم بەبێ توانایی هەموو جەستەم کرد ناچار ئیتر ئەوەندەی سورەتەکەم لەبەربوو لە بەرخۆمەوە دەمخوێند.

نازانم چەندم لەبەربوو، بەڵام هەستم دەکرد ناتوانم زیاتر بڵێم و وشەکانم تادەهات وردوو خاش دەبوون، هەڵدەوەرین. باران وردەوردە خەریک بوو دابکات، بەڵام ئاسمان پەشیمانی دەکردەوە لەبارین. (با)کان خۆیان لە ژەهرەکان جیا دەکردەوە، (با)کان سەردەکەوتن و ژەهرەکان دادەبەزین، ئاوڕم دایەوە ژنو کچەکەم لە دوامەوە ڕایان دەکرد کوڕەکەم هاواری بۆ دەکردم. ویستم بگەڕێمەوە نەمتوانی. تەماشام دەکردن نەمناسینەوە ئەوان نەبوون خەڵکی تریش نەبوون ئیتر نازانم دەنگەکە چی لێهات، دەنگەکە بۆ نەما! تارماییەکان چییان لێهات نازانم. لاپاڵەکە پڕببوو لە لاشەی بێدەنگی، کەم نەبوون ئەوانەی بە هێواشی تێدەپەڕینو هیچیان نەدەگوت، نەیاندەتوانی هیچ بڵێن ئەوان هەر هەموویان هەڵدەسانەوەو دەکەوتن، بە هەردوو دەست قورئانەکەم بۆ ئاسمان هەڵبڕی، نم نم باران دەستیپێکرد، خەریک بوو لاپەڕەی قورئانەکە تەڕدەبوو، بە تەواوی بە جۆرێک بێئومێد بووم لە توانای خوێندنەوەی.

هەستم بە بەزەیی ئاسمان دەکرد، تا دەهات لاشەم سستو ماندو و بێهێزتر دەبوو. ئیتر خەریک

بوو توانای بیرکردنەوەشم نەمێنێ، لەپاڵ گابەردێکا پاڵ کەوتبووم لە ئایندەم دەڕوانی هیچم لێ بەدی نەدەکرد. نە ژیانو نەمردن هیچ شتێک. ویستم هەستم بڕۆم نەمدەتوانی قاچەکانم بەشوێنمدا نەدەهاتن، قورئانەکەم لەسەر گابەردەکە بە کراوەیی بەجێهێشت.

نەمدەتوانی چیتر هەڵیبگرم، بەجێمهێشت بۆ بارانو بۆ ژەهرەباو بیرەوەری کەسێک کەبێ هیوابوو لە ئاسمانو لە مرۆڤ و لە هەموو ئەو چیرۆکە درێژو خۆشانەی هەموو تەمەنی دڵی بە گێڕانەوەیان خۆشدەکرد، بەڵام لەم تەنگانەیەدا فریای هیچی ئەو نەکەوتن. هەستام بڕیارمدا بڕۆم، لۆژە لۆژ ڕێم دەکرد. وەک ڕۆیشتنی بەچکە مراویەک بەناو دڕکە زیدا. هەرسێکیشیانم بەکۆڵەوە هەڵگرتبوو دەمزانی بەجەستە جێم هێشتوون، بەڵام هەڵگرتنی ڕۆحی ئەوان زۆر قورستر بوو لە جەستەکانیان. لەوێ زانیم قورسایی ڕۆحی مرۆڤ چەند لە قورسایی جەستەکەی سەنگینترە.

هەندێجار هەرسێکیان پێکەوە دەستیان بە پشتێنەکەمەوە دەگرد، هەندێ جاریش دەهاتنە ناو سنگمەوە هەندێ جاریش لەناو سەرمدا دەکەوتنە

گلەیی کە بۆچی بەجێیان دەهێڵم. دەڕۆیشتم لەترم دەداو هەڵدەسامەوە. مەست ببووم بە تامی سێوی مەرگ و ژەهرەبای نەفرەتی. لەناکاو چۆلەکەیەک بەتەنها لەبەردەممدا هەڵفڕی ، سەرەتا وادەزانی بەتەنها تارماییەو هیچیتر چاوەکانم هەڵگلۆفت تادڵنیا بوم خۆیەتی، زیندەوەرە، دەبزوێ، جارێکی تر بۆنی ژیانم کردەوەو بەشوێن فڕینی ئەو چۆلەکە بچکۆلەیەدا خەمە گەورەکانی خۆم بەکێش کردو زانیم ئیتر مەرگ وا لەدوامەوە ئەویش وەک من خۆی بەکێش دەکات. ئەویش ماندووە ئیتر ناگاتە هەنگاوە شێواو خوارو خێچەکانی من. پڕ بەدڵ حەزم دەکرد زیاتر سەیری فڕینی ئەو بکەم نەمتوانی، تا دەهات فڕینی ئەویان دەکرد بە تارمایی. لەوساتەدا مردنو ژیان بۆ من مانایەکی وای نەمابوو تا دڵخۆشبم، تەنها هیوام ئەوەبوو بگەمە شوێنێکو چیرۆکی ژەهراوی شارەکەم بگەڕێمەوە. بۆ ئەوانەی هەست بە قورسایی ڕۆح دەکەن لە سەر دڵ و ویژدانی زیندوویان".

***

عــەلی کوڵــی گریــانێکی بــێ دەنــگ تــەنگی پــێ هــەڵچنیبوو، لـە نێـوان چیرۆکـی ئـەم پیـاوەو چیرۆکـی خۆیــدا هەســتی بــە بیرەوەریــەکی سەرســوڕهێنەر دەکرد، دەتگوت بەسەرهاتی چیرۆکی نـاو ئـەم نامەیـە کتو مت باس لە ژیانی ئەم خێزانەی ئەو دەکات.

عــەلی دوودڵو نیگــەران لــە تەمــەنی خــۆی ورد دەبـوەوە. نەیـدەزانی ئـەو کـات دروسـت چەنـد سـاڵان بووە، بەڵام لەوە دڵنیابوو پەیوەندیەک لـە نێـوان ئـەمو چیرۆکـی ئـەو پیـاوەدا هەیـە کـە نامەکـەی نوسـیووە و زۆرشتی بیردەکەوتەوە. ئایا ئەمە ڕێکەوتـەیان هـەمان چیرۆکە، کە تێداژیاوەو چیرۆکی خێزانەکەی خۆیـەتی. یان هەموو چیرۆکەکانی ئەم کارەساتە لەو شارەدا لـە یەکتر دەچن. ئەگەرچی لە بـەر سـەختی کارەسـاتەکەو پــــەرشو بــــڵاوی بیرەوەرییــــەکانی نەیدەتوانــــی پەیوەندییـەکی قـوڵ لـە نێـوان خـۆیو بەسـەرهاتەکەدا

بدۆزێتـــەوە. ئـــەوەی زۆر سەرســـامی کردبـــوو، تائێستاش لە گوێچکەیدا دەزرنگایەوە ببیری تیژی منداڵی دەنگو ئاوازی باوکی بو. کەسەر لەئێواران دەنگی نزاو پاڕانەوەی بەرز دەکردەوەو درەنگانیش ئـەو شـیعرانەی دەخوێنـدەوە پڕبـوون لـە سـۆزو میهرەبانیو لە مێشکی عەلیدا چەسپیبوون کە هەرگیز نەیـدەزانی ئـەو سـۆز و ئەندێـشەیە لـە کوێـوە سەرچاوەی گرتووە. و باوکی دەیەوێت چ چیرۆکێک بگێڕێتەوەو بەکێ سەرسامە یان لەکێ دەترسێ وا بەسۆز ئەندێشەی خۆی خاڵیدەکاتەوە.

***

ئـەو لـە هیـچ دڵنیـا نـەبوو. بـەجۆرێک نیگەرانیـی تــەنگی پێهــەڵچنیبوو، بــڕوای بــە دڵنیــایی نــەدەکرد. تەنانــەت ئەگــەر هــەموو ســەرەداوەکانی پەیوەنــدی تەواوی ئـەم بـەو نامەیـەو بیرەوەریـەکانی خۆیشی لـە کۆنەســتیدا بــۆ ڕوون ببێتــەوە. ئــەو حــەزی دەکــرد بەســەرهاتە سەرســوڕهێنەرەکەی هــەموو شــارەکەی بزانـێ، ئینجـا لـەوە تێبگـات ئـەو کێیـەو لـەم کارەسـاتە گەورەیــەدا دەکەوێتــە کــام لاپــەڕەی ئــەم مــێژووە غەمگینـەوە، چونکـە هـەر سـەرەتا لـە نـاو هۆڵەکـەو لـە دەرەوەی هۆڵەکەشــدا لــە زۆر کەســی بیــستبوو کــە کارەســاتی ئــەم تــەنها ڕوداوێکــە لــەناو هــەزاران ڕووداوی تـری کارەسـاتەکەدا ویـستبویان ڕووداوی ئـــەم ببەســـتنەوە بـــە نهێنییـــە شـــاراوەکانی کارەساتەکەوەو وەک فیلمێکی تراژیدی کۆتاییـەکی بـۆ دروسـت بکـەن و لەگـەڵ هـەموو نهێنییـە شـاراوەکانی

تری ئەم شارەدا بمێنێتەوە. عەلی لێوەکانی دەجولا. چاوەکانی زەق لە شوێنێکی دیاری کراو چەسپیبوون. ئاگاداربووەوە. چاوی بەهەر چوار لای خۆیدا دەگێڕا. چاوەکانی چوونەوە سەر هەمان خاڵی دیاری کراو کە قژەپەرتو بڵاوەکەی کچە بالابەرزە کراس گوڵگوڵییەکە بوو، کەڕەنگی هەرگوڵێکی کراسەکەی نەدەچووەوە سەر گوڵێکیتر.

کەمێک شڵەژا هەستی بەفیرۆدانی کات دەکرد، تەنانەت چاوەڕوانی دادوەری تیمە پزیشکییەکە بێزاری کردبوو، شانەکانی هەڵدەتەکان وەک ئەوەی لە خەوێکی قوڵ ئاگادار کرابێتەوە، ئیتر یەک بە یەک ئامادەبوان چیرۆکی کورتو درێژی خۆیان دەگێڕایەوە، بە جۆرێک هەرچیرۆکێک نەدەچووەوە سەر کارەساتی چیرۆکی یەکێکی تر. ئەگەرچی هەندێک جار چیرۆکەکان سنووری خەیاڵیان دەبەزاندو دانیشتووانی ناو هۆڵەکە هەستیان بەڕاستو دروستی ڕووداوەکان دەکردو بڕوایان پێی دەکرد. لە ناو چیرۆکەکاندا چیرۆکی وەهای تێدابوو کە تراژیدیاو کۆمیدیای وەک پیاڵەیەکی تێکەڵ لەشیرو ئاو وەهابوو، تەنانەت کەس گوێی لە هەناسەی کەس نەبوو، خەڵکەکە هێندە لە ناو چیرۆکەکاندا توابوونەوە

دەتگوت دارو بەردی هۆڵەکەش گوێدەگرن کە هیچ ناڵێن. تا هەموو ئامادەبوان چیرۆکی خۆیان گێڕایەوە، تەنها کچە باڵابەرزە قژ درێژەکە نەبێت، ئەو بە تەنها بە چاو دەدواو بەهەست بەشداریی گێڕانەوەی چیرۆکی خۆی دەکرد، تەنانەت کە سەرەی گێڕانەوە هاتە سەر ئەو هیچی پێنەگوترا. چاوەکانی وەک کانیە بەهارە بەجۆرێک تەقی بوون هەرگیز بڕوات نەدەکرد جارێکی تر ئەم ڕێڕەوی تنۆکە فرمێسکانە وشکاییان دابێت.

دادوەر سەرسام بوو بە گێڕانەوەی چیرۆکەکان، بۆیە ئەو و تیمە پزیشکییەکە. بەدەستەسڕە کاغەزییەکانیان چاوەکانی خۆیان لە فرمێسک پاک کردەوەو هەوڵیان دەدا کۆنترۆڵی هەستی خۆیان بکەن‌و نەگرین.

تەنانەت یەکێک لە ئامادەبووانی ناو هۆڵەکە بە توڕەییەکی بێزار کەرەوە وتی: جەنابی دادوەر ئەمە چیرۆکی ئێمەیە، کەچی لە دوای ئەو هەموو ساڵەش هێشتا شارەکەمان دەڵێی ڕۆژانی دوای بۆردومانەکەیەو جارێکیتر ئامادەدەکرێت بۆ ژەهربارانکردن. لە ناو هۆڵەکەدا چەند دەنگێکیی جیاواز وەڵامی ئەویان دایەوەو دەیانگوت: لە دوای

مەرگی کەسوکارەکانمان ئاوەدانکردنەوەمان بۆچییە؟ دەیانگوت: ئێمەش مردووین تەنها بۆ ئەوە حەز دەکەین بژین کە ئەو چەند ساڵەی لە ژیاندا ماوین بیر لە بیرەوەری ئەوان بکەینەوە. دەشیانگووت پێش ئەوەی کوچەو گەڕەکو ڕۆحی ئێمە ئاوەدان بکەنەوە. دەمانەوێت پاکانەی هەموو ئەوانەمان گوێ لێ بێت کە لەناوەڕاستی جەنگەکەو لەکەناری جەنگەکەدا تفەنگ لە شان بوون. جا چ ئەوانەی دوژمنن یاخود دۆست. چونکە برینەکانمان بۆنی باروت و بۆنی پێکەنینە ژەهراوییەکانی دۆست و دوژمنی لێوە دێت. دەیانگوت: سیاسەت پیاوێکی قسەخۆشی درۆزنە دەبا تەنها ئەوانەی پێشبڕکێیان لەگەڵ ژەهرەباکاندا دەکرد کارەساتەکە بگێڕنەوە. چونکە ئەوان دەزانن هەردوو کەڵەگای شەڕ گرەویان لەسەرچی دەکرد، بۆ ئەم شارەیان بۆ شەڕە قۆچی جەنگ هەڵبژارد؟ دەنگە دەنگو نارەزایی لە هۆڵەکەدا دەستی پێکرد. هەر لەوێشدا وەکو پشکۆی ژێر خۆڵەمێش نارەزاییەکە لە هەموو لایەکی هۆڵەکەوە هەڵگیرسا. عەلی هەربێدەنگو خامۆش دەیڕوانی، بەڕادەیەک عەلی کەوتە بیرکردنەوەی ئەو ساتانەی لە ژوورێکی تاکو تەنیادا لە شاری ئەسفەهان دەژیا. خەیاڵی چووەوە

سـەر ئـەو وێنـە لـە چوارچێـوە گـیراوەی سـەر چرپا ئاسـنینەکەی ژوورەکـەی خـۆی. لـە نێـوان تورەیـیو هێمنیـدا ئـەو هەمیـشە جولانـەی بـە خـەیاڵی خـۆی دەکـرد، بـەلام لـێرە لـەناو ئـەم هـەموو کارەسـاتە گەورەیەدا بە گوێی خۆی گوێی لێبوو خۆی بە خۆی دەگوت: عەلی تۆ دەتەوێت ئەنجامی کارەساتەکان بەو شـێوەیە بێت کـە خـۆت دەتـەوێت، بـەلام لـە ڕاسـتیدا ڕۆژگار بەو ئاراستەیەدا دەیبات کە خۆی دەخوازێت.

دادوەر بەفرسـەتی زانـی، دەیویـست نـاو هۆڵەکـە کۆنترۆڵ بکات. بـەدەنگێکی بـەرز گوتـی تکایـە بێدەنگ بن با تیمەکە خەریکی کاری خۆیان بـن، یـەک لـەدوای یەک ئامادەبوان دەهاتنو خوێنی خۆیان دەبەخشی بـە تیمەکەو هەمووشیان سەرزەنشتی تیمەکـەیان دەکرد کە بۆچی زۆرترین خوێن لە جەستەیان دەرنـاهێنن تـا هـەرچی زووتـر دڵنیـابن لـە ڕێـژەی تـەواوی خوێنەکـەیانو لـە خێرایـی ئەنجامـەکان. ئەگەرچـی دەشـیان زانـی بەکەمـترین خـوێن کـارەکە ئەنجـام دەدرێت، بەلام نیگەرانی ئەوان و کارەزانستییەکە دوو شتی لەیەک جیاوازبوون. دوایین کەس کچە قژ درێژە بالا بەرزەکە بوو کـە لـە دوای هـەموو ئامادەبووانـەوە بە ویقارەوە وەستابوو، بەقژە داهێنراوەکەیو میکیاژە

تەنکەکەیەوە دیاربوو جیاوازییەک هەیە لە نێوان ئەمو هەموو ئامادەبووواندا، وەکو ئەوەی بۆ تاقیکردنەوەی بەختی خۆی هاتبێ، جارێکی تر عەلی کەوتە خەیاڵێکی شیرینەوە کە بە توێژاڵێکی تاڵ سواخ درابوو لە موستیلە بریسکەدارەکەی‌و پەنجەی ئەوی دەڕوانی کە بە جوانیەکی سحریی دەدرەوشایەوە. جۆرە نیگەرانییەک لە ناخی عەلیدا سەریهەڵدایەوە ئەویش لەوەوە هاتبوو کە؛ دایکە هاجەری پۆلێنکردنی مرۆڤی بە زۆر چەشن بۆ باس کردبوو، توانیبووی بڕوا بە عەلیش بهێنێت مرۆڤەکان چاکوخراپن، ڕەسەن‌و ناڕەسەنن، نزیک لە خواو دوریش هەن. ئەم دوودڵییە عەلی هەراسان کردبوو، بەڵام لەگەڵ گۆڕینەوەی نیگاکان وایان دەرخست هەردوکیان پەلەیانە ئەنجامی پشکنینی تاقیگەییەکە بزانن. گەرچی عەلی لەو کاتەدا هیچ بڕوای بە پێشکەوتن‌و زانستی سەردەم نەمابوو. بیری لەو گوزارشتە دەکردەوە کە دایکە هاجەری گووتبوی: کوڕم عەلی چۆن دەکرێت شارێک بە خەڵک و هەموو و پەلەوەرو زیندەوەرەکانیەوە بکرێت بە تاقیگە؟ چۆن دەکرێ چۆن؟ . ئەو بیری هەر لەلای ئەو چیرۆکە بوو کە دایکە هاجەری بۆیگێڕابۆوە کە باسی قەبارەی فیڵی مرۆڤەکان لە دەریا و ئاسمان و

زەویـدا چەنـد گـەورەن. تەنانـەت فیڵـی مـرۆڤ لـە گیانلەبـەرە بچووکـەکانی ژێـر دەسـتی خۆشـی دایکـە هاجـەری دەیگـوت:پەلـەوەرەکانی سـارا جۆریـان هەیـە وەک کـەو، تـاووس، کۆتـرو قـەل، هـەزاران جـۆری جیـاواز هەریەکـەیان بـە ئارەزوویـەک ژیـان بەسـەر دەبات، تەنانەت هەندێکیان دەریا بەختەوەریان دەکات، هەندێک زەوی. هەندێکیان تـەنها لـە بـەرزایی ئاسماندا هەسـت بـە دڵنیـایی دەکـەن، هەنـدێک ڕۆژ دڵیاندەداتـەوەو هەنـدێکیان تـاریکی شـەو تـا قەترانـی تربێت پـتر جێگـای دڵنیاییـە بۆیـان. ئـەو دەیگـوت: لـە نێـوان ئـەم هـەموو ئارەزووانـەدا مـەلێکی سارانـشین هەیە. هەمیشە دڵی لای ئەو ئافاتانەیە کە بێچووەکانـی دەخـاتە مەترسـییەوە. دڵـی لای ئـەو بێچـووە زەرنەقوتانەیە کە هێشتا ساوانو ناتوانن بفڕن. بۆیـە سارانشینەکان دێنو بە ڕەنگی زەردی تۆخ ڕەنگینیان دەکـەن تـا بێچوەکـان لـە هێلانەکانیانـدا وەک گوڵـە زەردە پاییزیـەکان دەربکـەونو دایکـەکانیان وابزانـن توشی ئافاتی زەردوویی هـاتوونو ئیتر پەلەوەرەکان وەکـو ئـاگر دابگیرسـێن، ئـەو مەلـە نیگەرانانـە بەسـەر دەیان شار و کێو و ڕوباردا هەڵدەفڕنو تا بـەردی بـە نرخی سەرەندیبی پەیدا بکـەنو بـە بینیی ئـەو بـەردانە

زەردووییەکانیـان بـپەڕێ و بێچووەکـان لـە مـردن قووتـار ببـن. هـەر ئەوەنـدەو ئیـتر بازرگانـە سارانشینەکان بەردەکانیان دەرفێنن‌و لە بازاڕەکاندا بـە نرخـی زێـڕی دەسـت‌و قـاچی پەیکـەری نـاو جامخانـەکان دەیانفرۆشـن، وەکـو چـۆن کارگـە گـەورەکان سـەرقاڵی ئـەو ژەهرەبایـەن بـە نـاوی جوانییـەوە بـۆ بەرەنگاربوونـەوەی جوانـی‌و لـە کۆنگرەی ئاشتی جیهانیدا نوێنەرەکانیشیان بە قات و بۆینباخ و گیرفانی پڕ لە گوڵی ئاشتییەوە بە توندی چەپڵـە بـۆ یەکسانی مـرۆڤ‌و چەسـپاندنی ئاشـتی جیهانی لێ دەدەن.

***

عەلی حەزی نەدەکرد بۆ یەک چرکە خەیاڵی لەسەر ئەو بپچڕێت، لەدڵی خۆیدا دەیان ناوی لەو کچە نابوو کە بە باڵایەکی بەرز و قژێکی قەترانیی درێژ و کراسێکی گوڵ گوڵیەوە ئامادە بوو.

لە ناونانی ئەمیشدا هەستی بە نیگەرانیی دەکردو دەیگوت رەنگە ناوی ئەم کچە وەک ناوی گوڵە پاییزە، یان شەوی یەڵدا، یان غەریبە، یان هەرناوێک کە ئەندێشەیەکی قوڵ پاڵپشتی لێبکات وابێت، بەڵام بۆ خۆی ناوێکی قوربانیدەری پێخۆش بوو حەزی بە توانەوە و سووتانو سۆز دەکرد. لە ناو هەموو ناوەکاندا بەشوێن چیرۆکێکدا دەگەڕا کە واتایەک دەدەن بەئەو. جا حەقیقەت بێت یان ئەفسانە گرنگ نیە، تەنها ناوێک بێت هەمیشە لەدڵی خەڵکیدا زیندوو بمێنێتەوە. دەیگووت: من لە دایکە هاجەرم بیستوە ئاریەکان گۆرانی بۆ شیرینەکانی خۆیان

دەڵێن‌و سامییەکان بۆ لەیلاکانی خۆیان گرنگ ئەوەیە فەرهادێک چیرۆک بۆ کێوی بێستون و قەیسێک بەسەرهات بۆ بیابان ڕێکبخات تامێژوو ناوێکی زیندووتر بۆ خۆی تۆمار بکات.

عەلی خەریکی شەن و کەوی خەیاڵە دوورەکەی بوو، دکتۆرەکەش جانتا تایبەتییەکەی پڕکردبوو، خەریکی پێچانەوەی بوو تابڕوات و هۆڵەکە جێبهێڵێت.

یەکە یەکە خێزانەکان لە هۆڵەکە دەهاتنە دەرەوە، لەگەڵ ئەوەی بەماچ ناوچەوان‌و ڕومەتی عەلیان سوور کردبووە تالە گەڵیاندابێتەوە بۆ ماڵەوە، سکالایان لە بێ ئەوی دەکرد. هانایان بۆ دەبرد تەنها چایەکیان لەگەڵدا بخواتەوە، پیاسەیەکیان لەگەڵدا بکات. دەگریان دەیانگوت: ئاگات لەخۆت بێت وریابە هیچت بەسەر نەیەت. پارەیان دەدایە ئەو وەرینەدەگرت. مەدالیاو دیاریان دەدایە ئەو سوپاسی دەکردن. هۆڵەکە خەریک بوو بە جارێک چۆڵبێت تەنها عەلی‌و تارمایی کچە بالابەرزە قژدرێژەکە نەبێ پێکەوە هەر سەیری یەکتریان دەکردو دەگریان. بەخەیاڵ دەستیان دەخستە ناودەستی یەکترو لە یەکتر دوور دەکەوتنەوە. سەریان دەخستە سەرشانی یەکترو لێک جیادەبوونەوە، دەستیان بەسەرو قژ و

کاکۆڵی یەکتردا دەهێناو دەستیان دەکشاندە دواوەو هەنگاویان بەرەو لای یەکتر هەڵدەهێنایەوەو بە ڕاستیش هەر لە جێی خۆیان دەمانەوە. یەک بست لە یەکتر نزیک نەدەکەوتنەوە هەستی هەردووکیان لە پێڵوی دوو چاوی ئەویتریان نزیکتربوو. ئیتر ڕوناکی هۆڵەکە کوژایەوەو عەلی بە تەنها لە ناو تاریکی هۆڵەکەدا هاتە دەرەوە، بێ ئەوەی لە هۆڵەکەدا کەسی لە دوای خۆی جێهێشتبێت.

***

تەنهـــا دوو ڕۆژ بەســـەر ئەنجامـــدانی خوێـــن وەرگـرتنەکەدا تێپەڕیبـوو، هۆڵەکـە سـیخناخ بـوو لـە هــەموو ئەوانــەی دانیـشتنی پێـشتر ئامــادە ببــون و هەنـدێ میوانـی تـریش هـاتبون تـابزانن سـەرئەنجامی چیرۆکی عەلی بەکوێ دەگا.

عـەلی لـە نێوان ئـاپۆرەی خەڵکەکـەدا وەسـتابوو، ئـەوان دەسـتیان بەسـەر سـەر و شـانو ملیدا دەهێنـا، وەک ئــەوەی خۆیــان دڵنیاکەنــەوە کــە هێـشتا عەلــی زیندووەو ناگەڕێتەوە بۆ سەر گۆڕی دایکە هاجـەر و شاری دڵنشینی ئەسفەهان.

لە ناو ئاپۆرەکەدا یـەکێک دەیگوت: دەنگی عەلـی دەچێتەوە سەر دەنگی خێزانەکەمان. یەکێکی تر هەڵـی دەدایەو دەیگوت: عـەلی چـاو و برۆکـانی ڕێک لـە بـرا جوانـە مەرگەکـەی مـن دەچێـت، کـە پێـش چـوار پێنـج ساڵ لە شەڕی داگیرکەراندا شـەهیدبوو. هـەر یەکـە بـە

جۆرێک وێنەی عەلیان لە دڵی خۆیدا نەخشاندبوو. پەیکەری عەلیان لەسەر ترۆپکی بیرەوەری خۆیان هەڵکەندبوو.

ئامادەبوان ئاپورەیان دابوو لە باڵای حەپەساوی عەلی. . دادوەر بڵاوەی پێکردن عەلیش لە بەردەم دادوەردا نوشتایەوە، وەک ئەوەی سوپاسگوزاری ئەم ماندووبوونەی لێبکات. دادوەر چووەسەر کورسیەکەی خۆیو هیچی نەگوت. عەلی بەخەیاڵی دوێنێ ئێوارەیەوە سەرگەرم بوو، هەر بە چاو بە شوێن تارمایی کچە باڵابەرزە قژدرێژەکەدا دەگەڕا، نەیبینیەوە! عەلی عارەقەی ماندووبوونێکی بێشوماری دەردەدا. شڵەژابوو وەک شڵەژانی بێچوە پشیلەیەک لە بەردەم بەردبارانی چەند منداڵێکی چەتوندا.

ویستی لە یەکێک لە ئامادەبووان یان پاسەوانی بەردەرگای هۆڵەکە بپرسێت کە ئەو چی لێهاتو بۆ نەهات! ئایا دێت! ئەی کە دێت کەی دەگات! بەڵام هەرزوو لە کردنەوەی ئەو گرێکوێرەیە پەشیمان بووەوە، کە ڕەنگە هێشتا زووبێ بۆ کردنەوەی. عەلی هەر دەیڕوانی لە ناکاو بینییەوە، وەلێ سەرسام بوو بە بینینەوەی. ئەو هاتبوو، بەڵام قژە درێژەکەی لە پشتەوە بە جۆرێکی ئەفسوناوی گرێدابوو، کراسێکی

خۆڵەمێشی لەبەر کردبوو، چەفتەیەکی قەترانیی دابوو بـە سـەر ملیـداو بـە شـانەکانیدا هـاتبووە خـوارەوە، هـەروەکو عـەلی چـۆن پێشتر مـشکییەکی خۆڵەمێشی کـە چـوار دەوری بـە خـەتی سـوور ڕایەڵـە کرابـوو کردبوویە ملی‌و لەسوچێکی نیمچە تاریکدا دانیشتبوو، جاروبار لە جێی خۆی هەڵدەستاو پاڵی دەنا بە دیوارە ڕەنگ زەردەکەوە، لەو دەمەدا عـەلی وای هەستدەکرد کە تابلۆیەکی غەمگینە و چاوەڕێی چارەنووسی خۆی دەکـات. ئـەو هونەرمەنـدەی دروسـتی کـردوە بـیری چۆتەوە ناوی خۆی لە ژێر ئەو تابلۆیەدا بنوسێت.

عـەلی خورپەیـەک ئاگـاداری کـردەوە، تـۆ بڵێـی هـەواڵێک ئاگـاداری کردبێتـەوە کە نزیکـیی مـن‌و ئـەو وەک نزیکـیی دوو خونچـەی گوڵـە باخێـک وابێـت کـە وەیشومەیەک لە یەکتری دابڕاندبێتن؟ زۆر ترسـا دڵـی کەوتـە پەلەپـەل. ئامـادەبووانی هۆڵەکـە هەسـتیان بـە تێکچوونـی بـاری دەروونـی عـەلی کـرد گوێیـان لـە ترپەی دڵی بوو. کتوپڕ نائارامیەک کەوتە هۆڵەکەوە.

عـەلی سـەری داخـستبوو، سـەیری مۆبایلەکـەی دەسـتی دەکـرد بـە وردی لێیـدەڕوانی شاشـەی مۆبایلەکەی وێنەی خۆی‌و دایکە هاجـەری لەسـەربوو. وێنەیەک جیاواز لە هەموو وێنەکانی تر. وێنـەی دایکە

هاجەر لە ناوباخێکی هەناردا، عەلی سەری خستبووە سەر ڕانی چەپی ئەو.

وێنەکــە هێنــدە ســەرنج ڕاکێــش بــوو عەلــی نەیــدەتوانی ســەر بڵندبکاتــەوە، نەیدەویــست دایکــە هاجەری جێبهێڵێت. لەو دەمەدا پڕ بەدڵ حەزی دەکرد بــاڵ بگــرێو بچێتــە ســەرگۆڕی دایکــە هاجــەری. بــە دیقــەت جــارێکی تــرو ســەد جــاری تــر ئــەو شــیعرە عیرفانیانــە بخوێنێتــەوە کــە بــاس لــەبێهودەیی ژیــان دەکــەنو لەســەر کێــلەکەی نوســرابوون، کــە شــیعرە عیرفانیەکانی خیام و حافیزی شیرازیو حیکمەتەکانی ئیمامی عەلی بوون.

ئەو حەزی دەکرد دووباڵی لێ پەیدابێتو بچێتە قــەراغ شــاری ئەسفەهان، پڕ بــەدڵ بگری بۆ دووری دایکــە هاجــەریو چارەنوســی نادیــاری خــۆی، بــەڵام نەدەکرا. . ! خــەیاڵی عــەلی هێنده لــە وێنەکــەدا ڕۆچــوو بــوو هــەموو ئامــادەبوانی هۆڵەکــە کەوتنــە خــەیاڵــی ئاگادارکردنــەوەی ئــەو. دادوەرەکــە ویــستی دۆخەکــە هێمــن بکاتــەوە، چــاوی بــە هۆڵەکــەدا گــێڕا وەڵامــی پیــاوێکی کەڵەگــەتی تەمــەن ســەرو شەســت ســاڵانی دەدایەوە، پیاوەکە داوای دەکردو سووربوو لـە سـەر ئــەوەی دەردە دڵ لەگــەڵ ئامادەبوانــدا بکــات. دادوەر

ڕێگای پێدا. پیاوەکە جەستەیەکی بە هێزو بە چاوێکی جوتیارانە دەیڕوانی. وەک ئەو پەلەوەرە کێوییەی هەمیشە بە هەر چوارلادا دەڕوانێ تا لە مەترسی دڕندەو مرۆڤە ڕاوچییەکان دڵنیا بێت.

ئەو هیچی وای دەربارەی عەلی نەوت ئەوەندە نەبێت وتی: من لە هەمووتان زیاتر حەزدەکەم عەلی کوری من بێت کە ڕەنگە واش نەبێت دەرنەچێت. ئەگەرچی منیش وەک ئێوە چاوەڕوانی ئەنجامی تاقیگاکانم، بەڵام دڵم خەبەری پێداوم ئەو بەشێک بێت لە جەرگم. تا کاتی دەرچوونی تاقیگاکان من هیچم نیە بیڵێم ئەوەندە نەبێت؛ دڵنیام لەهەر شوێنێکدا جەنگ هەبوبێت خەڵکی ئەوێ چاوەڕوانی ئەنجامی تاقیگاکانن چاوەڕوانی بەسەرهاتی عەلیەکانی خۆیانن ئەو دەیگوت: ونبوونی عەلی تەنها لە شاخەکانی شنرویێو لاپاڵەکانی عەبابەیلێو چیا بەرزەکانی باڵامبۆدا نین. ڕەنگە دەیان عەلی هەبن لەوێ لە شارە دوورو نزیکەکانی دونیادا ئێستا بەشوێن دایک و باوکو براو خوشکەکانیدا بگەڕێن. کە ڕۆژێک لە ڕۆژان دایکێکی برسی هەر بە مەلۆتکەیی لە ڕاستەڕێی شەقامێکدا جێی هێشتوون. دەزانم گەڕان بەشوێن ونبویەکدا گەلێ ئەستەمترە لە مردن. من

جوتیارم بە بازووی خۆم شاخم هێناوەتە سەر چۆک. جۆگە پیاسەی تێدابکاتو بەردم ناچارکردووە بشکێ تاسنگی بکەم بە پلوسک بۆ چەند درەختێکی گەڵا سەوز. ئەگەر ئەمە تاوانێک بێت بەرامبەر بە سروشت کردوومە داوای لێبووردن لە ئێوە و ئاسمان و سروشت دەکەم. من تەنها بۆ ژیان سروشتم ئازارداوە. تا مرۆڤ هەست بە بەردەوامی ژیان بکات. من ئەگەر گوناهباریش بم گوناهبارێکی ناشرین نیم تاشایەنی دزینی منداڵەکانم و گەڕان بەشوێن پارچەیەک لە جەرگمدا بم.

پێچەوانەی خاوەن کارگە بەرهەمهێنەرەکانی مەرگ، ئەوکارگانەی خەریکی دروستکردنی ڕابوردوییەکن لە خراپەی جەنگە وردو درشتەکان. تەنانەت ئەو جەنگانەی سەربەستی نیشتیمانو یەکسانی مرۆڤ و هەموو شتە جوانەکانیش دەکەن بە بەهانە بۆ خۆیان. ئەو جەنگانەی فەرماندەو سەرکردەی جەنگە سپی و ڕەش و هەمەرەنگەکان کە باخچەکانیان بەپاشماوەی پارچە ئێسکی جەنگاوەری جەنگە گەورەو بچووکەکان تەنراوە. ئەو باخچانەی سەرچاوەی ئاوەکەیان کارێزی ئازارو کانیو جۆگەلەی خوێنی خەڵکییە. ئەوان ئازاری سروشت

دەدەن، تا عەلیەکانمان لێ وون بکەن. ئێمەش تاماوین بەشــوێنیاندا بگەڕێیــن یــان بەدیــار بیرەوەریــی و تارماییەکانیــانەوە کــۆتەڵ بگــێڕین. لەباخچەکانیانــدا درەختیــان لــەزێڕو وزیــو گرتــوە تادرەختــەکانیان لــە ڕەنگی درەختی خەڵکو خوا نەچێت، ئەوان سروشت وەک باخچــەی ئــاژەڵان دەبینــن، کــە مرۆڤــی دڕنــدەو مــەلو مــور و هــەموو گیانلەبــەرەکانی تێدا دەژیــن. لــە باخچــە زێڕینییەکانیانــدا، هــانی کەڵەشــێرو نــێرە قــەلو گەمـــاڵ و کەڵـــە کێویـــەکان دەدەن یەکـــدی بخـــۆن، پەلاماری یــەکتر بدەن تــا شــەکەتو ماندوو خوێنــاوی دەمانهێننـــە پێکـــەنین. باخچـــەکانیان پـــڕە لـــە مەلـــی سەرســوڕهێنەر تــا نەخۆشــیەکانیان وەک جنۆکــە لــە لاشــەیان بهێننــە دەرەوە. باخــەکانیان پــڕە لــە تاوســی ڕەنگــاو ڕەنــگ تــا هــەرکاتێ ئــارەزوو بکــەن لــە لــە نجــــەولاری ژنێکــــی جوانــــتر بــــڕوانن لــــە ژنــــە لەبەرچاوکەوتووەکانی خۆیان.

بە وەڕینی سەگی بەر قاپیەکانیان دڵخۆش دەبن، تــا هەمیــشە گوێیــان بە وەڕیــن بــزرنگێتەوە کــاتێ سەگەکان هەست بە برسێتی دەکەن. بە کلکی درێژی مــایینو ئەســپە دەگمــەن و نایابــەکانیان سەرســامن، کاتێ بــەجیا کلکە لــەقێیان بۆ دەکــەن. ئەوانە ڕۆژانــی

ڕابردووی خۆیـان دێتـەوەپێش چـاو تـاكو بـە ئاینـدەی خۆیان دڵخۆشبن.

باخچـەكانیان پـڕە لـە مـامزو كاریلـەی ڕەنگـاو ڕەنـگ، هەتـا دیمـەنی كچـە نەباڵقەكانیـان لـە پێـش چاوبێت ئەو كچـانەی كـە چارەنوسـی برسـێتی ملیـان پێ كەچدەكات بۆ لەزەت. قاقا بەو پەندە پێدەكەنن، كە دەڵـێ "خۆشـەویـستم، هـەموو ئەنـدامەكانی جەسـتەم بۆلـــەزەت بـــەكاردێنم تـــەنیا لێوەكـــانم نـــەبێ بـــۆ خۆشـەویـستی تـۆ" ئەمـە دەسـكەوتی هـەموو جەنگـە گەورەو بچـووک و ڕەش و سـپی و هەمـە رەنگەكانـە. دادوەر حەپەسـابوو كـە چـۆن جوتیـارێكی سـادە ئـەم هەموو ئەندێشە قوڵانەی هەیە، بەتایبەتی دواین دێڕی قسـەكانی دادوەرەكـەی سـەرسـام كردبـوو كـە وتبـوی كرمـی برسـێتی هێـواش هێـواش چـواردەوری مـرۆڤ دەتـەنێ، تامـل كـەچ بكـات وەک مـل كـەچكردنی كەرتە شـاخێک بـۆ سروشـت تـا بەیـەكجاری هـاڕە دەكـاو وردوخـــاش دەبێــت. دادوەرەكـــە قـــوڵ لـــەجوتیارەی دەروانی. سـەرسام بوو بە هونەری فێربوون‌و سـوود وەرگرتـــنی لـــەژیان. لەبـــەر خۆیـــەوە گوتـــی: ژیـــان قوتابخانەیەكی گەورەیە مرۆڤ، هەموو تەمەنی بەشی ئەوە ناكات لەقۆناغی قوتابێتی تێبپەڕێت. بۆیە ویستی

بەشدارییەکی هونەریانە بکاتو لەسەرخۆ ئەوپەڕی توانای ڕۆشنبیریی خۆی بۆجووتیار وئامادەبوان ئاشکرابکات. لەسەرخۆ گوتی:باشە مادام کار گەیشتە گێڕانەوەی چیرۆکی ئەو مەرگە ساتانەی مردن لە ئاستیاندا لاڵە و کورتەبنەیە بابپرسین؛ ئەی ئەو ژنانەی مێردەکانیان خۆش ناوێت شەوانیش تاکو بەیانی لەگەڵیاندا دەست لە ملانن بە بەراورد لەگەڵ ئەو ژنانەی بەنەفرەتکراوی هەمووانن. گوایە ئەوان لە بازاڕی فرۆشتنی جەستەدان و ئەمانیش بەتەنها هەر هی مێردەکانیانن. بەڕاستی جیاوازیەکانیان چییە. ها. . بەڕاستی جیاوازیەکانیان دەزانن؟ دادوەر بێ دەنگ بوو چاویلکەکەی لە چاوی کردەوەو قەڵەمەکەی بەخێرایی خستە سەر کاغەزەکانی بەردەستی، هەستی کرد پیاوانە دەدوێ وەک هەموو پیاوێکی گرێدراو تەنها بە پەیمانێکی فەرمی سەر کاغەزەوەو هەرچی ئەوەی لەمێژە لەناخیدا پەنگی خواردبێتەوە دای ڕشتبێتە سەرزەوی. عەلی شەرمنانە سەرنجی لەسەر کچە قژدرێژە بالآ بەرزەکە چەقیبوو. کچە تێگەیشت وەک تێگەیشتنی پۆلە کۆترێکی ماڵیی لە ڕۆکردنی مشتێ گەنم.

***

هێشتا تیمە پزیشکییەکە نەگەیشتبوونە هۆڵەکە، دادوەر ئاگاداری ئامادەبووانی کردەوە کە؛ ئەنجامی تاقیگـەکان ڕەنگـە کـەمێ دوابکـەوێت لەبـەر سـەختی کارەکـەو بـۆ دڵنیـایی تـەواوی تیمـە پزیـشکییەکە لـە ئـەنجامی کارەکـەیان. عـەلی زیـاتر هەسـتی بـە بێزاری دەکرد، بە تایبەت زۆر چیرۆکی تراژیدی لـە هۆڵەکـەدا دەگێڕدرایەوە، تەنانەت مرۆڤ بەرگەی گوێ گرتنیشی نەدەگرت، بەتایبـەتی منـاڵان و ژنـە سـک پڕ و بەسـاڵا چووەکان. بۆ نموونە یەکێ لەئامادەبوان لە نێوان دوو کچدا دانیشتبوو کـە هـەردووکیان ڕووخـساریان جێ برینـی ژەهربارانیـان پێـوە دیـاربوو. دەسـتەکانیان بـە ژەهرەباکـە سـوتابوو، وەک دوو مرۆڤـی کەمئەنـدام هەڵدەسـتانو دادەنیـشتنەوەو جێیـان بـەخۆیان نـەدەگرت. پێـش ئـەوەی باوکیـان دەسـت بکـات بـە گێڕانەوەی چیرۆکەکەی داوای لێبوردنی لە ئامادەبوان

کـرد، لەبـەر خـیزە خـیزی سـنگی هـەردوو کچـە عازەبەکـەی کـەمێ بڵندتر قسە دەکـات تـا بەئاسـانی ئەوانـەی لـە دەوروبـەرن تێبگـەن کـە لـە کاتـی ژەهربـارانکردنی شـارەکەیاندا بـەو چەکـە کوشـندەیە پێکـراون‌و ڕۆژ بـە ڕۆژ گـوزەران و تەندروسـتیان بەرەو خراپتر دەچێت، ئامادەبووەکە ڕویکردە عەلی وەک ئەوەی کارەساتەکەی بیر بهێنێتـەوە کە دەمێکە لە لاپەڕەی گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا بە مانشێتی گەورە گەورە دەنوسرێت تا تیراژی ئـەو بڵاوکراوانـە زۆرتـر ببـن و خـەڵک لـە جـاران زیـاتر بیـانکڕێ تەنانـەت ئـەو هەموو تیم‌و ڕێکخراوە ناوچـەیی‌و جیهانییـە کـە تەنها کۆنگـرە و کۆنفـراس و سـیمینار لـەبارەی ئـەو چەکـە کۆکوژانـەوە دەگـرن. هـەر دوای تـەوابوونیان لەبـەر دەرگـای دەرەوەی هۆڵـەکان پەشـیمان دەبنـەوە لـە بڕیارەکانیان و یادداشتە بەنرخـەکانی خۆیـان دەخەنە تەنەکە خۆڵەکانەوە. پیاوەکە ئەو ڕۆژانـەی دەهێنایـەوە یاد کە ڕۆژی ژەهربارانکردنی شارەکە لە دەیـان شـیو و دۆڵ‌و جۆگەلـەی جیاجیـاوە سـەرچاوەی زەڵـم فراوانـتر دەبـوو. ئـەو سـەرچاوەیەی کەدەکەوێتـە باکوری ڕۆژئـاوای شـارەوەو تاکـە ڕێگـا بـوو بەسـەر پـردی ڕزگاربوونـدا بگەیتـە سـنووری ئەودیـو

ژەهرەباکە. ئاوەلێڵە هەڵچووەکە تادەهات بەهاژەترو خوڕتر دەینواند ئەو ڕۆژەی ژەهر لەسەرخوانی ماڵەکان کرا بە دیاری و دانرا، ئاسمان بە کوڵ دەگریا وەک گریانی ژنێکی غەدر لێکراو. لەجێی باران قوڕاوێکی خەست بە سەرچاوەکەدا دەهاتە خوارەوە. سەدان ماسی گەورەو بچووک کەوتنە سەر ئاو، بەدەیان تارمایی گیانیان دەکرا بە بەرداو پەلاماری خەڵکی تۆقیوی شارە ژەهربارانکراوەکەیان دەدا. سەرچاوەی زەڵم کە دەچووە سەر گۆمی قوڵو فراوانی ڕووباری سیروانەوە هێندە لێڵ بوو مەترسیت دەکرد دەریا گەورەکان دزەیان کردبێتە ناوییەوە. هەرکەسێ لەتاو مەرگ بیویستایە لە وێوە دەرباز بێت و سنووری ژەهرەباکە تێبپەڕێنێت بەسەدان ماسی جۆراوجۆر پەلاماری دەست و قاچ و ئەندامی لەشی دەدان و دەیانخواردن. چەندین منداڵی نابالٚق بەسەر ئاوەکەوە ڕەش دەچوونەوەو پاڵ کەوتبوون چەندین ساوای ناوبێشکە بەسەر شەپۆلەکاندا دەهاتنە خوارەوە. لەزۆر شوێندا خەڵکی پۆل پۆل بەئاشکرا خۆیان دەدا بەدەم ئاوەخوڕ و لێڵەکەی زەڵمەوە. ماسییەکان پەلاماری زۆربەیان دەدان و دەیانبردن بۆ ژێر لێڵایی ڕووبارە خوڕەکە.

زۆرخـێزان بـەپێی پـەتی و بـێ بـەرگ و تەنانـەت بـە کوێـری رێیـان دەکـرد و دەگریـان زۆر جـاریش هـەر ئەو خێزانە ماندوانە بۆ بارسوکی ڕێگەیان لەناچاریدا هەنـدێ لـەکەل و پەل و منداڵـەکانی خۆیـان لـە گـوێ ڕووبـارە لیڵەکـە جـێ دەهێـشت هـاواری ئەو منـاڵە سـاوایانەو هـاژەی ڕووبـارە هەڵچوەکـە تێکـەڵی یـەک دەبـوون کـە هیـچ کـەس نەیدەزانی ئـەو ڕووبارە چـی دەبیستێ و ئەو منداڵە جێ هێڵراوانە چی دەڵێن.

مینــەکانی ســەر ڕێگــای ڕووبــارە لیڵەکــە کــە سەربازە شەڕکەرەکان بۆبەرەی دوژمن دایان نابوون جۆرێکیتر بوون لە دوژمنی مرۆڤ و دۆستی مـەرگ دەسـتو قـاچی زۆرکەسـیان لەبنـدا پەڕانـد . لەنێوانـی چەند هەنگاوێکدا مینێک چێنرابوو ئاسان نەبوو کەسێ بەخت یاری بێ و ئەندامێکی لەشی لەدەست نەدات. لە ئاسمانیــشدا وەک ڕێژنــەی بــارانی پۆلــە فڕۆکــە شەڕکەرەکان دەهاتن، میوانی مەرگ بوون کەس نەما بەسەری نەکەنەوە تەنانەت درەختیش نـەما گـەڵاو لق و چڵ و چێوی شەهید نەکرابێ.

سنووری نێوان شـاری ژەهـر خـواردو تـا شـارە چاو بە گریانەکانی دەووروبەر، بە ڕەوەجاشی گەورە گــــەورەو ڕیــــزە ســــەربازی جەســــتە بەفیــــشەک

داپۆشرابوو لەودیو تەلی دڕکاویەوە چاوەڕوانی ئێمە بوون. بگەینە لایان و هەر هەموو قۆڵبەستکەن، تا نهێنی ژەهرەباکە دەرنەچێت. تا برینی بەسامی ئەو خەڵکە نەگاتە دڵی هیچ کەسێ و بەسانایی کوژرانی شارێکی زەبەلاح بخرێتە پەراوێزی شەڕی نێوان هەردوو کەڵەگاکەوە. دادوەر دەیوویست شتێ بیری عەلی بێنێتەوە، تادڵنیا بێت کارەساتی عەلی جگە لە پشکنینی تاقیگەیی DNA بە جۆرێکی تر یەکلایی بکاتەوە. بۆیە هەمیشە هەوڵی دەدا هەریەکە چیرۆکی خۆی چۆن ڕویداوە وەکو خۆی بگێڕێتەوە، بەڵکو یەکێ لەو چیرۆکانە شتێ بیر عەلی بێنێتەوە کەیەکانگیر بێت لەگەڵ چیرۆکی عەلیدا.

عەلی لەسەر خۆی هەربۆ خۆی دەدواو دەیگووت؛ کێ نالێ ئەوەی منی گەیاندە بیمارستانی ئەو شارەی چەند فرسەخێ لە ژەهرەباکەوە دوور بوو، منی لە نوای ماڵە جوتیارێ نەدۆزیوەتەوە. ئەی کێ نالێ دوای بەجێمانم لە مردن، دەڵە گورگێک یان گیاندارێک نەیپاراستوم کاتێک گوێی لە گریانم بووەو هەستی بە تەنیاییەکەی من کردوە. زۆر کەس هەر لەوێ پرسیاریان لەعەلی دەکردو دەیانگوت:ئایا تۆ منداڵیی خۆتت بیردێتەوە. دەیان گووت ئایا تۆ

دەزانیت دوایـن جـار دەسـتت لەدەسـتی کێدا بـوو کە جێی هێشتی. پرسیاری وایـان لـێ دەکـرد ئەو هەسـتی بەبروسـکەی هەڵـدانەوەی برینەکـانی خـۆی دەکـرد بەڵام. عـەلی سـەری دەخـستە نێـو هـەردوو لەپـی دەسـتەکانیەوەو هـۆن هـۆن دەگریـا و دەیگـوت: نـا، هیچم بیر ناکەوێتەوە جگە لە سۆزی دایکە هاجەرم نەبێت، تەنها ئەوم بیر دێتەوە.

***

عـەلی کاتێـک سـەری لـەنێو لـەپی دەسـتەکانیدا دەرهێنـا. کچـە بـاڵا بـەرزە قژدرێژەکـە خـەریک بـوو کۆتـایی بـە گێڕانـەوەی چـیرۆکە دوور و درێـژەکەی خـۆی دەهێنـا. عـەلی نـەیزانی چەنـدێکە سـەری لـەناو لەپی دەستەکانیدا شاردبۆوە. بۆیە ئازارێک لە ڕۆحیدا گـەورە دەبـوو کـە نـەیتوانی چیرۆکـی ئـەو کچـە بـاڵا بـەرزە قژدرێـژەی بەتـەواوی گوێـی لێبێـت. کاتێـک لـە کۆتـایی قـسەکانیدا وتبـووی مـن لـە سـیانزە ماڵـەی هەڵەبجـەم، ئـەو سـیانزە ماڵـەی لانـکەی سەربەسـتی ژنـان و سـەرچاوەی فەرهـەنگی دامەزرانـدنی یەکـەم قوتابخانــەو یەکــەم باخچــەی پــڕ لەهــەنارو ســێو دەناسـرێنەوە. کاتێـک کچـە بـاڵا بـەرزە قـژ درێژەکـە نــاوی ســێوی هێنــا، هــەموو دانیــشتوانی هۆڵەکــە هێڵنجیـان دەهـات، خـەریک بـوو دەرِشـانەوە. کچەکـە دەیووت وەک دەڵێن؛ کاتێک دایکم ژەهرخنکێن کرا من

تەمەنم چەند مانگێک بووە، لەناو باخچە هەنارەکانی (سازاندا) دایکم مردو من دەمم هەر بە مەمکەکانیەوە جێمابوو. بە مردوویش تامی شیری دایکایەتیم دەکرد هەر ئەوەندەشیان بۆ گێڕاومەتەوەو هیچیتر. دەیگوت: دوای هانامان بۆ ئەو دیو سنووری ژەهرەبا دەیان پەرستاری خوێن شیرین دەیان پزیشکی بلیمەتو لێهاتوو برینەکانی ئێمەیان پاک کردۆتەوەو ڕزگاریان کردووین لە مردن. لەو ساتەوە کەهەستم کردووە دەتوانم پلە بە پلە بە پەیژەی تەمەنمدا سەرکەوم هەموو ڕۆژێک لە گۆڕستانە گەورەکەی ئەم شارەدا یەک بە یەک گۆڕە بە کۆمەڵەکان دەگەڕێم، ناوی هەموو خێزانەکەی خۆم بەسەر کێلە سپییەکانەوە دەخوێنمەوەو، بەڵام ئایا من چۆن دەتوانم دڵنیابم لە مردنێک کە کەس نەیزانیوە شێوە و ڕوخساری شێواوی کەسێکی خۆی لە برینی ژەهرەباکان جیاکاتەوە. کچە باڵا بەرزە قژ درێژەکە قوڵپی گریان تەنگی پێهەڵچنیبوو، لەوە زیاتر هیچی نەوت ئەوەندە نەبێت وەک دەمی بورکانێکی ئاگرین دایەپڕمەی گریان.

***

دادوەر سەیریێکی کاتژمێرە هەڵواسراوەکەی پشت سەری خۆی کرد، کاتژمێر لە پێنجی ئێوارە لایدابوو. هەستی بە ماندووبوون دەکرد، بە هێمنی دەیڕوانییە هەڵسوکەوتی ناسروشتیی عەلی. ئەو هەستی بەوە کردبوو، بەخۆی دەگوت؛ باشە ئەگەر ئەنجامی تاقیگاکان بمکات بە کوڕی یەکێ لەم خێزانانە. منیش دایکێکم هەبێت بەسۆزتر لە دایکە هاجەرم ئایا دەبێت بەراوردی ئەو هەموو دڵسۆزیەی دایکە هاجەرم لەگەڵ دایکێکی تازە ناسیودا چۆن هەست پێبکەم؟ دادوەر هەر لە ڕەفتاری ناجێگیری عەلی دەڕوانی چونکە دەیزانی کاتی هاتنی تیمە پزیشکییەکەو ئەنجامی تاقیگەکە هاتووە. دادوەر بەچەکوشەکەی دەستی هەموانی ئاگاداری کرد. تائامادەبن، هەرئێستا ئەنجامەکەتان بۆ دەخوێندرێتەوە. دوایین وشەی دادوەر تێکەڵ

بەخرمەژنــی شــەقەی خــێرای هــەنگاوەکانی تیمــە پزیــشکەکە بــوون بــۆ نــاو هۆڵەکــە. بێدەنگییەکــی سامهێنەر بەتــەواوی هۆڵەکــەی داگــیر کــرد. دەنگــی ترپەی دڵی ئامادەبوان دەگەیشتە سەرمێزی دادوەرەو تیمــە پزیــشکییەکە. هیــچ کــەس نەیــدەزانی لــەکوێوە دەســت پێبکــات، بــەچی ســەرەتای شــتەکان دەســت پێبکــەن. ســـەرەتا دادوەر بـــەدەنگێکی نـــوزەڵ وەک ئەوەی بـەزۆر وشـەکانی لـە قورگ دەربهێنرێت وتـی: ئامادەبوانی خۆشـەویست، خـەڵکانی چاوەڕوان، ئێستا ئــەنجامی هــەموو خێزانێــک بــەجیا دەخوێنــدرێتەوە. ئەگەرچی عەلی کوڕی هەموومانە، بەڵام ئایا دەبێ بە یــەکێ لــە ئەنــدامانی خێزانــی کــێ؟ دەبــا هــەموو چاوەڕوان بین بزانین چی دەگوزەرێت. دادوەر لـەوە زیـاتری پـێ نـەدەگوترا بۆیـە هـەموو لاپـەڕەکانی دایـە دەست پزیشکەکە تا لە جێی ئەو کارەکان تەواو بکات. لـە ڕاسـتیدا پزیـشکەکەش واقـی وڕمـابوو، نەیدەزانـی چی بڵێ، ناچار یەک یەک خێزانـەکانی بانـگ دەکردو داوای لێبووردنـی لێـدەکردن. هەنـدێ خـێزان بـەناوی خۆیانـەوەو هەندێ خـێزان بەنازناویانـەوە هەندێکیش بـەجۆرێکی تایبـەت بانـگ دەکـران، دوایـن کـەس کـە لەسوچی دادوەری هۆڵەکەدا خۆی مەڵاس دابوو کچـە

بـاڵا بـەرزە قژدرێـژە کـراس گـوڵ گوڵیەکـە بـوو، ئامادەبوان دەیانووت: عەلی هی ئەوانە، هی ئەو کچە باڵا بەرزە قژدرێژەیە، جگە لەو عەلی هی کەسی تر نیە. کچە باڵا بەرزە قژدرێژەکە ڕەنگی زەرد هەڵگەڕا، تف لەناو دەمیدا وشک بوو، تا دەهات چاوەکانی تروسکاییان ڕەش دادەگەڕا. پزیشکەکە بانگی ئەوی کرد، بەڵام ئەو هێزی وەڵامدانەوەی پزیشکەکەی نەبوو بڵێ: بەڵێ، یاخود، نا.

بەزۆر خۆی بە کێشکرد بۆ بەردەمی دادوەرو تیمە پزیشکییەکە. عەلی ورد ورد دەیڕوانی، هەستی بە تەریقبوونەوە کرد. هەموو گیانی نیشتە سەر عارەقێکی سارد فرمێسک لە چاوەکانیدا ڕامان، نەیدەتوانی لە جێی خۆی هەستێت. دەیزانی کارەساتێک بەڕێوەیەو هەر ئێستاکەش ڕودەدات. ویستی شتێک بکات، هەرشتێ! دەستەکانی بۆ بەرز نەدەکرانەوە، قاچەکانی بۆ نەدەجوڵێنداریەوە، وشەکان لەسەر زاری مەیبون. بەسەرسامی دەیڕوانی و هیچیتر. دادوەرو پزیشکەکە سەیری یەکتریان کرد، وەک لەبێهودەیی کارەکەیان بڕوانن، لەئەنجامی کارەکەیان ورد دەبوونەوە. ئەوانیش هەر سەرسامو حەپەساوبوون. دادوەرەکە هیچی نەگوت، ئەو

نەیتوانی هەر هیچ بڵێ، تەنها پزیشکەکە نەبێ کە وتی: خاتوون بەداخەوەم عەلی هیچی تۆش نییە و بەشێک نییە لە خێزانەکەی تۆش وەک ئەوان. کچە قژدرێژە باڵا بەرزەکە گریا، گریانێک بە کوڵ کە تێکەڵ بوو لە بێئومێدیو سەرەتای ئومێدێک کە نەیدەزانی ئەم چیرۆکە لەکوێوە سەرچاوەی گرتووە و بەکوێ دەگات. ئامادەبووان بە چاوی پڕ گریانەوە یەک یەک دەهاتنو دەستیان دەکردە گەردنی عەلیو دەگریان. دەستیان دەدا لە قژو شانیو هەموو جەستەیان ماچ دەکردو دەگریان. عەلی هێشتا هەر حەپەسابوو. هیچی نەدەگووت هیچیشی نەدەکرد، تەنها وەک پەیکەری پیاوێکی پیرۆز دەیڕوانی. خەڵک یەک یەک ماڵ ئاواییان لێدەکرد. کچە باڵا بەرزە قژدرێژەکەش هەروەها!

***

لــەوە بــەدواوە عــەلی لەیــەکێ لــە کۆڵانەکانــی گــەڕەکی کــانی ئاشــقان دەژیــا، ئــەو گەڕەکــەی وەک سـمبولێک وابـوو بـۆ ناسـینەوەی ئـەم شـارە هەمیشـە بریندارو دڵتەڕە. مێژووی ئەم گەڕەکە دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای یاخیبوون لـەو سنورانەی کـەس نەیدەزانـی لەودیویانـەوە چـی دەگـوزەرێ. زۆری ویـست هـەموو ئەو پەیکەری دێوەزمانە بشکێنن کە بەڕۆژ لـە خەڵکـی دەهاتنــە دەنــگو پــەلاماری ڕێبــوارو کچــانی تینــوی سەربەستیان دەداو بەری ئەو درەختە باڵا بەرزانەیان دەڕنی کە میوەی جۆراوجۆریان پیادا شـۆڕ ببووەوە. مۆڕەیـان لـەو کەسـانە دەکـرد کـە دەیانویـست شـتێک بڵێـن پێش ئـەوان کە کەسـی تـر نـەیوتوە. بەشـەویش ڕوویـــان لـــە ئەســـتێرەو مانـــگ و تریفـــە دەکـــردو بــەراوردیان دەکــردن بــەو شــتە جوانانــەی تــەنها لــە خەوندا دەبینرێن. تەنها ئەو دەست و پەنجانە دەیزانن

کــە وێنــەیان دەکێــشن لــە زەحمەتــدا زۆر نابــات دەتوێنەوەو لەناو دەچن. کانی عاشقان پەناگەی ئەو کچ و کوڕە بێ پەنایانە بوو کە بەهیچ کلۆجێ ئازادی نەیدەوێرا دوورو نزیک ڕووی تێبکات. لەوێ لەناو باخە هەنارەکانی ئەوێدا سەرەتا کۆترە شینکەکان خەڵکیان فێردەکرد کەچێژ لەخوێندن وەرگرن. فێریان دەکردن بەقوڵی بیر لە فڕین بکەنەوە تاسنووری ئاودیوکردنی خەیاڵ بۆ هەرجێیەک مرۆڤ حەز بکات. لــەوێ یەکــەم تەقــەی داگیرکــەر نــرا بەســنگی قوربانیدەرانی خاکەوە، هەرلەوێ یەکەم فیشەکی ئــازادیخوازان نــرا بــەقوفڵی ســەردەرگا ئەڵقــە ڕێزکراوەکانی سەر ئازادییەوە. سەردەمانێ‌لەوێ لەهەموو چەشنە کانزاکان دروشمی چەکوش و داسێکی قەدەغەکراو دەکران بە بەرلانک و دەسرازەو بەروانکەی منداڵە ساواکانەوە تا منداڵان چاویان بەڕەنجی باوکە هەژارەکانیانەوە هەڵبێ. کچانی ئەم گەڕەکە کچانی هەر هەموو گەڕەکەکانی تری شاریان هاندەدا گوڵی سوور بدەن لە ئێخەو پەرچەمیان. نینۆکی هەر دەپەنجەیان بە ڕەنگی قوربانی ڕەنگ بکەن. گەورەو بچوک ئێواران کاتی خۆرنشین دەچوون بۆ باخی میر، ئەو باخەی تەواوکەری

جوانییەکــانی کــانی عاشــقان بــوو. لەویٚ دیوانــی شیعرەکانی گۆرانیان لەباخەڵیان دەردەهێناو بەخەیاڵی عاشقانە گوڵە هەناری هەموو باخەکەیان سوورتر دەکرد، . گوێیان لە هۆرە و سیاچەمانە دەگرت. لەگەڵ چریکەی ئەواندا هەستت دەکرد باخی میر ئەوەندەیتر سەوزتر دەبێت و باڵای درەختەکانیش هەڵدەکشێن. هــەر لــەم گەڕەکــەدا عیرفانــە ئیمانــدارەکان وتیــان: باهەموو گەڕەکەکانی شار بەشداربن لە خوێندنەوەی ئــەو کتێبــە قەبانــەی زانــا مــردوو و زینــدوەکان نووسـیویانن. ئـەوان هەمیشە بـەکڵاو و سەرپۆشـە ســپییەکانی ســەریان و ڕیــشە تەنکەکانیانــەوە دەناسـرانەوە کـە ئیمانـدارە تووڕەکـانن. لـە ڕاسـتیدا کـەس نـازانیٚ ئـەم گەڕەکـە مێژووەکـەی بـۆ کـەی دەگەڕێتـەوە. ئەوەنـدە نـەبێت هـەر جارێک ئـەم شـارە وێرانـەخاک کرابیٚ یەکەمجار شمشێر خراوەتـە سـەر گـەردنی ئـێرە، هــەر جـارێکیش مـاڵێکی تیـا ئـاوەدان کــرابێتەوە شــەقامێکیان لــەم گەڕەکــە ســڕیوەتەوە. هــــەرکاتیٚ درەختێکیــــان تێــــدا چانــــدبیٚ خەڵفــــە خۆزگەیەکیان تیا هەڵکێشاوە. لەم گەڕەکە سەوزەدا کەشار هەموو چاویان بەجوانی ئەو دەڕشت لاسایی ئارایــشتی داروبــەردو ڕازاندنــەوەی جوانییەکانــی

ئـەویان دەکـردەوە. ژوورە تەنیاکـەی عـەلی لـەوێ بـە خــەیاڵی هونەرمەنــدێکی میهرەبــان ســواغ درابــوو. هەمیــشە وێنــەی کۆتــرە هاقووەکــان لەســەر تاقــی پەنجـەرەکەی گمـەیان دەهـات. ژوورە تەنیاکـەی هـەر هێندەی مـاوەی دارە دارەی سـاوایەک بـوو تـا دەگاتـە ئامێزی کراوەی دایکی، بەڵام پڕبوو لەپەیکەری هێشتا ڕۆح بە بـەردا نـەکراو. پەیکـەری کچێکی باڵابـەرز، کە بەتــەنیا بــە چاوەکــانی دەیتوانــی تورەببێــت یــان زەردەخەنــە دابــەش بکــات، یــان بگــری‌و بــەچاوە گەورەکانی لەگەڵ عەلی بدوێ‌و دڵنەوایی بکات. عەلی بـە فڵچەکـەی دەسـتی کـە هەمیشە لە کـاتی کارکردنـدا لێزانانـە لـەنێوان دووپەنجـەی دەسـتی ڕاسـتیدا چەسـپ بـوو، وەک ئـەوەی نـەهێڵێت هیـچ ئەنـدامێکی جەسـتەی خۆی پێی بزانێت. بە هێمنی فڵچەکەی دەگرت‌و دەیـان وێنەی گەورەو بچووکی ئاویی دەکێشا. عەلی ئیـتر لـە دوای ئــەو ســاتەوە کەیــەکاڵا بــۆوە لــە ئەندێــشەی تاقیگـەکان. خـۆی تێکـەڵ بـە هـەموو ڕەنگـەکان کـرد، تەنانەت لەناو هەموو ڕەنگەکانی نێو پەلکە زێڕینەشـدا وێنـەی دروسـت دەکـرد کـەس نەیدەزانی کـێ‌و بۆچـی هێنــدە پــێی سەرســامە. عــەلی لــە وڵاتــی غەریبیــدا خوێندنەکــەی لــە ئـامێزی دایـکە هاجەریـدا لەبـواری

زەویناسیدا بوو. ئەو دەیزانی چینەکانی زەوی وەک مـــــرۆڤ هەرچینـــــەو ڕەنگـــــی خـــــۆی هەیـــــەو بەتایبەتمەنـــــدییەکانیەوە دەناســـــرێنەوە دەیزانـــــی باسکردنی چینێک لە جێگەی چینێکی تر گەمژەییەکی چەند گەورەیە. لەوێش لەناو چینە بەردەکاندا خەیاڵی دەخستە ناو قوڵایی بەردەکانەوە. هەندێ جار لەسەر پشتی گابەردێک وێنەی مامزو کاریلە کێویەکانی دروست دەکردو هەرخۆیشی بە هاوڕێکانی دەگوت: هاوڕێیان گوێتان لە دەنگی قاڕەقاڕو دەنگدانەوەی دەنگی ترپەی لاقە بچکۆلەکانیانە لەکاتی یاریکردندا. لەوێ لەسەر ئەو گابەردانە سمکۆڵانی ئەو ئەسپانەت دەبیست کە لە تابلۆیەکی گەورەدا سمکۆڵانیان دەکرد و پڕ بەژوورەکەی عەلی دەیان حیلاند. بە جۆرێک تۆ وا هەستت دەکرد هەر ئێستا نا تاوێکی تر چوار چێوەی تابلۆکە دەشکێنن و بە چوار ناڵە دێنە دەرەوە. هاوڕێکانی عەلی هەمیشە سەرسامی شتێک بوون کە نەیاندەتوانی لە عەلی بپرسن، یان هەر بیر لەو پرسیارە بکەنەوە تاوەکو بزانن ئەو کەسە کێیە، کە بەسەدان تابلۆی جۆراو جۆر گوزارشتیان لە نیگایەکی ئەو دەکرد. کە نیگای هیچ تابلۆیەک نەدەچووە سەر نیگای تابلۆیەکی تر. هەندێ تابلۆی

هەڵواسـیبوو باسـی لەتێکـەڵکردنی مـەرگ و ژیانـی دەکرد، کە بەتەنیا لە چاوی ئافرەتێکدا کێشرابوو هـەر خۆی دەیزانی چۆن چۆنی زەردەخەنەو خـەمی تێدا جیـا بکاتـەوە. بنمیچـی ژوورەکـەی عـەلی بـە وێنـەی دایکێک کێشرابوو بە ئاشکرا دڵۆپ دڵۆپ میهرەبانی لێـدەتکا بەجۆرێـک هـەموو ڕاخـەری ژوورەکـەی تەڕدەکرد. بۆنی گوڵاوی دایک لـە ژوورەکەی دەهات، بەهـەرچوار لای ژوورەکـەدا تەنانـەت لـە سـوچی چێشتخانە بچوکەکەیدا دەیان میناتۆر نەخشێنرابوون، هەر بە چاو بەخێرهاتنی میوانەکانی عەلیان دەکرد. لە سەر کونی کێلونی ژورەکەو لەسەر تاکە داخراوەکانی پەنجـەرەو هـەموو دەرگاکـان بـە میناتـۆر نەخشێنرابوون هـەر بـەڕوانین دەتزانـی هەریـەک لـەو میناتۆرانە چیدەڵێن. سحری ڕوانین ماڵەکەی کردبوو بـە سـەمفۆنیایەکی بێدەنگ. هەرهـەموویان بەبێدەنگی دەدووان دەتتوانی گوێ بگریت یان تێبگەیت کـە چۆن چۆنـی دەیانـەوێت بکەونـە جوڵـەو سـەرنجدان. لـە نـاو هـەر تابلۆیـەکی چـاودا کـە بـە دەیـان تـابلۆی جیـاواز جیـاواز هەڵواسـرابوون وێنـەی کچێکـی باڵابـەرز و هەنـدێکیان نەخـشەی قژێکـی درێـژوو هەنـدێکیان کراسێکی گوڵ گوڵی تێدا کێشرابوو. بەتەنیا هەر عەلی

دەیزانـی نهێنی ئەو تابلۆیـانە چییـە. لـەزۆر میناتۆردا دەیویست ئەو بۆنە خۆشانە بدۆزێتـەوە کە لـە وێنـەی تـاڵ تـاڵی قژە درێژەکـەو تـابلۆ باڵابـەرزەکانو تـابلۆی کراسە گوڵ گوڵیەکە جۆرە بۆنێک دەربهێنێت جیاواز لە بۆنی ئەو تابلۆیەی بۆ هاجەری دایکی کێشابووی، هاوڕێکانی دەیان گووت: عەلی ئێمە هەمووومان بۆنـی قژ و سنگی دایکی خۆمـان دەکـەین لـە ڕوانینی ئـەو تابلۆیەدا. ئـەو هەمیشـە وەک هونەرمەندێکی بلیمـەتو خولْقێنـەر کـە بیـەوێت تابلۆیـەک بکێشێت قسـە بکـاو گــوێ بگــرێو وەڵام بداتــەوە. تابلۆیــەک پێبکــەنێو بگرێو پەشیمان بێتەوە لـە تورەیی نووکی فلْچەکـەی دەخستە نێوان پەنجـە کەڵـەو پەنجـەی شـایەتمانیەوە. نوکی فلْچەکـە بـەلای چـەپی کۆتـایی پەنجـە گەورەیـدا تێپـەڕ دەبوو. خـەریکی وێنـە کێشانی تابلۆیـەک بـوو قژێکــی درێــژ تــاخوار کەمەرە باریکەکــەی دەکــشا. سێبەرێکی ڕووناک سـەری نـابوو بـە ناوەڕاستی قژە درێژەکەوە. سێبەری پیاوێک بـوو دەیویسـت مەسـتانە خــۆی لــە بۆنــی ئــەو قــژە تــێر بکــات. لــە شــێوەی ڕێکخستنی قژە درێـژەکەدا دەتتوانـی بۆنـی تـاڵ تاڵـی ئــەو قــژە بکــەی کــە وەک یــاڵی ئەســپێکی ڕەســەن شۆڕببوەوە. هەستت دەکرد ئاونگی بۆنەکە دەکەوتـە

سەر دەستتو دەستەکانت بۆنی بەهەشتیان. لێدەهات. بۆنێـک بــە ئاســانی دەچێتــە ڕۆحتــەوەو تــا هەتایــە دەرنایەت. لە تەنیشت ئەوەوە تابلۆیەکی بۆنداری تری کێــشابوو، تــابلۆی دارســێوێک بــە ســەدان ســێوە لاســورەی گرتبــوو، بایــەکی هێــواش دارســێوەکەی ڕادەژەنـد، بێئـەوەی گەڵایـەک بوەرێـت، یـان چڵـێ لـە دارسـێوەکە شـکا بێـت، بـەڵام لـە ژێـر دارسـێوەکەدا سەدان مەلو مور، دەیان چۆلەکە و کۆترو پەلـەوەر مردبوون. یان لـەکاتی گیانـەڵادابوون. بۆنـی ژەهرەکـە دەگەیشتە قورگمان چاو و گوێو لوتمان دەکزایەوە. هــەمووومان خــەریک بــوو بخنکێیــن. گەلــێ وێنــەی سەرسـوڕهێنەری لـە بۆنـی قـژی ئـەو کچـەو سـحری چاوەکـانی دەرهێنـابوو. کردبـووی بـە تـابلۆی سـەیر سـەیر. وەکـو تـابلۆی خونچەیـەک لـە ژێـر تیـشکێکی دزەکردودا لەکاتی پشکوتندا. یان قژێکی بـەر شـەپۆلی نەرمەبایەکی خێرا تەنانەت هەستت بە ڕەنگ و بۆنـی تیژی باکە دەکردو دەتتوانی خێرایی باکـەش بپێویت. لــە تابلۆیــەکی تــردا هــەر هێنــدەی چــاوی مامزێکــی حەپەساو چڵە نێرگزێک بە قژێکی درێژ داپۆشـرابوو، لــە هەنــدێ جێگەداشــەونمی وردو درشــت بەســەر گوڵەکـەوە نەخـشابوو. لـە تابلۆیـەکی لـەو بچوکـتردا

وێنـەی چڵـە ڕێحانەیـەکی گەشـاوە بـە خـۆری بەیانـی لـەناو گەڵایەکدا بـە شـێوەی قژێکـی هـەڵوەریو دەبینرا کـە ڕەنگـی لەگـەڵ ڕەنگـی چڵـە ڕێحانەکـەدا دەگونجـا هەستت دەکرد سروشت خـۆی نەخشاندوویەتی بۆیـە ڕۆحـت بـۆ بۆنکردنـی گـەڵای جـاترەو ڕێحانـە کێویلـە دەبـزوا. ڕۆژانـە بـۆ چەنـد سـاتێک عـەلی لـە ژوورە تەنیاکـــەی خۆیـــدا پاڵدەکـــەوت دەیڕوانـــیو هیچـــی نـــەدەگوت. لـــە ناکـــاو بزەیـــەک وەک ســـەرەتای ســـەر دەرهێنانی چڵـە گـەنمێک وردە وردە بـاڵا بکـاتو ببێت بـە خەندەیـەکی شـیرین، ئیـتر قاقـا دەکەوتـە پێکـەنین، بـیری کەوتـەوە دەیگـوت: دایکـە هاجـەرم هەمیـشە دەیگـوت ڕۆڵـە عەلیەکـەم هـەناو و بەنـدی جگـەرم وازبێنە لە وێنەکێشانی زیندەوەر. دەستم دامێنت عەلی پەشـیمان ببـەرەوە لـە گونـاه. هـەموو دەمـرین عەلـی هـەمووومان گیـای مـردنین. مـەرگم پێـش مـەرگی تـۆ کەوێت. دوایی ئاخر چۆن گیان دەکەیت بە بـەری ئـەو زیندەوەرانەی بە دەستی خۆت کێشاوتن. عەلی کوڕم پەشیمان ببەرەوە لە گوناه.

عەلی لەبەر خۆیەوە دەیگوت: یـادت بـەخێر دایـە، ئەگەر ئێستا لای کوڕە تەنیاکەی خۆت بویتایـەو ئـەم هەموو تابلۆو وێنانەت بدیایە چیت پێ دەوتم، دەزانـم

بـەرۆكی گونـاه باریـت ڕادەتەكانـدمو دەت گـووت؛ مەگەر هەرخوا بتبەخشێت سنووری گوناهی بچووكت تێپەڕانـدو واخـەریكی گونـاهی گـەورە كردنیـت. عەلـی لەبـەر خۆیـەوە پێدەكـەنی تـا مەسـت دەبـوو. ئینجـا دەیدایە قوڵپی گریانو دەیگوت یادت بـەخێر تەنیایـی چەند سەختە دایە. . !

***

عەلی نەیدەزانی بۆ هێندە نیگەرانە لە ئەنجامی تاقیگـەکان، تـا ئەودەمــەش هێـشتا وێنــەی هۆڵەکـەو دانیـشتوانی لـە پێـش چـاو کـاڵ نەببـۆوە، ئەگەرچـی بەدەگمـەن دەچـووە دەرەوەو تـازۆر پێویـست نەبوایـە ژوورە تەنیاکەی خۆی جێنەدەهێشت. هەر ئەوەندە لـە شــوێنێکی پــەراوێزکراوی شــارەکەدا دەچــووە ســەر کارەکــەی و زۆر بــەخێرایی دەگەڕایــەوەو خەریکــی ڕێکخستنی کـارە هونەریـەکانی دەبـوو. لـەو ماوەیـەدا یەک دوو جـاریش ئێـواران درەنگـانێ بـەلای هۆڵەکـەدا تێپـەڕ بوبـوو. لەڕاسـتیدا چـاوی بـەرایی نـەدەهات بـە تـەواوەتی تەماشـای هۆڵەکـە بکـات. حەزیـشی دەکـرد جـگە لەوێـنەی کـچە بـاڵابەرزە قـژ درێـژەکە وێنــەی ئامــادەبوانی هۆڵەکـە لــە بـیر خــۆی بەرێتــەوە، کــە ناخۆشــترین چیرۆکــی مەرگەســاتی لــەوێ بیــست، ئەگـەرچی حەقیقـەتی کارەسـاتەکەی لـەوێ زانـی کـە

بەڕاستی چی لەشارەکەیدا گوزەراوە، بەڵام هەمیشە چیرۆکی خۆیو کچە باڵا بەرزە قژدرێژەکەی لە پێش چاو ون نەدەبوو، لەڕاستیدا هەر بەو چیرۆکە پەنهانو تەواو نەکراوانەیشەوە دەژیا. وایشی هەستدەکرد ئەو چیرۆکە پچڕ پچڕو تەواو نەکراوانەی نێوان خۆی و کچە باڵابەرزە قژدرێژەکە بەشی هەموو تەمەنی دەکات تاپێی بژی و هەست بە بێکەسی خۆی نەکات. عەلی کاتێک لەگەڵ دایکە هاجەریدا دەژیا، دەیان چیرۆکی دەربارەی مرۆڤە پەناهەندەو پەرتەوازەکان خوێندبوەوە. لەو کاتەوە سەرەتای چیرۆکەکەی خۆیان بە ناتەواوی بۆ گێڕابۆوە. بەشوێن ئەو کارەساتانەدا دەگەڕا کە لە ریپۆرتاژو بەسەرهاتەکاندا دەنووسراون هیچ ژمارەیەکی ڕۆژنامەی (هاوڵاتی) لە دەست دەرنەدەچوو کە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بوو لەیەک کاتدا بەهەموو وڵاتدا بڵاودەکرایەوە. بەیانیان زوو زۆرجار پێش کردنەوەی دەرگای ڕۆژنامەفرۆشەکان دەگەیشتە ئەوەێ و چاوەڕوانی هاتنی ڕۆژنامەکەی دەکرد. هەر کە ڕۆژنامەکەی دەکڕی ئۆقرەی نەدەگرت دەکەوتە گەڕان بەشوێن لاپەڕەی (خەمی هاوڵاتیان)و بەشوێن کارەساتی پڕ لەمەینەتی

پەناهەنـدەو ئـاوارەو بێدەرەتانەکانـدا دەگـەڕا. حـەزی دەکــرد مــاڵ بــە مــاڵ ، کــۆڵان بــە کــۆڵان شــاری ئەسفەهان تەیبکات، لـە دەرگـای هـەموو ماڵێک بدات هەواڵی ژیانی ئەوانە بزانێت پەناهەندەو سەرگەردان‌و بێ کـەس لـە شـارەکەدا دەژیـن، لـە ڕاسـتیدا ئەمـەی دەکرد. بـەڵام لـە ئـەنجامی گـەڕانێکی زۆر بـە شـوێنی جیا جیای شاری ئەسفەهاندا بۆی دەرکەوت؛ ژمارەی ئەو پەناهەندە و ئاوارانە هێندە زۆرن نە بەم دەکرێ‌و نـە بـەم دەدۆزرێنـەوە. بۆیـە وازی لـەم ئارەزووەشـی هێنــاو بڕیاریـــدا لـــە ژوورە تەنیاکـــەی خۆیـــدا بە هـونەرەکەی بـۆ ئـازاری بـێ کەسـی خـۆی‌و هـەموو ئەوانیش بگەڕێت.

***

لـەو مـاوە دوورو درێـژەدا عـەلی بـەردەوام لـە ژوورە تەنیاکـەی خۆیدا کاریدەکرد چەند هاوڕێیەکی پەیدا کردبوو کە لەپەنجەی یەک دەست تێنەدەپەڕین، هەر ئەوانیش عـەلییان وەک هونەرمەندێکی بەسـەلیقە دەناسـی، چونکـە عـەلی لـە دوای خۆپـەراوێز کردنـی کەســی وای نەدەناســی، تــادەردە دڵــی خــۆی لا هــەڵبڕێژێت. لــەبری ئەو هــەموو ئەندێـشە تــاڵانەی، لەگەڵ تابلۆکاندا دەژیاو چیرۆکی خۆی بۆ دەگێڕانـەوە زۆرجاریش لەگەڵ تابلۆکاندا دەکەوتـە دەمـە بۆڵـەو لـە یـەکتری زویردەبـون. بـۆ مـاوەی چەنـد کاتژمێرێـک ڕووی لـەتابلۆیەک یـان چەنـد تابلۆیـەک وەردەگـێڕاو دواتر هـەر خـۆی داوای لێبوردنـی لێدەکردن و ئاشـت دەبوەوە لەگەڵیانداو، دەکەوتە پاککردنەوەی تابلۆکان‌و بەدەنگە خۆشـەکەی بـە سـۆزێکی بـە کوڵ گۆرانـی بـۆ دەگــوتن. زۆر جــاریش بــەدەم گۆرانییــەوە خــەو

دەیبردەوە و دەنووست. عەلی بەیانیان هەرکاتێک لە خەو هەستایە، بەبێ جیاوازی بەیانی باشی لە هەموو تابلۆکان دەکرد. لە نیگای کچە بالآبەرزە قژدرێژەکە ورد دەبۆوەو سەرنجی دەداو هەرنیگایەکی بە جیا لەتابلۆیەکدا بەسەر دەکردەوە، بە تایبەتی ئەو رۆژانەی لەماڵەوە دەمایەوەو نەدەچووە سەرکار زۆرجاریش بۆئەوەی تابلۆکان بێزار نەبن دەچووە بەردەم تابلۆیەکی کە لەوساتەدا لە هەموویان زیاتر سەرنجی ڕادەکێشا، گۆرانیەک یان بەسەرهاتێکی غەریبی خۆی بۆ دەگێڕایەوە. عەلی زۆرجار هەستی بە هونەری گوێگرتنی ئەوان دەکرد دەیزانی کام تابلۆیە گوێناگرێو هەر قسە دەکاتو هیچیتر. کام تابلۆیەش حەز بە قسەو سکالآکانی تەنیایی ئەم دەکات زۆرجاریش دەستی بەسەر شان و ملی پەیکەرە بەردینەکانیدا دەهێناو فرمێسکی چاوی ئەوانەی دەسڕی کە بۆ تەنیاییەکەی عەلی دەگریان و سەر و پرچو شانو ملی بۆ دەتەکاندنو زۆرجاریش حەزی دەکرد دەستیان بگرێت و لە ژوورە تەنیاکەیدا پیاسەیەکیان لەگەڵدا بکات، بەڵام هەرچی دەکرد نەیدەتوانی. هەرکاتێکیش بیری دایکە هاجەر تەنگی پێهەڵچنیایە هەر ئەو چیرۆکەی بۆ دەگێڕانەوە کە

هەموو تابلۆ و پەیکەرەکان لەبەریان بوو دەشیانزانی وەکو عەلی بیگێڕنەوە، عەلی دەیگووت: کە ئارەزووی تـەنیایم دەکـرد ئەسـفەهان بـەو گەورەییـەی خۆیـەوە بچـووک دەبـۆوە بەقـەد توانـای فڕیـنی بـاڵی مێـش هـەنگێک. منیـش بـەدوای فڕیـنی خەیاڵـەکانی خۆمـدا شـوێن پـێی ئـەوم هەڵـدەگرت و دەڕۆیـشتم تاژێـر سـێبەری (درەخـتی چنـاری چەنـد سـەد سـاڵە) نەدەوەسـتام. لـەوێ لـەژێر ئـەو درەختـە پـەڵو پـۆ گەنجـەدا دادەنیـشتم. بـیرم لـە تـەنیایی خـۆم و دایکـە هاجـەرم دەکـردەوە، کاتێـک دایکـم بـە غـەمگینی منـی دەبیـنی بێئـەوەی پرسـیار بکـات بۆچـی دڵتـەنگ و غـەمگینم. لـە بێدەنگیەکـەم ڕادەمـاو بـارانی فرمێـسک بەسـەر چـڵ و لـق و پەلـە سـەوزەکانی باڵایـدا چۆڕاوگەیان دەبەست. من ئـەو دەمـە حـەزم نـەدەکرد دایکـم شـتێک بـدرکێنێت بڵـێ؛ عـەلی ئەمـە داسـتانی ڕاستەقینەی تۆیـە، یـان دڵخۆشـیم بداتـەوە بڵێ؛ عەلی من دایکو باوکو هەموو کەسوکاری تۆم. تۆ بێکـەس نیت ئـەو تابلۆیـەی بەسـەر چرپاکەتـەوە هەڵواسـراوە ئەوە تـەنها شـاری تۆ نییـە کـە ژەهربـارانکراوە. ئـەوە شاری هەموو مرۆڤەکانی سـەر گۆیـی زەوییـە، کاتێک بەراورد لە نێوان هـێزی شـەڕانگێزی مـرۆڤ و هـێزی

خۆشەویستی مرۆڤدا دەکرێت، بەڵام دایکم هیچ هەر هیچی نەدەگووت لەو بارەیەوە. تەنانەت بەگوێی خۆم گوێم لێ نەبوو یەکجاریش لەپێش چاوم لەو تابلۆیە بڕوانێت. ئیتر نازانم بۆ؟ لە ژێر سێبەری دارچنارە گەورەکەدا هەڵدەستام دەڕۆیشتم بە شەقامی چوارباخدا تێدەپەڕیم، ئەوێ شەقامێک بوو لە جوانی دروستکرابوو. باخچەی کەنار شەقامەکە بەگوڵی ڕەنگاو ڕەنگو درەختی تایبەتی ڕازا بۆوە ڕێک وەک ئەو درەختانەی مرۆڤ جوانییان لەگەڵدا بەراورد دەکات بەجوانییەک کەخۆی ئارەزووی دەکات. دەڕۆیشتم تا دەگەیشتمە (کۆشکی هەشت بە هەشت) بە یەک دوو هەنگاو خێرا دەچوومە ژوورەوە، بیرەوەری ئەفسانەو ڕووباری هەنگوینی شیعرو درەختی پڕ میوەی بەهەشت تا دڵ حەز بکات بۆنی خۆشی ئەوانم هەڵدەمژی، تامی چیرۆکی بەرگری ئەوانم دەکردو، سەیری هونەری ئەو دەست و پەنجانەم دەکرد کەچەند دڵسۆزانە بەهەشتیان بەڕووبار و باخ و جوانییەکانییەوە گواستۆتەوە ناو ئەم کۆشکە.

***

دەستو پەنجە ڕەنگینەکانی عەلی هەموو هاورێکانی خۆی مەست کردبوو بەجوانی. یادکردنەوەی کارەساتی شانزەی سێ نزیک ببووەوە. هەموو ساڵێک فیستڤاڵێکی بۆ ڕێکدەخرا . هاوڕێکانی کەوتبوونە کەڵکەڵەی هاندانی عەلی تا لەو یادەدا بە پێشانگایەک بەشداری بکات، با چەند تابلۆیەکیش بێت گرنگ ئەوەیە ئەم بەشداری بکات و بەم کارەشی هەندێ لە توانای خۆیو خەمەکانیشی ئاشکرابن. عەلی ڕازی بوو لە دڵەوە حەزیشی دەکردو دەیگووت؛ بەڵکو کچە قژدرێژە باڵا بەرزەکەش بێتو نیگا سحراویەکانی خۆی بناسێتەوە. هاورێکانی عەلی هەموو تابلۆکانیان بردوو هۆڵێکیان بۆ ڕازاندەوە کە تایبەت بوو بە ڤێستیڤاڵی کارەساتی شانزەی سێ. لەسەر داوای هاوڕێکانیشی عەلی ڕازی بوو پێشتر نەچێتە هۆڵی پێشانگاکەوە، بەڵکو لەگەڵ خەڵکەکەدا

هۆڵەکە ببینێت کە تایبەت بوو بەکارەکانی ئەو کاتێک ڤێستیڤاڵەکە دەستی پێکرد عەلیش لەگەڵ میوانەکاندا چووە ژوورەوە. هاوڕێکانی عەلی بەشێوەیەک هۆڵەکەیان ڕازاندبۆوە عەلیشی سەرسام کردبوو لە هونەری هەڵواسینی تابلۆکانو گونجاندنی هەریەکێکیان لە شوێنی خۆی بە جۆرێک هەڵواسرا بوون کە بینەرێک سەرەتا بێتە ناو پێشانگاکەوە واهەست بکات هەموو تابلۆکان بەتایبەت ئەو تابلۆیانەی سحری چاوی کچە قژدرێژە بالآبەرزەکەی تیا دەدرەوشایەوە، بەخێرهاتنی ئەو دەکەن. هەموو گوڵەکان بۆن ڕێژیان دەکەن و هەموو پەیکەرەکان سەریان بۆ دادەنەوێنن. پێشانگاکە جۆرێک بوو لەو جۆرانەی تاخۆت بەچاوی خۆت نەیبینی باسکردن دەربارەی لە هونەرو جوانیەکانی هەڵدەوەرێنێ. سەرلەبەیانی ئەو ڕۆژە کەرنەڤاڵی شار دەستی پێکرد بەسەدان میوانی بیانی لەمیوانە چاو شینەکان و پێست ڕەشەکان و بالآ کورت و بالآهەرە بەرزەکانی مرۆڤی ئەم سەرزەمینەی بۆ هاتبوون ئامادەبوان هەریەکە بە جۆرێکی تایبەتی کە خۆی خواستبێتی خۆی ڕازاندبۆوە. هەزاران ژن و منداڵ و تەنانەت پیر و پەککەوتەکانیش بە سواری عەرەبانەکانیان و

بەهۆی دار شەقەکانیانەوە بەشداریان تێدا کردبوو. هەموو ئەو بازرگان و هونەرمەند و ئەدیب و سیاسی و تەنانەت نوێنەری هەموو ئەو کۆمپانیایانەش هاتبوون کەکڕیارەکانیان کاتی خۆی ئەم ژەهرەیان بە دیاری ناردبوو بۆ دۆستە کڕیارەکانیان لە ڕۆژهەڵاتی سەرزەمین و بووە هۆی کوژرانی هەزاران کەس و بریندارکردنی دەیان هەزاری تر و بزربوونی سەدان منداڵی ساوا کە هەتا ئێستاش کەس نازانێت چارەنووسیان چییەو لە کوێن. تیشکی خۆر تازە خەریک بوو لەئاسۆی شاخی شنرویۆە دەردەکەوت سەرەتا میوانەکان چوونە ناو ئەو مۆنۆمێنتەی لەبەشی خوارەوەی شارەکە بەشێوەیەکی مۆدێرن دروستکرابوو کەتێیدا پەیکەری پێنج هەزار شەهید بەتەنیشت یەکەوە دانرابوون ناو و نازناو و تەمەنی هەریەکێکیانی لەسەر تۆمارکرابو، ئامادەبوانی ڤیستیڤاڵەکە بەجۆرێک سەرسام بوون مرۆڤ شەرمی لەمرۆڤایەتی خۆی دەکردوو لەدڕندایەتی هەندێ مرۆڤ دۆش دادەما، زۆربوون ئەوانەیش کە بەدەستە سڕ و لەپی دەستەکانیان فرمێسکی چاویان دەسڕی و تەنانەت نوێنەری هەندێ لە کۆمپانیا چەک فرۆشەکان هێندە سەرسام بوون بە کاریگەری چەکەکانیان

هەردەیانڕوانی و هیچیان نەدەگوت. بەڵام چین چین ئارەقەی شەرمەزاری لەناو چاوانی هەندێکیان دادەچۆڕا. عەلی هەستی بە شانازییەک دەکرد کە وەک قوربانییەک لە کەرنەڤاڵی ئەمساڵدا بەشداری دەکات. ئەو هۆڵەی ئەو تابلۆکانی تێدا نمایش دەکرد دەکەوتە ناوەندی شارەکەوە بەڕاڕەوێکی باریکدا تێدەپەڕیو ڕێک دەچووە ناو هۆڵەکەوە. عەلی لەناو هۆڵەکەدا هەر هات و چۆی دەکرد. بەردەوام وەڵامی ئامادەبوانی دەدایەوە هێندە سەرقاڵ بوو هەندێ جار نەی دەتوانی تابلۆکان وەک ئەوەی مەبەستی بووە لە کێشانیاندا بۆ ئامادەبوانی ڕونبکاتەوە زۆرکەس گلەییان لێ دەکرد کە بۆچی تائێستا تابلۆی ئەم هونەرە گەورەیە نمایش نەکراوە زۆر کەسیش لە هۆڵەکەدا عەلیان ناسییەوە دەستیان دەخستە نێو دەستیەوەو لێیان دەڕوانی وەک دارێکی هەڵکەندراو دەست بەجێ لە جێیەکی تر بنێژیتەوە و هەر سەوزو پەلوپۆ گەشاوە لێیان دەڕوانی. عەلی بە هەموو شێوەکانی وتن بە چاو و بە لێو بە دەست و بە هەڵتەکاندنی شانەکانی و هەموو جۆرەکانی تر لە وتن باسی لەنهێنی تابلۆکانی خۆی دەکرد. لێیان دەپرسی ئایا بۆ زۆربەی تابلۆکانی بەڕەنگی ئاوی

کێشاونی؟پرسیاری زۆر شتی تریشیان لێدەکرد، کە پەیوەندی بە پێشکەوتنی بیری هونەری ئەوەوە هەیە وەکو هەوڵدان بۆ وێنەکێشانی بۆنی سێو. بۆنی عەتری لەشی ئافرەتێکی نەناسراو. هۆڵەکە چەند ڕۆژنامە نوسێکی لێبوو هەندێکیان نوێنەری تیڤی و ڕادیۆ جیهانیەکان و لۆکاڵیەکانیش هاتبوون. جگە لەهەموو ئەو ڕۆژنامە ئەهلی و حکومیانەی ئامادە ببوون، هەریەکەیان بەشێوەیەکی جیا لەویتر پرسیاریان دەکرد وعەلیش بەکورتی وەڵامی هەموویانی دەدایەوە. دەیان پرسی ئەم نیگا سحراویانە چین هەریەکە بەجیا لە گۆشە نیگایەکەوە دەڕوانێت جیاواز لەوانیتر. عەلی هەندێ سەرەداوی گرنگی دەدانێ، ئیتر خۆی بێدەنگ دەکرد. بەخەندەیەکی شیرینەوە دەیگوت بینەری زیت و وریا ئەو بینەرەیە چیرۆکی نیگای هەرتابلۆیەک بخوێنێتەوەو لەنهێنیەکانی تێبگات. یان بەشوێن نهێنییەکانیدا بگەڕێت. پرسیاریان لەو تابلۆ گەورەیە دەکرد کەشارێک دەسوتێ و گشت ماڵ و خانوەکانی لە ناو ئاگرەکەدا نابن بە خۆڵەمێش، بەڵکو تەمێکی سپی دایان دادەپۆشێت. دەیان پرسی هۆی چییە ژنێکی خان و مان لە ناو ئەو شارە پڕبڵێسەو گڕەدا

دەگەڕێ و ناسوتێ؟عەلی دەدواو وەڵامی دەدانەوەو هەندێ جار هۆن هۆن فرمێسکی لەچاوان دەهاتە خوارەوە. سەراپا پێشانگاکە بەڕەنگی سەر سوڕهێنەر نەخشێنرابوو تێکەڵکردنی ڕەنگەکان بەو شێوەیە نەبوو کەزانیاریی مامۆستا ئەکادیمییەکان باسی لێوە دەکەن. بەڵکو تێکەڵکردنی ڕەنگەکان بە جۆرێک بوو ڕوانینی بینەری ڕادەگرت بەو چەشنەی تابلۆیەک لەلای ڕاستەوە لێیت بڕوانیایە شارێکی جەنجاڵە و لەلای چەپەوە لێت بڕوانیایە هەزاران مرۆڤ مردوون و کەس نییە نیگایەک بگرێتە ئەوی تر. لە ناوەندی تابلۆکەدا کچێکی قژدرێژ یەک بەیەک ئەو لاشە مردوانە هەڵدەگرێ و دەیانباتەوە بۆ شەقامێک لەو شارە جەنجاڵەدا. هەروەکو چۆن منداڵێک وردە ماسی گوێ چەمێک دەخاتە قاپێک ئاوی لێڵەوە تا بژین. ڕۆژنامە نوسەکان هەردەهاتن و دەچون بەجۆرێک نەیان دەزانی چی بڵێن دەربارەی ئەو پەلکە زێڕینەی بەسەر شان و ملی کچێکدا هاتبووە خوارەوە بەڵام ڕەنگەکان پێچەوانەی ڕەنگەکانی پەلکەزێڕینە ڕیزکرابوون. هەندێ کەس لە پێچەوانەکردنەوەی ئەم ڕەنگانە سەرسام یاخود تووڕە بوون. عەلی شەکەت و ماندوو هەڵدەسوڕا و ئەویش وەک بینەرێک جار نا

جـــار بەئەســـپایی ڕووی دەکـــردە تابۆکـــان و پێـــی دەگـــووتن مەترســـێن هێـــشتا خـــەڵکەکە بەحەقیقەتـــی کارەســـاتەکە نـــازانن. کەلـــەپاڵ پەیکەرەکانـــدا دەوەســـتا لەبەر خۆیەوە دەیگووت مەترسن بەرگەی لۆمەی ئەو خەڵکـــە بگـــرن تاهـــەموو خـــەڵک لەڕاســـتیی ڕوداوەکـــە تێـدەگەن ئـەو دەیگـوت هەمیـشە حەقیقـەت سـەرەتا هەروایە، بەسانایی پەسەند ناکرێت. قوربانیی ئێوەش هـەر بێدەنگییـەو خۆڕاگـری، بەرامبـەر ڕەخنـەی ئـەو خەڵکـــــەی کە دەیانـــــەوێت خۆیـــــان بەو شـــــێوەیە کارەســـاتەکان بـــۆ نەوەکـــانی ســـبەینێ بگـــێڕنەوە کە خۆیان دەخوازن. نزیکەی یەک کاتژمێر لـە کردنـەوەی پێـــشانگاکە تێپـــەڕبوو. بـــەلای کەمـــەوە بەچەنـــد کاتژمێرێـک ئینجـا دەتتوانـی کلیلـی کردنـەوەی نهێنـی تابلۆکـان وەربگریـت. ئـەی ئـاخۆ بەچەنـد کاتژمێـر لەتـەواوی نێهێـنی چیرۆکـی هەرتابلۆیـەک تێبگـەیت. لەناکاو ژاوەژاو وەک هەڵکردنی ڕەشەبایەکی ناوەخت هۆڵەکەی خستە دۆخێکی نائاسییەوە. ئیتر هەرکەسـە بە جۆرێک دۆخەکەی لێک دەدایـەوە دەیـانگوت ڕەنگە بۆمبێک لـەو بۆمبە کیمیاویـانەی تائێستاش هـەرماون نەتـەقیبێتەوەو جـارێکی تـر شـارەکە ژەهرخـواردوو بکـات. یـان دەیـانگووت مەترسـی هەڕەشـەی ئـەوەیان

بیستووه کە پەیکەری ژن و پیاو پێکەوه گوناهێکی گەورەیەو دەبێت هەموو پەیکەرەکان تێک بشکێنرێت و تابلۆکان بسووتێنرێن بەتایبەتی ئەوانەی لەزەت و شەهوەتی خەڵکی تر دەبزوێنن. زۆر قسەو باسی بێ بنەماو زۆر چیرۆکی سەیرو سەمەرەیان باس دەکرد، عەلی تەواو ترسی لێ نیشتبوو. نەیدەزانی چیبکات چۆن دەتوانێت دەست لە ڕەنجی ئەو هەموو زەحمەتە درێژەی خۆی هەڵگرێت عەلی دەیپرسی. هۆی ئەم شڵەژانە گەورەیە چییە پێم بڵێن. هاواری دەگەیشتە هەموو ئامادەبوانی ڤێستیڤاڵەکە. کەس هیچی نەدەزانی بەڵام نارەزایی تادەهات کڵپەی دەسەند و مەترسی سەرتابلۆ و پەیکەرەکانیش زیاتر دەکەوتنە بەرچاوان یەکێ لە هاوڕێکانی وەک ئەسپی خەیاڵی حیکایەتە کۆنەکان بە دڵسۆزیەکەوه خۆی گەیاندە عەلی چرپاندی بە گوێیدا. عەلی شڵەژا. . . وەک شڵەژانی درەختێک لەبەر هێرشی ڕەشەبایەکی بەهێزدا. هاوڕێیەکەی هاواری دەکرد عەلی مەشڵەژێ بەڵام کارەساتێک روبەڕووی تۆ بۆتەوه مەشڵەژێ عەلی تۆ لە هەموو کەس زیاتر دەبێ لە هونەری بێدەنگی تێ بگەیت کاتێک بێدەنگی بۆ خۆی قسەیە لە ئۆقرەی چاوەڕوانیدا. لە پشت هاوڕێکەی عەلییەوه

دەنگە دەنگەکە ڕوبەڕوی عەلی هاژەی دەکرد و لە عەلی نزیک دەبووە. دەیانگوت هێی تۆ ئەی هونەرمەندی بەتوانا دەتەوێ چی بڵێیت. بۆ مێژووی برینداری ئەم شارە بریندارتر دەکەیت! بۆ؟ دەیانگوت ئایا نیگای کچێکی باڵابەرز ئەوەندە دەهێنێ لە مێژووی برینی ئەم شارە پیرۆزتر بێ لات. دەیانگوت تابلۆکانی تۆ لە تابلۆی دەستی ئەو فڕۆکەوانانە دەچێ کە ئەم شارەیان ژەهر باران کرد. عەلی ڕومەتەکانی سوور هەڵگەڕابوون زمانی چوبووە کلیلە. هەموو جەستەی وەک شۆڕەبی دەلەرزی. ئامادەبوانی ناو هۆڵەکە ببون بە دوو بەشەوە. ئەو بەشەی هەڕەشەو گومانیان لە دڵسۆزی عەلی دەکرد تووڕەبوون وەک تووڕەبوونی کڵپەی ئاگرێک کاتێک کە ژنێکی نیگەران مردنی پێ چاکترە لەوەی ژێردەستی بگاتە ئاستی لێدان و دارکاری و تف لە ناوچەوان کردنی. بەشەکەی تریان بەهەموو توانایان پاڵیان دەنا بە خەڵکە تورەکەوە و دەیانگوت ناکرێ کەسێ نەزانێ چی دەڵێ و هونەرمەندێک بەناڕەوا تاوانبار بکەن و خەڵکی تر سەری بەڵێی بۆ بلەقێنن. دەیانگوت ئەم هونەرمەندە دەبێ بە شوێن گێڕانەوەی ژیانەوە بێت لەم شارەدا نەک دووبارە ژەهر خواردو کردنەوەی

شارەکە بە خەفەت. عەلی دەیگوت بمبەخشن خەڵکینە با منیش تێبگەم. ئاخر منیش وەک ئێوە عەودالّی زانینی ئەو ڕاستییانەم کە کەس نازانێ لای کێیە منیش بەشوێن دۆزینەوەی خۆم و هەموو ئەندامە ونبووەکانی خێزانەکەمدا دەگەڕێم. ئاخر ئازادی کاتێ مانای هەیە کە هەر کەسە بەشێوەیەکی تایبەتی خۆی بەشوێن دۆزینەوەی کلیلی نهێیەکانی خۆی و هەموو شتە پیرۆزەکانیدا بگەڕێت. یەک دوو کەس پەلی عەلیان ڕاکێشا بەرەو ئەودیوی هۆڵەکە بەڕاڕەوێکدا تێ دەپەڕین بەناو سەدان میوانی پێشانگاکەدا ڕەت دەبوون، ئەو ڕاڕەوەی عەلیان تێدا ڕاپێچ کرد دەچووە سەر هۆڵێکی ڕوناکی گەورەوە. کە پێشەنگایەکی ڕازاوەبوو بە سەدان تابلۆی جۆراوجۆر. کە هەر لەم یادەدا بۆ هونەرمەندێکی شێوەکاری تر ئامادەکرابوو. لەوێدا هەندێ دەنگی ناچیزە و رق ئەستور ناڕەزاییان دەردەبڕی، گوایە ئەم دوو هونەرمەندە دەیانەوێت کارەساتی هەڵەبجە لەکەدار بکەن بە گێڕانەوەی بەسەرهاتی تەنها دایکێک و چیرۆکی دابڕانی دووکەسی تامەزرۆ بەیەکتر. عەلی چووە پێشەوە سەیری تابلۆکانی دەکرد بە وردی دەیڕوانی دەیویست زۆر بەخێرایی لەمەبەستی هۆردوی

پـەلاماردەران تێبگـات. سـەرەتا لەبـەردەم تابلۆیەکـدا ڕاوەستا. تابلۆکە وێنەی شارێکی وێران بوو هـەموو ماڵەکان دەرگاو پەنجەرەکانیان کرابۆوەو باڵندەکان بە مردوویـی هـات و چۆیـان پیـادا دەکـرد مرۆڤەکـان بە مردوویـــی دەهـــاتنە دەرەوەو دەچـــوونە ژوورەوە. بەتەنها دیـواری خانوەکـان نـەبێت کەبـە گوڵـی ڕەنگـاو ڕەنـگ ڕازابوونـەوە هـەنگاوێکی تـری نـا تابلۆیــەک سـەرنجی ڕاکێـشا ژنێکـی بـەویقار بـە بەرگـی ڕێـک پۆشی ئێرانیەوە لەپاڵ گۆڕێکی بەکۆمەڵدا وەستابوو. دەستێکی بوبوو بە دیواری سووتاوی چەند ماڵێک و بـە گوڵـی ڕەنگـاو ڕەنـگ ڕازا بـووە و پیـاوێکیش لـە جۆری باڵای خۆی بۆنی گوڵەکانی دەکرد، شـارەکەش لـەناو تـەمێکی سـووربـاودا نغرۆبـوو. ژنە بە ویقـارە ڕەش پۆشـــەکە بەدەســـتەکەی تـــری تابلۆیەکـــی هـەڵگرتبوو تێیـدا لـوتکەی دوو کێـوی مەزن لـە یەکتـر نزیـک دەبوونـەوە. عـەلی تێگەیـشت ئـەو حیکمەتـەی بیرکەوتەوە کە دەڵێ کێو بە کێو ناگات بەڵام ئادەم بە ئـادەم دەگـات. هـەر دیـاربوو ئـەو هونەرمەنـدەی ئـەم تابلۆیـەی دروسـت کردبـوو تێیـدا حیکمـەتی تـابلۆکەی پێچەوانــە کردبــۆوە تــابڵێن تێپەڕانــدنی لۆژیــک و موسـتەحیل ئەگەرێکـی نزیکـە. لـەویش تێپـەری لـەو

کاتــەدا گوێــی لــە تــرپەی دڵــی خــۆی دەبــوو، وەک دەهۆڵی ڕەشبەڵەک لێیدەدا. چووە بەردەم تابلۆیەکی زەردباوی چوارچێوە زیوین و تەماشای قۆڵی ژنێکی گەنجی دەکرد تەنانەت ڕیشاڵە وردەکانی سەردەستی و ڕەگی باریکی پەنجەکانی دیاربوون ئەڵقەیەکی ئاڵتوونی کە دووماری زیوین بوون دەمیان خستبوە دەمی یەکەوە لەپەنجەی دەستی ڕاستیدا بریسک و هوڕی بوو. عەلی هەستی دەکرد ئەو دەست و موستیلە ئاڵتونیە دەناسێتەوە بەڵام تەواو بیری نەدەکەوتەوە کەی و لە کوێ و هی کێ بووە. گەڕا هەموو تابلۆکانی جارێکی تر بەسەر کردەوە نەناو و نەواژۆی کەسی لەژێردا نەنوسرابوو. سەرسام بوو وەک سەرسامیی کۆترێک لەئاسماندا باڵەکانی خەریک بن هەڵوەرێن. عەلی بەدوای نازناوی هونەرمەندەکەدا دەگەڕا. چووە بەردەم تابلۆیەکی قەبارە گەورەی ڕەنگ خۆڵەمێشیی بەدەیان میناتۆر نەخشێنرابوو. لەڕووی ئەودیو تابلۆکەوە چاوێکی گەورە دەیڕوانی. ڕووی ژێرەوەی میناتۆرەکان بەگشتی هەمان ئەو چاوەبوون تاک و تەرا نەبێت قژێکی ڕەش دەکەوتنە سەر دوو برۆی پڕ و گەنجانە کە نێوان هەردوو برۆکە بە چەشنێکی هونەری

بەیـەک گەیـشتبون بـێ ئـەوەی دیمـەنێکی نـا ئاسـایی دەربخـــەن بـــە پێچەوانـــەوە چاوەکانیـــان گەشـــتر و فراوانتر دەردەکـەوتن بـە شـێوەیەک بینـەر بـە ئاسـانی دەیتوانی نیگاکانی هەرتابلۆیەک بەجیا بخوێنێتـەوە کـە هـــەر نیگایـــەک چیرۆکێـــک بـــوو لـــەو چیرۆکانـــەی حەزدەکەیت زوو بیبیستیو نهێنیەکـەی بزانیت. عەلـی سەرسـام دەیڕوانـــی هەناســـەکانی خـــۆی وەســـتاند. بڕوای بەچاوەکانی خـۆی نـەدەکرد کەوتـە هەڵگلۆفتنی چاوەکانی. ئیتر چاوەکانی کردەوە و تەواو دڵنیابووکە چاوەکـــانی نـــایخەڵەتێنن ئەوەی بەڕاســـتی دەیبینـــێ هەسـتێکە خـەریکـە چەکـەرە بکـات تـا دەهـات زیاتـر ڕادەمـا، ڕامانێـک وەک ئـەوەی لـە هۆڵەکـەدا بەتەنهـا خـۆی و تابلۆکـان هـەبن و تابلۆکـان بیانـەوێ دان بـە ڕاستیەکانی خۆیاندا بنێن. خـەریک بـوو نهێنی خەیاڵـی هونەرمەندەکـــە بـــدرکێنن، لـــەناکاو تـــەنها تریفەیـــەک ســـەری هەڵـدا. بـوو بـە دوان و زیـاتر و پاشـان بـە بیرەوەریـــی نـــاو هۆڵەکـــە خـــەیاڵی ڕۆشـــن بـــووەوە، بەتــــــایبەتی ســــــیما غەمگیــــــن و چــــــاوەڕوانەکەی کچەباڵابەرزە قژدرێژەکە ئیتر کەوتە کردنـەوەی کـۆدە نائاشـکراکان. چاوەکـانی خـۆی ناسـییەوە چۆنیەتـی برۆکـــانی و نیگـــا غەمگینیەکـــەی ئەوەی لـــە ڕۆژانـــی

بەسەرچووی ناو هۆڵەکەدا بیرکەوتەوە ، موستیلە سحریەکەی ناسیەوە. هەروەها پەنجە ناسک و سپی یەکانیشی، ئەوەی بە خەیاڵیش بیری لێ نەدەکردەوە بوو بە ڕاستی بەڵام ڕاستیەک کە مرۆڤ بە ئاسانی ناتوانێ پێ لەحەقیقەتی بوونیدا بنێ، لەبەر دووری ئەگەری ڕوودانی ئەو ڕاستییانە لەبەر خۆیەوە گوتی چاوەکانی من لە ناو چاوی ئەودا هیچ شتێکی نەهێشت گومان وردووخاش نەکا و تەواو نەم گەیێنێتە دوورگەی دڵنیایی کە بەهەزاران ڕایەڵەی نیگەرانی تەنرا بوو. هەموو گیانی جارێکیتر نیشتەوە سەر ئارەقە. هێشتا خەڵکەکە تەنگەتاو بوون. پەیتا پەیتا ڕۆژنامەنوسەکان پرسیاری کاڵ و کرچیان لێ دەکرد و ئەم وەڵامی نە دەدانەوە. سەری لەخۆی سووڕما بۆ یەکەم جار بوو دوای ئەو هەموو نیگەرانیەی ناو هۆڵەکە هەست بە دڵنیایی بکات. دڵنیاییەک کە جۆرە لەزەتێکی هەیە تەنانەت کەس قودرەتی ئەوەی نیە بیکات بە تابلۆ! خۆی لە خەڵکەکە ڕاپسکان. بەشوێن ئەو هونەرمەندە دادەگەڕا. ڕۆژنامەنوسەکان بەشوێنیدا ڕایان دەکرد بەدەم ڕاکردنەوە دەیان پرسی ئایا گەڕان بەشوێن کەسێکدا کە نەزانی کێیە پێویست بەم هەموو شەکەتی و

ماندووبوونە دەكات؟ پێیان دەگووت عەلی گەڕان بە شوێن كارەساتی شارێک و گەڕان بە شوێن ئەو هونەرمەندەدا كامیان لە كامیان گرنگترە؟ دەیانگوت پەیوەندی لە نێوان خۆشەویستی شارێک و خۆشەویستی دوو ئەویندارداچیە؟ دەیان پرسی نهێنی ئەو نیگایانە چین كە لەتابلۆكانی تۆو ئەو هونەرمەندەدا تێكەڵ بەیەک بوون؟عەلی لە وەڵامی ئەواندا دەیگوت: ئەم پرسیارانە زۆر سادەن، هەمووومان بەشوێن نهێنی ئەو سەرە داوانەدا دەگەڕێین كەلە گڵۆڵە ئاڵۆسكاوەكانەوە پێچراون. دەبێت مرۆڤ سەرەتا خۆی بدۆزێتەوە ئینجا بەشوێن چواردەورەكەیدا بگەڕێت ئاخر گەڕان بەشوێن نهێنی خۆشەویستی كەسێک یاخود نهێنی خۆشەویستی شارێک جیاوازیەكەی لەچیدایە، لەڕاستیدا هەمووتان دەبێت بەشوێن ئەو وەڵامانەدا بگەڕێن، تا پەی بەو حەقیقەتە بەرن و هەرچی زووە وەكو من بیدۆزنەوە!

●●●

بەرهەمە چاپکراوەکانی نووسەر

١. مەرگی بەختەوەری، شانۆیی شیعری، ١٩٨٤
٢. دەروازەی سێیەمی مێژوو، چیرۆکەشیعر، ١٩٨٥
٣. تراژیدیای مەرگی پاکیزە، چیرۆکەشیعر، ١٩٨٦

٤. سەمفۆنیای خوێن، چیرۆکەشیعر، ١٩٨٧
٥. لە زیندانی فاشییەکاندا، قەسیدەی درێژ، ١٩٨٨
٦. ئەنفال، قەسیدەی درێژ، ١٩٨٩

٧. ڕووانین، قەسیدەی درێژ، ١٩٩٧
٨. نامەکراوەکانی تاراوگە، دیوانە شیعر، ٢٠٠٠
٩. ڕەیکەرێک لە وەهم، کتێبی شیعر، ٢٠٠٢

١٠. کەڵەگا، قەسیدەی درێژ، ٢٠٠٥
١١. گۆڕ غەریب، ڕۆمان، ٢٠٠٧
١٢. شاعیرێ وێنە دەکێشێ، کتێبی شیعر، ٢٠٠٩

١٣. ژنێ لەوبەری جوانیدا، کۆبەرهەم، ٢٠١٠
١٤. نیشتمان ڕە لە میلۆدی حەسرەت، کتێبی شیعر، ٢٠١١
١٥. فرمێسکی بەفر، ڕۆمان، ٢٠١٢